

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ג | פרשת שופטים | תשפ"ד

לונדון		ניו יורק		בני ברק		ירושלים		זמני כיסית וציאת שבת קודש:
בגמ"ח	אצט"ח	בגמ"ח	אצט"ח	בגמ"ח	אצט"ח	בגמ"ח	אצט"ח	
20:46	20:23	20:29	20:07	20:10	19:34	20:12	19:32	18:21

חשיפה: תוכחתו של האור שמח' למרן ה'בית ישראל' מגור וחבורתו... | עמ' י"ח

סגולה: הסתופפות בצילם של צדיקים - סגולה לאריכות ימים ושנים | עמ' ב'

אקטואליה: האם בזמננו יש חיוב מדינאי ללוות אורח לאחר שהתארח בביתו? | עמ' י"ב

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

כך הציל הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל בחור מרדת שחת

ידינו לא שפכו את הדם הזה (כא, ז).

בוגרי ישיבת 'אור ישראל' בפתח תקוה מספרים כיצד התייחס רבם הגדול הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל לבחור צעיר שהחל להיעלם מהישיבה בלילות, חבריו גילו שהוא הולך לתיאטרון, וסיפרו את הדבר לראש הישיבה, אשר ביקש מהם, כי בפעם הבאה כשיראו אותו הולך, יודיעו לו, כדי שיתפוס אותו בדרכו.

ואכן כך היה, הבחור נעלם, רבי יעקב ארב לו ברחוב, הבחור שנתפס בקלקלתו, עמד המום מול ראש הישיבה, אולם להפתעתו, רבי יעקב לא שאל אותו לאן הוא הולך, אלא גער בו על שבלילה קר כזה הוא הולך בלי מעיל... "הרי אתה יכול להצטנן!" אמר.

פשט רבי יעקב את מעילו והלביש בו את תלמידו המופתע, "אני הולך כרגע הביתה לביתי החם, אתה ממשיך כנראה ללכת, אנא התעטף במעיל הוא יחמם אותך היטב השיבהו לי כשתחזור", הבחור הנבוך היה אמנם המום מהמחזה, אבל המשיך בדרכו.

לימים, כאשר חזר בתשובה שלמה, סיפר, כי בעצם היה מנוי וגמור בלבו מכבר לעזוב את הישיבה, ואת כל הדרך נתון הייתי במשבר קשה, אבל המעיל של רבי יעקב חימם אותי כל כך, פשוט להט ושרף אותי, ישבתי בתיאטרון עטוף במעיל החם, לא ראיתי כלום, רק הרגשתי חמימות נעימה, חמימות מאירה ומלטפת, תקופה ארוכה חשתי בכל איברי בחום הלוהט

חידש הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל ר"י אור ישראל חידש לבאר שקאי על הרוצח! זקני ב"ד היו צריכים לומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה", בכך שפטרנו אותו בלי התייחסות, כי עצם מצבו הירוד של הרוצח, נובע מחוסר תשומת לב ומחוסר אהבה. אילו היו זקני בית הדין מאתרים את הנקודה הזאת בלבו, והיו מטפחים אותו בכמה מילות עידוד ובמאכל ומשקה, היו נשארים בלבו האהבה והחמלה שנהגו בו, והוא לא היה מתדרדר למעשה הנורא שהוא שעשה.

לקט דברים של טעם (מכון כרמינו): עפ"י ספרו דרכי מוסר

שקרן מרבי יעקב ועטף את כל ישותי דרך המעיל, החם החום הזה ריפא את נשמותי והביאני לגן עדן בשני העולמות.

בענין זה פירש הגר"י ניימן בספרו דרכי מוסר הפסוק שלפנינו: "ידינו לא שפכו את הדם הזה" פירש"י וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם אלא לא ראינוהו, ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לווייה.

יש להבין, האם זקני בית הדין שפטרו אורח בלא מזונות ובלא לויה, היו נחשבים כשופכי דמים? והנה בפשוטו לומדים שזה קאי על הנרצח.

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ו'

ותעשו אשר מקודם תשפיעו שפע פרנסה וכ"ט
עולם הזה, ואח"כ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָקָה,
רומז על התורה ועבודה.

עטרת ישועה - בפרשתנו

ער פארמאגט אויך דער פיפטער חלק פון שלחן ערוך

וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְגו' (יז, יט).
אמר רבינו מרדכי, בדרך צחות יש לתמוה למה
נחלקה התורה הק' לחמשה חלקים, ואילו השלחן
ערוך המורה לאדם איך לקיים מה שכתוב בתורה,
נחלק רק לארבעה חלקים.

ברם יש לומר שבכונה עשו כן, ובאו לומר
לאדם, שיתבונן בעצמו ויהיו עיניו פקוחות על
כל דרכיו ומעשיו שיהיו לשם שמים, והאדם צריך
להיות בעצמו החלק החמישי של השלחן ערוך,
יען כי לא כל הזמנים שוים ולא כל הטבעים שוים
ואין המקומות שוים, וכמרגלא בפומיהו דאינשי
לומר על איש חכם ונבון, ער פארמאגט אויך דער
פיפטער חלק פון שלחן ערוך - הוא יודע גם את
החלק החמישי בשו"ע, ולעומת זה על היפוכו
אומרים: עס פעלט איהם דער פיפטער חלק -
אינו בקי בחלק החמישי בשלחן ערוך.

וזהו הנרמז בפסוק "והיתה עמו" מוסב על
התורה שהזאת תהיה עמו תמיד, אבל שיהיה
באופן ש'וקרא בו כל ימי חייו' קאי על האדם,
שיקרא בו בעצמו, וידע איך להתנהג.

נר ישראל - בפרשתנו

שהוא באלשי"ך הקדוש ז"ל, והוא במשנה אם
אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח (אבות
פרק ג משנה יז). וטענת 'כביכול' אם אין תורה
אין קמח, ואנו טענותינו אם אין קמח אין תורה,
שצריך כביכול להשפיע מקודם טובות הגשמיות
ואח"כ נעבוד אותו בתורה ועבודה (עיין באלשי"ך
הק' בתהלים פרק ד פסוק ו ובמשלי פרק ג פסוק
א).

הנהגה בעונותינו הרבים יען שנתמעטו הדורות
ובני עליה המה מועטים, צריך הקב"ה להשפיע לנו
מקודם כל טוב העולם הזה ועשירות, כדי שעיי"ז
נוכל לישב באהלה של תורה ועבודת השי"ת,
וראי' לנו לזה, אשר גם יעקב אבינו ע"ה הקדים
בברכתו את זבולון - שהוא הי' מבחינת בעלי
מו"מ - ליששכר יושב אהלים כמ"ש זבולון לחוף
ימים ישכון ואח"כ יששכר חמר גרם (בראשית מט
יג-ד). גם בברכתו את מנשה ואפרים שיכל את
ידיו וברך את אפרים בימינו, הגם אשר מנשה הי'
הבכור, עכ"ז בירך את אפרים מקודם, כי אפרים
רומז על הפרנסה כמ"ש כי הפרני אלקים בארץ
עניי (בראשית מא נב) והוציא אותו מעוני ורעבון
לעשירות רב. ומנשה רומז לסוד התורה כי מנשה
אותיות משנ"ה, תורה שבעל פה.

זהו שופטים ושופרים, כי שופ"ט עולה
פרנס"ה, שוט"ר עולה תפל"ה, רומז שצריך
מקודם להמשיך פרנסה ואח"כ אנו יכולים לישב
על התורה ועבודה. ותקח ראי' אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ
נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ, רומז על השבטים שהמה יששכר
וזבולון מנשה ואפרים, שגם אצל השבטים הקדים
במעלה את הפרנסה לתורה ועבודה. וכן תראה

מלאכיו של המלוה גומרים מחשבתו ורצונו לילך במקומו עם המתלוה ולהצילו מהיזק

וְעָנּוּ וְאָמְרוּ יְדִינּוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ
לֹא רָאוּ (כא, ז).

ביארו חז"ל בגמ' (סוטה לח, ב) וכי על לבנו
עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא
בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות, לא ראינוהו
והנחנוהו בלא לוייה.

והקשה המהרש"א, וכי מפני שמלווים אותו ד'
אמות פטורים משפיכת הדמים, וכתב לבאר "כיון
שהתחיל ללוותו ד' אמות גם בעיר הרי כוונתו
ודעתו להצילו בדרך ומחשבתו ורצונו מהני ליה
לחבירו בכל הדרך להצילו ע"ד רצון יריאיו יעשה
או שמלאכיו של המלוה גומרים מחשבתו ורצונו
לילך במקומו עם המתלוה ולהצילו מהיזק".

חידושי המהרש"א - סוטה (מה, ב)

ראי' נפלאה מן התורה שקודם צריך להשפיע לישראל שפע ואח"כ ילמדו תורה

וְשִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה'
אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט
צְדָקָה (טז, יח).

ידוע הויכוח שיש בין זרע ישראל להקב"ה כמו

סגולת השבוע

הסתופפות בצילם של צדיקים - סגולה לאריכות ימים ושנים

צְדָקָה צְדָקָה תַרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה (טז, כ).

ידוע שהרבי רבי שמעון מיעראסלוב זצ"ל היה מרבה להסתופף בצילם של צדיקים במשך כל ימי חייו הארוכים, וגם עד זקנה ושיבה עת שהיה מפורסם כרבי ואיש
קדוש לא מנע עצמו מלנסוע לאחרים. וכן שמעתי מהרה"ק רבי יודאלע מדזיקוב שהרה"ק מיעראסלוב אצל הצדיקים של משך ה' דורות. בדור הראשון
נסע להרבי ר' אלימלך זצ"ל, ולאחר פטירתו הסתופף בצל תלמידיו הרה"ק החוזה מלובלין והרבי ר' מענדלע מרימנוב זצ"ל, וכן נסע להרה"ק השר שלום מבעלזא,
ולאחר מכן המשיך לנסוע להרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זצ"ל, ובהסתלקותו המשיך להתקשר בחתנו של הראפשיצער הרה"ק רבי אשר'ל ראפשיצער זצ"ל ולאחר
שנפטר ועלה לגזי מרומים המשיך לנסוע לדור החמישי לבנו הרה"ק הרה"ק רבי מנשה מראפשיץ שאף הוא היה גדול וצדיק. אך דבר זה כבר לא סבלו חסידיו ולא
יכלו להבין איך זקן צדיקי הדור שנקרא בפי כולם הרבי ר' שמעון יקום ויסע כחסידי הסתופף בצל רבי מנשה, שהיה יכול להיות נכדו.

כששאלוהו על כך, השיב שבאם לא יסע אליו, היינו שמראה בזה שהוא סובר שהרה"ק ר' מנשה אינו רבי, ומהשמים ירצו להראותו ולהוכיחו שאין זה אמת אלא
שאכן רבי ואדמו"ר הוא, ויזמינו אותו לעלות לעולם העליון להראותו זאת, וא"כ מה חסר לי כל זה שלא אקראהו רבי.

והיה רבי שמעון רגיל לאמר שההסתופפות במשך ימי חיי האדם בצילם של צדיקים הוי סגולה לאריכות ימים ושנים. ובוזה פירש "צדק צדק תרדוף" שירדוף
להתאבק בעפר רגלי הצדיקים, "למען תחיה" (מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל).

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

פי בו בחר ה':

מתלמיד נחשל נהפך ברבות הימים לראש ישיבה ותלמיד חכם עצום - "עלינו לא הפילו שום גורל, תמיד ניתן להשתנות"... הסכיתו ושמעו:

דומים להם. למרות ששנינו נראים כזהים, אישיותו של כל אחד היא כה שונה; אחי הוא בבחינת השעיר לה' - הוא ברוך כישרונות, אהוב, אהוד ומוצא חן בעיני כולם... ואילו אני כה אומלל ודחוי, כשעיר לעזאזל..."

לחצתי בחום את ידי התלמיד ומתוך חמלה ורחמים אמרתי לו: "יקרי, אני כל כך מבין לליבך ומזדהה עם כאבך. אבל עליך לזכור דבר אחד - גם אם נראה לך שהינך דומה לשעיר לעזאזל, דע לך שקיים הבדל עצום ביניכם לבין השעירים. על השעיר נגזר על פי הגורל להיות שעיר המשתלח, הוא לעולם לא יוכל לשנות את ייעודו ומהותו, כי כך קבעה ההשגחה העליונה על פי הגורל, על אחד הוכרע להיות השעיר לה', ועל השני נחרץ להיות השעיר לעזאזל! עליך לעומת זאת, אף אחד לא הטיל "גורל"... לא נגזר עליך להיות תלמיד לא-יוצא ונכשל... עם רצון אמיתי, ועם תפילה ותחינה לה' יתברך, תוכל לשנות הכל, תוכל לנצל את הכישרונות שנטע בך הבורא, לעלות לפסגות ולהגיע להישגים נכבדים..."

ממשיך המלמד ומספר: מאז אותה התרחשות, חלפו כבר כשלושים שנה. והנה, לאחרונה הוזמנתי לחתונת בת אחותי, שנערכה באולם שמחות בצפון הארץ. כולם המתינו לראש הישיבה של החתן, שאמור היה לסדר חופה וקידושין. סופר לי כי מדובר בתלמיד חכם מופלג, שיחסית לגילו הדי צעיר, הוא זכה להקים ישיבה קדושה לתפארת ולהעמיד בה תלמידי חכמים מצויינים. והנה ראש הישיבה נכנס לאולם, ובדרכו לחופה, לפתע נפל מבטו עלי.

למרבה הפלא הוא פסע לעברי, ניצב למולי ושאל: "כבודו מזהה אותי...?". הסתכלתי היטב בפניו ולא הצלחתי לזהות, ואז הוא המשיך: "אני השעיר לעזאזל..." ראש הישיבה הוסיף בהתרגשות: "דע לך, שמילותיך המחכימות בהפסקה מלפני שלושים שנה, מלוות אותי כל חיי. שאבתי מהם עידוד וחיוק כה רב, עד שאין יום שאני לא נזכר בדבריך. עלינו לא הפילו שום גורל, תמיד ניתן להשתנות..."

כמובן שיש בסיפור המאלף לימוד גדול לכל אחד ואחד. אסור לנו להתייאש משום מצב שנראה עגום וללא מוצא, כי לא נגזר על אף אדם שלא יצליח בלימוד התורה, או בשלום הבית, או בדרך התשובה וכו'. כי אין לך אדם שאין לו שעה, ובכל עת אפשר להשתנות, להאמין בכוחות שנטע בו הבורא ולפתוח "דף חדש". ולאחר שיעשה האדם את שלו, כפי יכולתו, יקבל סיוע מהשמים מעל ומעבר ולמצופה, כי הבא להיטרה מסייעים אותו... ואשרי מי שמרים נפשות אומללות ומעלה אותם במסילה העולה בית א-ל.

(פניני בית לוי)

לחצתי בחום את ידי התלמיד ומתוך חמלה ורחמים אמרתי לו: "יקרי, אני כל כך מבין לליבך ומזדהה עם כאבך. אבל עליך לזכור דבר אחד - גם אם נראה לך שהינך דומה לשעיר לעזאזל, דע לך שקיים הבדל עצום ביניכם לבין השעירים. על השעיר נגזר על פי הגורל להיות שעיר המשתלח, הוא לעולם לא יוכל לשנות את ייעודו ומהותו, כי כך קבעה ההשגחה העליונה על פי הגורל, על אחד הוכרע להיות השעיר לה', ועל השני נחרץ להיות השעיר לעזאזל! עליך לעומת זאת, אף אחד לא הטיל "גורל"... לא נגזר עליך להיות תלמיד לא-יוצא ונכשל... עם רצון אמיתי, ועם תפילה ותחינה לה' יתברך, תוכל לנצל את הכישרונות שנטע בך הבורא, לעלות לפסגות ולהגיע להישגים נכבדים..."

את הסיפור המפעים שלפנינו סח אחד מחשובי המחנכים בדורנו: באחד השנים, בכיתה בה לימדתי היו שני אחים תאומים. כלפי חוץ הם היו נראים ממש כזהים, דבר שגרם לרבים לטעות בזהותם, אבל במהותם הם היו שונים לחלוטין. האחד היה כישרוני, חרוץ ושנון, אהוב על מוריו, אהוד על חבריו. תמיד היתה על פניו שמחה וסיפוק. הודות לשאיפותיו והשקעתו המרובה בלימודים, ציוניו במבחנים היו גבוהים מאוד, לשיעור רצונם של הוריו ומלמדיו.

התאום השני, לעומת זאת, היה ההיפך הגמור - הוא התנהל בעצלות, בשעת השיעור בכיתה הוא לא היה מרוכז, מחשבותיו היו פורחות באוויר, ציוניו היו גרועים, שיעורי בית כמעט ואף פעם לא עשה... מובן מאליה שהראשון זכה תמיד למחמאות ויחס לבבי מאת כל סובביו, ואילו השני היה רגיל לספוג קיתונות של הערות ומילות ביקורת...

והנה, מספר ימים לפני יום הכיפורים, לימדתי בכיתה אודות עבודת הכהן בבית המקדש ביום הקדוש. בין השאר סיפרתי להם על שני שעירי העיזים שהיו מביאים ביום הכיפורים - שניהם היו שווים במראהם ובגובהם, וכדי לברר איזה מהם הוא לה' ואיזה לעזאזל, היו מפילים עליהם גורל, "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות" - השעיר שעלה עליו הגורל לה' נעשה קרבן חטאת, והשני שעלה עליו הגורל לעזאזל הוא ה"שעיר-המשתלח", שמשלחים אותו למדבר, והמשלחו דוחפו מראש ההר לאחוריו, והוא מתגלגל יורד ונעשה איברים איברים...

פתאום נשמע קול בחלל הכיתה: "אני השעיר לעזאזל!" לא קשה לנחש מי היה התלמיד שהמשפט נפלט מפיו - היה זה התאום הנכשל... הוא לא אמר זאת בהלצה, ניכר היה על פניו שדבריו נבעו ממקום עמוק בנפשו...

באותו רגע החלטתי להתעלם מהעניין, עשיתי עצמי כאילו לא שמעתי כלום והמשכתי בשיעור. אבל כשהסתיים השיעור והתחילה ההפסקה, פניתי אל אותו תלמיד וביקשתי לטייל עמו מעט בחצר התלמוד תורה. הנחתי את ידי על שכמו וצעדנו יחד בנינוחות. בתחילה שוחחתי עמו על דא ועל הא, ולאחר מכן שאלתי: "נדמה לי שאמרת משהו בשיעור האחרון אודות השעיר לעזאזל... אולי תסביר לי את פשר דבריך..." ניכר היה שהתלמיד התקשה להשיב על השאלה. הבחנתי בדמעות שנקו בעיניו, ואז הוא השפיל מבטו ואמר: "כשהרב סיפר על שני השעירים הנראים כתאומים זהים, חשבתי לעצמי, שאני ואחי התאום כל כך

ממכריו על האבות:

שתי נערות שנצלו בשואה ע"י גויה מחסידי אומות העולם, זכו בדרך השגחה מופלאה לחזור ליהדותן, סיפור השגחה פלאי:

שמדובר בכמה פרוטות עלובות! ברוב הערכתה, הוסיפה האשה ואמרה: 'ראה נא. אני אשה אמידה מאוד, בבעלותי מרפאת שיניים מהמצליחות בעיר. רואה אני כי רבות משיניך חסרות, כנראה איבדת אותן במחנות המלחמה העקובה מדם. כמתנת הערכה, אני מזמינה אותך למרפאת השיניים שבבעלותי, ולזכות בטיפול משקם ומקיף לפה שלך, כשטובי הרופאים הם שיטפלו בך וידאגו שתוכל לחייך חיוך צחור שיניים, כל זאת - חינם אין כסף!'

'אפרים התרגש מהמחווה, וכלל לא נדרש להתלבטות. היטב ידע את מצב שיניו, יותר נכון לומר - חוסר שיניו... הוא אימץ את ההזמנה בשמחה, ומדי יום ששי - אז נקבעו לו התורים, הגיע למרפאה של הגברת האמידה, ונהנה מטיפול טוב ומסור, כשהרופאים הבכירים בעיר מטפלים בשיניו, משתילים לו חדשות, משקמים את הישנות, מסדרים לו פה חדש וחייכן. כל זאת רק בזכות זהירות המופלגת בממונו, אך זו היתה רק ההתחלה...

ויהי באחד מימי הששי, רגע לפני שיצא מהמרפאה ופנה להודות לה, סיפרה לו האשה לפי תומה כי אימצה שתי בנות צעירות ששרדו את התופת במחנות ההשמדה, והיא חשה זכות כבירה להצילן ולהעניק להן חיים חדשים. 'אני חשה' - כך סיפרה, 'שזו הנקמה שלי בהיטלר הרשע! הוא ביקש לרוצחן נפש, ואילו אני מאמצת אותן בחום, פותחת בפניהן את ביתי, מעניקה להן מכספי ומשיבה להן את הסיכוי לחיים!' - הוסיפה בגאווה בלתי מוסתרת. 'אפרים נחרד. היטב ידע כי האשה שלפניו היא גויה, ואימוץ הבנות אצלה - משמעו התבוללות בין הגויים. זו לא נקמה בהיטלר ימ"ש, ההיפך - זהו ביצוע 'נעים' של תוכניתו, להשמיד להרוג ולאבד את היהודים כולם... הוא התעניין מי הן הבנות ומהיכן באו, והאשה סיפרה כי הן ילידות מחוז מרמרוש, כל משפחתן נכחדה בשואה, כשהן נותרות גלמודות חסרות כל. 'כבר התחלתי בהליכי אימוץ חוקיים שלהן, ואני מתכננת להשיאן לבני משפחתי' - סיפרה האשה בגאווה...

'אני יכול לפגוש אותן?' - שאל ר' אפרים לאחר השתהות קלה. 'בוודאי!' - השיבה האשה, והזמינה אותו לביתה. ר' אפרים לא השתהה, ועל אתר יצא לכיוון ביתה. כשנכנס פנימה, פתח ואמר בהברה אידישאית אותנטית: 'מודה אני לפניך מלך חי וקיים' - כשהבנות נרעדו לשמע המילים המוכרות להן מילדותן, ושאלות בתמימות: 'האומנם, עוד נותרו יהודים בעולם?'

'בוודאי!' - השיב ר' אפרים, 'גם אתן תישארו יהודיות, לכן באתי הנה עכשיו. לומר לכן שלא כאן המקום עבורכן, אלא מקומכן עם בנות עמכן. ישנם מוסדות יהודיים מתאימים ליתומות כמוכן, מקומות בהם תגדלו מתוך יראת שמים והמשך המסורת היהודית. חדלו לכן מלשכון כאן, בואו עמי ואמצא לכן את המקום הטוב והנכון עבורכן!'

הבנות פרצו בבכי נרגש, ותיארו בפני ר' אפרים את צוואתו האחרונה של אביהן, רגע לפני שנפרד מהן, שישמרו על יהדותן בכל מחיר, ויעשו הכל כדי להישאר נאמנות לעמן ולאמונתן. 'ואילו אנו חשבנו שכבר לא נותר שם ושארית לעם היהודי' - מיררו בבכי, 'וכבר גמרנו אומר לקשור את גורלנו עם הנוצרים שסביבנו. הצלת אותנו ברגע האחרון!'

'אפרים הסביר לאשה את ההתפתחות המפתיעה, והיא הבינה די מהר

הימים ימי האופל, מלחמת העולם השנייה השתוללה בחוצות אירופה, כשהכוחות הנאציים ימ"ש מכלים את זעמם בשארית הפליטה, מתעללים ביהודים מתוך שנאת ישראל תהומית. גורלו של סוחר התכשיטים הבעלזאי, ר' אפרים גרינברג ז"ל, שפר עליו יחסית, שכן בעזרת תכשיטים שהבריח על גופו הצליח לשחד כמה שומרים נאצים, שהניחו לרעייתו ולצאצאיו לברוח מן התופת, כשרק הוא - ר' אפרים, נותר בתוככי המחנות...

השנים עוברות חולפות, ר' אפרים מתחזק באמונה תמימה, ובשארית כוחותיו שורד את כל העובר עליו. קשה לתאר במילים את סאת הייסורים והצרות שעברו על גופו ונפשו ההולכים ונשברים תחת מגף הנאצים, אך בסופו של דבר - ביום שחרור המחנות, מובהל ר' אפרים לבית חולים שבבדיה, שם הוא זוכה לטיפול רפואי ושיקום ראשוני. בהמשך, הוא מצליח בדרך ניסית לאתר את רעייתו וילדיו, וכשהוא זוכה להשתחרר מבית החולים, הוא שב ומקים את ביתו בשטוקהולם, בירת שבדיה.

כאן מתחיל פרק ב' של חייו, כשר' אפרים מנסה להשתקם לאיטו, ופותח עסק לממכר שעונים ותיקונים. כדרכו, ר' אפרים הוא סוחר ישר והגון, מעולם לא ניסה לנצל תמימות או חוסר ידע של לקוח כדי להרוויח יותר מהמגיע לו בשכרו. ביום מן הימים, נכנסת לחנותו אשה זרה, ומניחה על שולחנו שעון יוקרתי מאוד הזקוק לתיקון, כשהיא מבקשת לדעת כמה יעלה לתקנו.

'אפרים מעיף מבט על השעון, וקובע מיד כי עליו לפותחו ולפשש קרביבו כדי לבדוק היכן התקלה, רק אז - יוכל לקבוע מחיר וצפי זמן לתיקון התקלה. האשה מוכרמת בפניה, ניכר עליה שהיא מתקשה להשאיר שעון כה יקר בחיקו של שען זר, ור' אפרים מציע לה להישאר בחנות ולהמתין כשעתיים - כזמן הבדיקה לגלות מה מקור התקלה, כדי שיוכל לקבוע במה ובכמה מדובר.

האשה מחליטה להפקיד בידי את השעון היקר, ומבטיחה לשוב בעוד כשעתיים - כשתסתיים הבדיקה, ואז תקבל החלטה אם לתקנו אם לא. כעבור שעתיים היא שבה אל החנות, ור' אפרים מושיע לה מיד שהיתה זו תקלה פשוטה, הוא גילה אותה תוך מספר דקות, תיקנה בקלות, ואין הוא מבקש בשכרו אלא סכום פנוט של כמה פרוטות בודדות...

האשה נפעמה. 'רגע, איך זה יתכן? הלא הלא אתה יודע שאין לי מושג לגבי אופי התקלה וסגנונה, צפיתי שבוודאי תנקוב בסכום גבוה, תסביר שהואיל ומדובר בשעון יקר - גם עלות התיקון שלו יקרה, ותבקש הון רב עבור עבודתך! איך יתכן שלמרות אתה יודע שאין לי שמץ מושג לגבי התקלה שהבאתי בפניך, ויכולת לנקוב כמעט כל מחיר העולה בדעתך - בחרת לומר את האמת וליטול רק פרוטות בודדות בשכרך?' - שאלה בהערצה...

'אפרים חייך בענווה. 'לא יודע... יהודי אני, וזה דרכי. מקפיד אני ליטול בשכרי את המגיע לי, לא יותר ולא פחות. לא עלה בדעתי לדרוש מחיר גבוה מהמגיע לי, אני מעדיף להרוויח את לחמי ביושר, בלי רווחים מפוקפקים...' האשה היתה המומה. רגילה היתה, בוודאי בדור ההוא - כשהעוני היה מצוי ונפוץ - שבעל מקצוע שמזדמנת לו הזדמנות, ינקוב בסכום גבוה ככל יכולתו, וינצל את חוסר הידע של הלקוח כדי להגדיל את רווחיו, גם אם זה לא הגון. והנה, להפתעתה, ניצב כאן איש מקצוע מזן נדיר: הוא מוותר על ההזדמנות להתעשר, ובוחר לנקוב את המחיר המדוייק המגיע לו בשכרו, אף

'אני יכול לפגוש אותן?'
- שאל ר' אפרים לאחר
השתהות קלה. 'בוודאי!'
- השיבה האשה, והזמינה
אותו לביתה. ר' אפרים
לא השתהה, ועל אתר
יצא לכיוון ביתה. כשנכנס
פנימה, פתח ואמר בהברה
אידישאית אותנטית:
'מודה אני לפניך מלך חי
וקיים' - כשהבנות נרעדו
לשמע המילים המוכרות
להן מילדותן, ושאלות
בתמימות: 'האומנם, עוד
נותרו יהודים בעולם?'

האחוזים - זכה להציל שתי נפשות בישראל מהתבוללות בין הגויים, הציל אותן מטמיעה רח"ל!

וסיפור זה, אותו קיבלנו מאוצרו הטוב של מגיד המישרים הרה"ג רבי בן ציון סנה שליט"א בגליונו 'דברים טובים', כפי ששמע את הסיפור לפרטיו מבני המשפחה, מאיר עד היכן מגיעה השפעתה של הזהירות בדיני ממונות. לעולם לא נדע עד כמה ההקפדה שלנו במשא ומתן כשר וישר, הזהירות שכל כספנו יהיה טהור וזך, העמידה האיתנה על משמר הרווחים שלנו שיהיו כולם בנקיות - הן המביאות לנו את הצלחתנו, לזכותן יזקפו ההישגים שלנו ושל ילדינו.

ראו נא ראו למה זכה הרב גרינברג, הודות להקפדתו במצוה אחת. המצווה הזו, הובילה אותו לזכות במצוות הצלת שתי נפשות בישראל מרדת שחת. כי אפילו מצוה קטנה וקלה שקל להיכשל בה, אך כוחה של כל מצוה כה גדולה שההקפדה עליה בזהירות הראויה - מביאה בכנפיה מצוות נוספות וכבירות שלא נוכל לצפותן מראש, ופותחת לנו שערי שמים להצלחה.

הבה נאמץ כל הזדמנות של מצוה, הבה נדקדק עד מאוד בכשרות הממון שלנו, כך נזכה להבטיח לנו ולילדינו זכויות גדולות וכבירות, עתיד טוב ומצליח, ורוב נחת במלוא חופניים!

(פניני פרשת השבוע)

כי טובתן של הבנות היא לגדול במוסד יהודי, להמשיך את המסורת בחיק עמן ואמונתן. היא וידאה כי מדובר במוסד טוב שידאג לשלומן, ונפרדה מהן בהתרגשות אין קץ, כשהבנות יוצאות לדרך החדשה - ישנה, לשוב אל העם היהודי... ר' אפרים השתדל בכל כוחו להכניסן לבית היתומות 'לידיגה', שהוקם בשבדיה בידי הגאון רבי בנימין זאב יעקובזון זצ"ל - איש 'ועד ההצלה' ו'קרן התורה' ורבה של קופנהגן, ורעהו המשיגח הגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל - שבאותה תקופה התגורר בשבדיה. המחנה כבר היה צר מהכיל את כל הבנות שביקשו לבוא בשעריו, והשלטונות אסרו לקבל בנות נוספות, אך ר' אפרים הסביר את הנחיצות שבקבלתן, והן התקבלו כאורחות משפחת יעקובזון, במקום כחניכות המוסד מן המניין... שנתיים אחר כך, כשכל בנות מחנה 'לידיגה' עלו ארצה, עלו עימן שתי הבנות,

והרב יעקובזון הוא שעמד לצידן והיה ה'שושבין' מצד הכלה בנישואיהן, כשהן נישאות ליהודים יראים ושלמים, שהפכו לרבנים חשובים ומוכרים, הם ואף חלק מצאצאיהם.

ורק לאחר שר' אפרים גרינברג הצליח להסדיר את קבלת הבנות במחנה 'לידיגה' היהודי, רק אז הבין לאן הובילה אותו הזהירות המופלגת בדיני ממונות, העובדה שנמנע מלקחת מחיר שאינו הגון עבור תיקון שעון. בזכות שהיה הגון וישר, ומנע מעצמו כל סרך רווח שאינו זך וישר וטהור במאת

תָּמִים תְּהִיָּה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ:

קביעת עתים לתורה במסירות נפש, הצילה מנחש ארסי ענק, סיפור נסי ופלאי:

התחלנו ללמוד. קראתי בגמרא, הגבתי את קולי והשתדלתי להפנות את ראשי לכיוונו כדי שישמע היטב, ובתוך כך, ילדו הקטן שישב ברחבת הכניסה לבית והשתעשע, הובל אחר כבוד לגן הילדים.

כעבור מספר דקות, היה נדמה לי כי הבחנתי בזווית עיני בתזוזת חפץ כהה כל שהוא. הרמתי את עיני בחשש, ואת אשר יגורתי בא. בחלומותי השחורים ביותר לא ציפיתי לכך. זה היה מפחיד, אני אומר לך, פחד מוות. נחש ארסי גדול, התפתל בשלווה על רחבת הכניסה, היכן שהילד השתעשע רק לפני זמן קצר. אתה מכיר אותי, אין לי קול חזק, אך באותו רגע שאגתי בקול אדירים "היכן המטאטא, היכן המטאטא". חבירי עם השושנה, כמעט נשנק. אצתי רצתי כל עוד נפשי בי, נטלתי לידי את המטאטא והנחתתי אותו בעוצמה על הנחש.

המאבק היה מסוכן. מעבר לדלת המתינה בעלת הבית בחרדה גדלה והולכת. מבצע חיסולו של הנחש ארך דקות ארוכות, בהן נאלץ החולה לשכוח את שושנתו ולסייע במאמץ המלחמתי.

סוף דבר, בסייעתא דשמיא, הנחש הוכרע, כרע, נפל שכם, ושוב הדהד בבית קול התורה, קולה של הקביעות שלא התבטלה...

איני רוצה להעלות על דעתי מה היה קורה "אילו", אילו החברותא לא היה מתעקש לשמור על קביעותנו ללימוד הדף היומי. מיני אותו יום, בכל בוקר, בעת שאנו מתיישבים על הספסל ומתחילים ללמוד, אנו מביטים זה בעיני זה, ושנינו מבינים, כי

ברגעים אלו אנו עומדים לשמר בפעם נוספת את הנכס החשוב ביותר שאדם יכול לייצר עלי אדמות - קביעות בלימוד תורה.

(גליון מאורות הדף היומי)

ומכאן, לקורא נרגש מדרום הארץ, שמשתפך במכתבו בשלל מילים נמלצות, אודות סיפור מעניין שאירע בשכונתו.

לפני מספר ימים, ניגש אלי שכני ר' נ. א. כשכולו נרגש, ושח בפני את המעשה הבא, ואני חושב שראוי לפרסמו ב"מאורות הדף היומי".

כל תושבי יישובנו יודעים, כי כאשר ר' נ. א. מופיע בפתח בית המדרש בשעות הבוקר, הרי שתוך דקות מספר יצוץ במקום חבירו הטוב ר' מ. י. שלושים שנים לומדים השניים בצוותא, כאשר הדף היומי הוא דבק יומי המחבר ביניהם בקשר בל ינתק. בכל בוקר, עוד טרם יפנו לעסקיהם המסועפים, נפגשים השניים, אנשים בעלי צדקה וחסד, ומכינים את הדף היומי לקראת השיעור בערב, ופעמים שהם חוזרים ומשלימים דפים מן העבר, על פי משאת הזמן שברשותם, ומתפלפלים ומתווכחים כבני תשחורת באותו הבוקר, סיפר ר' נ. א. המתנתי בבית הכנסת, כאשר לפתע ה"חברותא" רטט בכיסי, מעבר לקו הוא נשמע אומלל ומיוסר, כאשר סיפר כי שושנה ססגונית פרחה ברגלו והוא מרותק למיטתו. בקול תחנונים ביקש ממני לבוא לביתו וללמוד איתו.

כעבור מספר דקות התייצבתי בפתח ביתו, הוא לא פתח לי, חלוש היה. בקול נמוך הורה לי להכנס פנימה, ומצאתיו שרוע על הספה. בלא אומר ודברים התיישבתי ליד השולחן כשפני אליו, והתחלתי ללמוד. "איני שומע אותך טוב", אמר.

אנא, שב סמוך אלי, אמנם תפנה את גבך אלי, אך אשמע את קולך ביתר שאת. נו, נו, מעולם לא למדתי חברותא עם בן אדם כשגבי מופנה אליו, אך חזקו עלי דברי חכמינו "כל מה שבעל הבית אומר לך עשה חוץ מצא".

פנינים על הפרשה:

גימטריא 'תפלה'. עוד צדק במלוי צדי דל"ת קו"ף, המלוי עם הכולל גימטריא 'היא תפלה'. דבא להזהיר אזהרה על אזהרה על התפלה דאף על גב שהאדם בשאר ימות השנה אינו נותן לב להתפלל כראוי, בימים נוראים האלה צריך לתן דעתו ולהתפלל כראוי, להתפלה במקום העבודה, ועקרה תלוי בלב כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. משום הכי נרמזה כמה פעמים כאן להזהיר עליה אזהרה אחר אזהרה [וכו']:

ולפי זה יש לפרש מה שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשו אימתי. והוא דבא להזהיר התנא עליו השלום על התפלה ביותר, דכיון להתפלה במקום הקרבן, אם מבטל האדם תפלה בטל הוא ובטלים חיייו כי אין לו על מי לסמוך, וטוב לו שלא נברא דטוב מותו מחייו. לכן צריך האדם להיות זהיר בתפלה ביותר. וכשמתפלל צריך להיות לבו כי אם בתפלה, שהיא תלויה בלב כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', כי אם מתפלל ולבו בל עמו לתפלה רק לצרכי עצמו תפלתו בטלה ומבטלת. ועוד גם כן כיון שתפלת שמונה עשרה יש בה גם כן שאלת צרכי האדם כמו ברכנו רפאנו, לא יהיה מכוון ומשים לבו רק לברכות שהם צרכי גופו, וברכות שהם להודאות ה' אינו נותן לבו להם, שאם הוא עושה כן גם בזה תפלתו בטלה ומבטלת. ועוד צריך להזהר להתפלל כל תפלה ותפלה בזמנה הראוי לה, שיהיה משכים ומעריב כראוי, ולא יעשה תפלות סמוכות, דעקר כל תפלה ותפלה היא בזמנה כמו הקרבן הנאמר בו (ברכות כו.) עבר זמנו בטל קרבנו:

וזהו הכונה אם אין אני לי שהיא התפלה הנקראת 'אני' כאמור, מי לי, דהינו מה נשאר לי ומה יש לי בידי, כיון שאין אני מתפלל אין בידי שום דבר ואין בי שום ממש, דטוב מותי מחייו. לכן צריך להזהר בה ביותר דזהו עקר חיי, ובתנאי גם כן כשאיהיה מתפלל לא אתן דעתי כי אם בתפלה, שלא אהיה מהרהר בהבלי העולם. ועוד לא אהיה מכוון כי אם בברכות שהם צרכי הגוף ולא אהיה מכוון בברכות שהם לשבח ה', דאם אני עושה כן תפילתי מבטלת:

וזהו וכשאני לעצמי מה אני, דהינו כשאני שהיא התפלה תהיה לעצמי, מה אני דהינו אותה התפלה שהיא אני מה היא שוה, אינה שוה כלום, הרי היא בטלה ומבטלת, לכן אני נזהר בזה. ועוד התפלה צריכה להיות בזמנה כראוי, וזהו ואם לא עכשו אימתי, דהינו בכל תפלה צריך אני לומר בזמנה אם לא עכשו שהוא זמנה אימתי, דאם עבר זמנה בטל קרבנה. לכן אני נזהר בזה וכל אדם צריך לזהר בזה:

(שערי ארוכה אות ז)

לכל תפילה יש כוונה מיוחדת עבודה

ברוך אתה ה' למדני חקיד (תהלים קיט, יב) הנה כתבנו באות אל"ף (בפסוק 'אחלי יכנו דרכי לשמור

הדין צריך לחקור ולדקדק היטב בדין

צדק צדק תרדף וגו' (דברים טז, כ).

בשפתי ספרתי כל משפטי פיך (תהלים קיט יג). בא לומר על מה שאמרו על הדין שיהיה חוקר בדין מאד מאד, ואפלו דן איזה דין פעמים שלש, בכל פעם שיחזור אותו דין ויבוא לידו צריך לחקור בו היטב, שמה שנג בראשונה (ספרי דברים טז).

וזהו שאמר בשפתי ספרתי כל משפטי פיך, דהינו הדינים שאני דן, אף על פי שדנתי אותם כמה פעמים, אני חוזר ושונה ומספר אותם בשפתי, ומדקדק בהם שמה טעיתי בראשונה:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ב)

דיעת הדין בשורשו ובטעמו

ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד, כי למשפטך יחלתי (תהלים קיט מג). הנה כתבנו, דאחד מן הסימנים המבדקים לתורה לשמה הוא חקור דין. וחקור דין הוא שיתן בו הקדוש ברוך הוא דעה בינה והשכל לחקר בדיני התורה ולשאת ולתת בהם עד שיוציא דין אמת לאמתו. וצריך שהיו והמתנה בדבר, כדי להיות דבר דבור על אפניו. וכאמר התנא (אבות מ"א פ"א), הו מתונים בדין. דפסוק הדין צריך המתנה כדי לענן הרבה בדבר ולחקור ולדרוש בו חקירה אחר חקירה ודרישה אחר דרישה. ועלא מנהו סיעתא דשמיא, שסיעוהו מן השמים דתסק לה שמעתתא אלבא דהלכתא:

יבקש לדעת כל דין על טעמו ושורשו

וזהו ששואל עכשו ואל תצל מפי דבר אמת, דהינו הדינים שאני דן ומשמע מפי לאחרים. אל תצל מפי דבר אמת, עזרני לפסק הדין כהלכתו בתכלית הידיעה, לדעת כל דין ודין בטעמו ונמוקו הראוי לו, שלא יאמר עלי הלכתא כותה ולא מטעמה, רק הורני האמת שאדע הדין בשורשו וטעמו. וזהו שאמר עד מאד, דהינו, שתהיה הלכתא כותי ומטעמי, והריני מקים מתן הדין, כי אינני פוסק הדין מהרה, רק ממתינ זמן אחר זמן, כדי לענן ולהוציא הדין לאמתו. וזהו שאמר כי למשפטך יחלתי, כלומר, כשיבואו אלי דינין לדון אותם, אני ממתינ ומיחל ומצפה ומענן ונושא ונותן וחקור ודרוש, לעמד על עקר ההלכה, ולא אבוא לידו מכשול. לכן עזרני ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד: (אלף בינה, תהלים קיט אות ו)

חובת הזהירות לכוין בתפילה ובפרט בימים הנוראים

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך (דברים טז, כ). תמצא בראשי תבות אלה 'צלותא' בפירוש, והשאר עם האותיות והכולל

עצות וסגולות:

חודש אלול (ב')

בחודש אלול אין כח למקטרגים

חדש הזה של אלול יש בו סגלה מכל ימות השנה, דהתשובה מתקבלת בו מיד בלי שום עכוב, ואין כח במקטרגים לקטרג עליה ולדחותה, משום דנפתחים בו שערי רחמים.

(שם אות אל"ף ד"ה בכל צרתם)

אין להם יכולת לקטרג בחודש זה

המקטרגים של מעלה המבקשים לטרף טרף מבני ישראל, בזה החדש אינם מועילים כלום, משום שהוא עת רצון, והקדוש ברוך הוא מצוי בו (ראש השנה יח). והימין פשוטה לקבל השבים (זוהר ח"א כג, תיקו"ז ת"ל ו כב:).

(שערי ארוכה אות ט"ת, ד"ה טוב וישר)

צריך להרבות בתשובה ובקשת רחמים

אף על גב דהחדש הזה מסגל לתשובה, דבו נפתחים שערי רחמים כמו שכתבנו, מכל מקום צריך אדם להרבות בתשובה ובקשת רחמים הרבה כדי שתקבל תשובתו.

(שם אות אל"ף, ד"ה שמע ה')

בימי אלול ירבה בעסק התורה

צריך האדם להרבות בעסק התורה באלול, כי אין רפואה כרפואת התורה, ובפרט בחדש הזה שהוא עת רצון, המרובה לעסק בתורה בו, תורתו רצויה ומקבלת יותר מחדשי השנה.

(שערי ארוכה אות ו"ו, ד"ה יבואני חסדיך)

ישב באלול, ולא ימתין עד ראש השנה

אני מזהירכם שתהיו וריזים לעשות תשובה באלול, ולא תתאחרו עד ראש השנה, דראש השנה הוא יום הדין שגדונים בו בני האדם, ואם יתאחר האדם עד שעה שהוא עומד בדין ועושה תשובה, ספק גדול יש מה תהיה בתשובתו. אמנם אם הכין ותקן עצמו קדם יום הדין, בזה יש לו בטחון וסמיכה גדולה.

(שערי ארוכה אות ז"ן, ד"ה זרעו לכם)

יפנה מחשבתו לתפילה, ובזה תתקבל

והנה, כל שאלותיו וצרכיו של אדם שהוא שואל מה, הכל בתפלה, רק שיכונן בתפלתו פראוי והשם מקבל תפלתו ועושה לו צרכיו. והשגת החכמה ויראת שמים וקבלת תשובתו, הן הנה תחלת הכל בתפלה, כמו שאומרים 'אתה חונן' וכו' ו'חננו מאתך חכמה בינה ודעת, וסמוך לזה 'השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך', הרי דתחלת בקשתנו בתפלה היא על החכמה ועל היראה ועל התשובה:

אך בזאת צריך האדם לפנות מחשבותיו מכל הקלי העולם, וידע שהוא לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כדי שבוה תקבל תפלתו, דהתפלה היא עבודה שבלב, כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', וזוהי השמירה והאזהרה הגדולה, שצריך האדם להשמר ולהזהר לכוון לבבו פראוי, וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו (דברי הימים א' כח ט) 'דע את אלהי אביך ועבדהו', דהינו בשעה שאמה עובדהו, שהיא שעת התפלה הנקראת 'עבודה', 'דע את אלהי אביך', שלא תהיה מחשבתך כי אם עמו דוקא:

וזהו אמה צויתה פקדיך (תהלים קיט ד), אומר להקדוש ברוך הוא אתה צויתה פקדיך הם התפלות, לשמר מאד, דהינו צוית לשמר התפלות בעתם ערב ובקר וצהרים, ולהתפלל פראוי בלב שלם, ואני שומר התפלות פראוי בכל עת ובכל לבבי, ועקר תפילתי היא שתקבל מה שאני מתפלל ומתחנן לפניך, שתעזובני להשיג החכמה והמדע והיראה פראוי, ואני מתחנן על הצלחות העולם, רק על הדבר המשיג אותי לידיעתך, וכשאלת שלמה בנו עליו השלום:

(אלף בינה קיט אות אל"ף)

יהיו שוין, וזהו שאמר (תהלים קיט קמה) קראתי בכל לב, גלוי וידוע לפניך שפי ולבי שוין, ואדרבא, יש חשק בלבי יותר ממה שאני שואל בפי, ולהכי נקט בכל לב, וכיון דהכי הוא, עניי, וכמו שלבי שלם כל כך בשאלתי בלי שום תערובת מחשבה ופניה אחרת, גם אתה עזרני שחקיך אצרה, שאהיה שומר מצותיך פראוי ולא יתערב זר בהם:

(אלף בינה קיט אות ק)

לא יחשוב בעת התפילה אפילו בדברי תורה

ראה כי פקודיך אהבתי ה' כחסדך חניי (תהלים קיט, קנט): אף על גב דבבק בתורה הרבה ואינו פורש הימנה, מכל מקום בעת התפלה איני מחשב בדברי תורה, רק דעתי עם התפלה, דזמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד (שבת י). וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לא), אין עומדים להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה, שאם אינה הלכה פסוקה יהיה לבו טרוד בעיון אותה הלכה, ולא יהיה לבו שלם בתפלה, ועקר התפלה בלב, כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם':

וזהו שאמר ראה כי פקודיך אהבתי, דהינו, אף על גב דאני דבק בתורתך כל כך, מכל מקום פקודיך שהם תפלותיך, אהבתי, בעת התפלה אני מפנה דעתי מדברי תורה ואיני נותן דעתי כי אם בתפלה, דזמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, ואף על גב דאני אוהב התפלה ונותן דעתי בה, איני סומך על זה שבשבייל כך תעשה בקשתי, איני בוטח רק בחסדך הגדול שתעשה עמי חסד, וזהו שאמר כחסדך חניי:

(אלף בינה קיט אות ר)

חוקיך) דמלת חקיך מדבר על התפלות, שהם חק קבוע ערב ובקר וצהרים, וכונת התפלות אינן דומות זו לזו, וכל ברכה וברכה יש לה כונה מיוחדת בפני עצמה, ואינן דומות זו לזו, וגם פן אינו דומה כונת הברכות דתפלה זו לכונת הברכות שבתפלה אחרת, וכן נמי בין חל לשבת, ובתפלות שבת בעצמם אינן דומות זו לזו, וכן בימים טובים, כמו שכתב רבנו זלה"ה (שער הכונות דרושי התפילין דרוש ה, פרי עץ חיים שער התפילה פ"ז), ועמק גדול יש בהם:

דוד בקש לידע שורש כל תפילה

ושואל מהקדוש ברוך הוא שילמדהו כונת כל ברכה וברכה על אמתתה, וזו היא כונתו, כלומר ברוך אתה ה' שאני מברך לך בכל תפלה הודיעני שרשה, שאדע כל ברכה על אמתתה, כדי שתהיה תפילתי מקבלת ומרצה לפני כסא כבודך, וכך הוא פרוש הכתוב, כל ברוך אתה ה' שהיא בחקיך שהם התפלות, למדני אותה כדי שאתפלל לך פראוי, וזה נמי קאי על מה שאמר (פסוק י) 'אל תשגני ממצותיך', דמייירי נמי על ברכות המצות, שלא ישנה בהם, שיהיה יודע כונת ברכת כל מצוה ומצוה על אמתתה כתקונה:

(מעגלי צדק אות ב"ח)

המתפלל צריך שיהיו 'פיו ולבו שווים'

אי נמי, דרחמנא לכא בעי, ובעינין שיהיה השואל דבר מלפניו פיו ולבו שוין, לא כמו שנאמר (תהלים עח לו-לז) 'ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו, וכמו שפירשו (ברכות כח), מי שאין תוכו כפרו אל יכנס לבית המדרש, דבעינין הפה והלב

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

**כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א: זוהי העבודה בחודש אלול על רגל אחת:
א. ללמוד טכסיסי מלחמה ב"שערי תשובה" ובשאר ספרי מוסר המאירים לאדם את דרכו
כנגד היצר הרע וחיילותיו. ב. להאכיל ולהשקות את הנשמה בתורה ותפילה לרוב כדי שתקבל
את המזון הדרוש לה ויהיה לה את הכוחות לעמוד איתן במלחמה כנגד המשטינים.**

העבודה בחודש אלול - הכנה למלחמה כנגד כוחות הסטרא אחרא

במשך תקופת ה"הייליגע טעג" מצינו שלשה סוגי תקיעות:

א. התקיעות בחודש אלול - "כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה" (כלשון הטור סימן תקפא). ב. התקיעות בראש השנה. ג. התקיעות במוצאי יום הכיפורים.

ונראה לבאר עניינו על פי מה שאנו מוצאים במלכותא דארעא, שבזמן מלחמה תוקעים בשופר שלש פעמים:

א. לפני המלחמה - תוקעים וצופרים כדי להודיע לציבור להתכונן למלחמה, ולצאת ממצב של שאננות, ועל תקיעה זו נאמר (עמוס ג, 1) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", ופירש רש"י: "הצופה רואה גייסות באים בעיר, ותוקע בשופר להזהיר את העם".

ב. בשעת המלחמה - צוותה התורה לתקוע ולהריע, "וכי תבואו מלחמה בארצכם... והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם" (במדבר י, ט).

ג. לאחר המלחמה - חוגגים את הנצחון ותוקעים שוב, ואז המצב הוא "וביום שמחתכם ובמועדיכם... ותקעתם בחצוצרות... והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם" (שם י). ופירש ה"אבן עזרא": "וביום שמחתכם ובמועדיכם - ששבתם מארץ אויב או נצחתם האויב הבא עליכם, וקבעתם יום שמחה כימי פורים וחנוכה".

כך הם פני הדברים בדין, כי הנה בראש השנה המלחמה עצומה, כוחות ההתנגדות דקדושה נלחמים ללא הרף, בבחינת "אם תחנה עלי מחנה... אם תקום עלי מלחמה" (תהלים כז, ג), הם יודעים שעכשיו נגזר דינם לשבת או ח"ו לחסד.

ולכן, בחודש אלול - תוקעים בשופר כדי "להזהיר את העם" להתכונן למלחמה כנגד כוחות הסטרא אחרא. בראש השנה - תוקעים תקיעות מלחמה, בבחינת "וכי תבואו מלחמה בארצכם... ותקעתם... ונזכרתם לפני ה' אלקיכם" ביום הזכרון הזה "ונושעתם מאויביכם". ובמוצאי יום כיפור - תוקעים תקיעות נצחון, בבחינת "וביום שמחתכם... ותקעתם" וגו', ועל דרך ששינינו (יומא פ"ז מ"ד): "ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש".

והנה כהכנה למלחמה צריך שני דברים: א. ללמוד היטב טכסיסי מלחמה והדרכים והאופנים להכנת האויב. ב. לאכול ולשתות היטב כדי שיהא בריא אולם ויהיה לו כוחות להלחם ללא ליאות. זוהי העבודה בחודש אלול על רגל אחת: א.

בראש השנה המלחמה עצומה, כוחות ההתנגדות דקדושה נלחמים ללא הרף, בבחינת "אם תחנה עלי מחנה... אם תקום עלי מלחמה" (תהלים כז, ג), הם יודעים שעכשיו נגזר דינם לשבת או ח"ו לחסד. ולכן, בחודש אלול - תוקעים בשופר כדי "להזהיר את העם" להתכונן למלחמה כנגד כוחות הסטרא אחרא. בראש השנה - תוקעים תקיעות מלחמה, בבחינת "וכי תבואו מלחמה בארצכם... ותקעתם... ונזכרתם לפני ה' אלקיכם" ביום הזכרון הזה "ונושעתם מאויביכם".

הדרוש לה ויהיה לה את הכוחות לעמוד איתן במלחמה כנגד המשטינים.

(כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א - סעודה ג' תשמ"ב - פניני קודש)

ללמוד טכסיסי מלחמה ב"שערי תשובה" ובשאר ספרי מוסר המאירים לאדם את דרכו כנגד היצר הרע וחיילותיו. ב. להאכיל ולהשקות את הנשמה בתורה ותפילה לרוב כדי שתקבל את המזון

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א: אומר הגאון, מי שלוקח שוחד מאבד את שני הדברים, גם את ידיעת ההלכה והדין, וגם את הכרת המציאות והחכמה במילי דעלמא, ולכן התורה אומרת שתי לשונות: כי השוחד יעוור עיני דעלמא, וכי השוחד יעוור עיני חכמים - שהוא מאבד את התורה שלו.

השוחד מעוור את חכמת החכם

במציאות ובדין

וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשְּׁחָד יְעוֹר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים (טז, יט).

בפרשת משפטים (שמות כג, ח) נאמר גם איסור זה של שוחד, אבל שם הלשון הוא: ושוחד לא תיקח כי השוחד יעור עיני פקחים ויסלף דברי צדיקים - בפרשה שלנו נאמר שהשוחד יעוור עיני חכמים, ובמשפטים נאמר שיעוור עיני פקחים.

אומר הגאון דבר נפלא מאד: דיין כדי לפסוק דין אמת לאמיתו צריך להיות חכם בתורה, וצריך גם להיות פיקח במילי דעלמא, צריך שיהיו לו את שני הדברים - חכם בתורה כדי שידע את הדין ואת ההלכה, ופיקח במילי דעלמא כדי שיוכל לתפוס האם הוא רמאי והאם הוא שקרן.

דוגמא לדבר להמתיק את דברי הגאון - היה פעם יהודי באמריקה שרצה לדעת האם מותר ליסוע עם קדילאק בשבת, הוא הלך לרב אורתודוקסי, חרדי, אמר לו הרב: הלכות שבת אני יודע, אבל אני לא יודע מה זה קדילאק, ראה אותו יהודי שמהרב האורתודוקסי לא תבוא לו הישועה, הוא הלך לרבאי רפורמי להבדיל, הוא בטח יודע מה זה קדילאק, ושאל אותו: רבאי, מותר ליסוע עם קדילאק בשבת? אמר לו הרבאי: מה זה קדילאק אני יודע, אבל אני לא יודע מה זה שבת! כדי לענות צריך להכיר את השבת וגם להכיר את הקדילאק!

מוסיף הגאון שזה הביאור בדברי הגמ' (סנהדרין ז, ב): דרש רבי יאשיה ואיתימא רב נחמן בר יצחק: מאי דכתיב (ירמיה כא, יב) "בית דוד כה אמר ה' דינו לבוקר משפט והצילו גזול מיד עושק" וכי בבוקר דנין וכל היום אין דנין? אלא: אם ברור לך הדבר כבוקר - אמרהו, ואם לאו - אל תאמרהו. רבי חייא בר אבא אמר רבי יונתן מהכא (משלי ז, ד): "אמור לחכמה אחותי את", אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך - אמרהו, ואם לאו - אל תאמרהו. רבי יאשיה ורבי יונתן לא חולקים מאיפה זה נלמד אלא כל אחד מהם מדבר על חלק אחר מהידיעה הנצרכת לדיין, רבי יאשיה מדבר על הכרת המציאות, על החכמה במילי דעלמא, ואת זה הוא מדמה לבוקר - אם ברור לך הדבר כבוקר אמרהו, שהמציאות ברורה ואין בה רמאות, ורבי יונתן מדבר על ידיעת ההלכה וההוראה והדין, וזה נלמד מאחותך - אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה, שההלכה במקרה הנידון ברורה כמו ידיעת הדין שאחותך אסורה - אמרהו.

ועל פי זה אומר הגאון: מי שלוקח שוחד מאבד את שני הדברים, גם את ידיעת ההלכה והדין, וגם

היה פעם יהודי באמריקה שרצה לדעת האם מותר ליסוע עם קדילאק בשבת, הוא הלך לרב אורתודוקסי, חרדי, אמר לו הרב: הלכות שבת אני יודע, אבל אני לא יודע מה זה קדילאק, ראה אותו יהודי שמהרב האורתודוקסי לא תבוא לו הישועה, הוא הלך לרבאי רפורמי להבדיל, הוא בטח יודע מה זה קדילאק, ושאל אותו: רבאי, מותר ליסוע עם קדילאק בשבת? אמר לו הרבאי: מה זה קדילאק אני יודע, אבל אני לא יודע מה זה שבת! כדי לענות צריך להכיר את השבת וגם להכיר את הקדילאק!

משפטים (שם): אפילו חכם בתורה ונוטל שוחד, סוף תטרף דעתו, וישכח תלמודו, ישכח תלמודו זה יעוור עיני חכמים, ותטרף דעתו זה יעוור פקחים.

(הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א-נחל אליהו)

את הכרת המציאות והחכמה במילי דעלמא, ולכן התורה אומרת שתי לשונות: כי השוחד יעוור פקחים - את החכמה במילי דעלמא, וכי השוחד יעוור עיני חכמים - שהוא מאבד את התורה שלו. וזה מה שכתוב בחז"ל (מובא ברש"י בפרשת

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: פתח אב"ד סיגעיט ואמר: הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א אמר, שכל יהודי שניצל מהשוואה הנוראה היו אתו עמו שני מלאכים שליווהו על כל צעד ושעל לשמרו ולהצילו. ושמעתי בשם הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א שהוסיף, שמדברי הרה"ק מבעלזא מפורש יוצא כי במלאך אחד לא היה סגי להצילו, כי לגודל הסכנה ושעת הדין הקשה היה צורך בשני מלאכים דייקא. ואכן כאשר שמענו כן ראינו שכל מי שניצל מהמלחמה היו אתו שני מלאכים לשמרו.

ועצתי היא שאני אמסור את עצמי להכנס תחתיו, ואני מקבל על עצמי בשמחה רבה להיות קרבן תמורתו בידועי את מעלותיו המיוחדות ואת גדולתו בתורה ובמעשים טובים.

אלא שרבי צבי הירש מייזליש לא הסכים בשום אופן לקבל את דבריו ועצתו של עקיבא מאנן וגער בו מאוד שאסור לו לעשות כן בשום פנים ואופן, שהרי הלכה פסוקה היא שחייך קודמים ואסור לאדם להכניס עצמו במקום סכנה, גם אם יש לו כוונה טובה ונאצלל להציל אדם אחר.

תחילה היה נראה שעקיבא מאנן קיבל על עצמו את פסק ההלכה, אך לאחר כמה רגעים הוא חזר ובא עוד הפעם לרבי צבי הירש מייזליש ואמר לו: רבי, אני לא יכול למצוא מרגוע לנפשי בידועי שמושה רונברג עומד לצאת להריגה ואני אשאר להתהלך בין החיים! החלטתי איתנה לפדות אותו ולהכנס תמורתו, אף בלי שאקבל על כך היתר מפורש, אך עם זאת עדיין אני מבקש לקבל פסק הלכה ברור שאם אני עושה כן בכל זאת אין אני נחשב חלילה בכלל מאבד עצמו לדעת שאין לו חלק לעולם הבא.

רבי צבי הירש מייזליש חזר וגער בו, שבוודאי הוא אינו יכול לומר לו שאינו בכלל מאבד עצמו לדעת, שהרי אם אין חובה עליו לעשות כן, הרי שספק גדול אם מותר לך לעשות זאת ואם אין בזה משום מאבד עצמו לדעת (יש על כך נידון בספרי הפוסקים).

בשמוע עקיבא מאנן את הדברים האלה התחיל לבכות בקול ולומר: וכי יש מקום להשוות ביני לבין משה רונברג, והלוא הוא בחור תלמיד חכם ומתמיד בלימודו, והעולם עוד יפיק ממנו תועלת רבה. לא כן אנכי, כי בעניי לא זכיתי ללמוד ולא כלום, וכבר ראיתי אבדן מולדתי, את אבותי עם אחיי ואחיותיי שנלקחו להישרף בבית המוקד, ואני נשאיתי לבדי גלמוד שכול. הלואי שאזכה לעשות עוד דבר נשגב כזה שעל ידי מסירות נפשי אוכל להציל את הבחור היקר הלזה.

אולם רבי צבי הירש מייזליש לא הסכים לכך בשום אופן וגער בבחור נמרצות לבל יעלה על דעתו לסכן את חייו ולעשות כדבר הזה. ורק לאחר שכנועים רבים הסכים לקבל עליו את הדין והלך לו בפחי נפש ובצער גדול.

על הסיפור הנורא הזה כותב הגאון רבי שמואל דוד הכהן פרידמן בספרו 'שדה אחוזה' (עמ' תקסד): והנה אני הקטן בקראי עובדא נוראה זו רצייתי מאד לדעת מה עלה בגורלו של עקיבא מאנן ומה נעשה עמו במשך שנות המלחמה ולאחריהם? כי הנה מה מופלא הוא סיפור נורא זה המחריד ומעורר לב כל חי אודות מסירות

שכדי להשלים את המספר של הנערים, הם היו לוכדים בחור אחר ומכניסים אותו תחתיו.

ניגש איפוא עקיבא מאנן אל רבי צבי הירש מייזליש והחל לבכות בפניו: רבי, מה יהיה עם משה רונברג? הייתכן שהוא יוצא להורג ואילו אני מחשים ולא עושים כלום בכדי להצילו. רבי צבי הירש מייזליש לא הבין את דברי הבחור ושאלו: וכי מה יש בידני לעשות שלא עשינו? נענה הבחור ואמר: יש לי סכום כסף גדול שתמורתו הם מסכימים לשחרר את משה רונברג.

במצעד המוות הלכה גם אחותי הרבנית לייטנער שהיתה אז נערה צעירה, ואלמלי הנעליים הטובות שניתנו לה מהבחור עקיבא מאנן היא לא הייתה מסוגלת להמשיך וללכת. ומאת ה' היתה זאת, שהקדים רפואה למכה ונעליים אלו שקבלה מעקיבא מאנן הם שהצילו אותה ממות לחיים וכך זכתה להקים דור ישרים. סיים גאב"ד סיגעיט ואמר: אמנם גם עקיבא מאנן נשאר בחיים עד סוף המלחמה, ואף הוא היה בתוך ההולכים במצעד המוות, אלא שלדאבוננו לא היה בו כוח לשרוד את הליכה אכזרית זו ועל אם הדרך אפסו כוחותיו ויצאה נשמתו בטרה.

אולם רבי צבי הירש לא הסכים לכך ואמר: הלא תדע שהרשעים ספרו את הנערים ויודעים הם את מספרם המדויק, ובשל כך, גם אם השומרים מצילים נער אחד מתוך הנערים הלכודים, הרי תמורתו הם חוטפים נער אחר, ומי יכול לקחת על עצמו אחריות שכזאת לדחות נפש מפני נפש ולהציל את הבחור כשבכך יודעים בוודאות שהם יתפסו נער אחר.

נענה עקיבא מאנן ואמר לרבי צבי הירש מייזליש: רבי, יש לי עצה הגונה גם על זה,

שני מלאכים

סיפר הרה"ק בעל 'מקדשי ה', הגאון רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל, על המאורע המזעזע שהתרחש ביום ערב ראש השנה במחנה אושוויץ. הייתה זו סלקציה המונית שנערכה במחנה לכאלף ושש מאות ילדים ונערים, מבני שמונה עשר ומטה, באופן שמקל עץ הוצב בגובה מסוים, ורק אלו שראשם הצליח להגיע אל גובה מקל העץ נשארו במחנה לחיים, ואילו היתר נלקחו יחדיו אל מתחם מסוגר, שהכל ידעו שאין ממנו דרך חזרה.

הנערים ידעו שכל מי שאין ראשו נוגע במקל העץ אחת דתו להמית, ולכן היו שניסו להתרומם על בהונות רגליהם כדי להגיע אל המקל, אלא שהרשעים האכזריים בראותם נער המנסה להתרומם ולהביא את ראשו אל המקל, היו חובטים בו במכה אכזרית שיש בה כדי להמית, באופן שהנער היה נופל ארצה כשהוא מתבוסס בדמו ונשמתו עולה בסערה השמימה.

לאחר הסלקציה בה נשלחו חזרה אל המחנה רק פחות ממאתיים נערים שהצליחו להגיע אל המקל, לקחו הרשעים האכזריים את כל הנערים הנמוכים וריכזו אותם במתחם סגור בדרום אל כבשני האש רח"ל. מני אותו רגע לא קבלו הנערים האומללים לא מאכל ולא משקה, ושורה של שומרים הוצבה סביבם על מנת לוודא שאין יוצא ואין נכנס.

אחד מאותם נערים שנגזרה עליהם גזירה קשה ומרה זו היה בחור בשם משה רונברג מהונגריה. אמנם הוא היה כבן עשרים שנה, אלא שמחמת היותו נמוך קומה הוא לא הצליח להגיע אל מקל העץ ונגזר עליו להצטרף אל כל הנערים הצעירים ממנו. אותו בחור היה מופלג בתורה מאוד, וכשלמד בשנים שקודם המלחמה בשיבה הנודעת שבעיר ווייצען היה מבחירי התלמידים, עד שהיה ממונה ללמוד וללמד את הבחורים הצעירים שנכנסו לשיבה.

השמועה על לכידתו של הבחור משה רונברג במלחמות הרשע הגיעה לאזני בחור בשם עקיבא מאנן, שהיה אף הוא מתלמידי השיבה בווייצען והוא הכיר היטב את מעלותיו הסגוליות והנדירות של משה רונברג עד שלא היה יכול להרגיע את נפשו הסוערת על כך שבחור מצוין זה עומד לצאת אל ההורג.

הבחור עקיבא מאנן החליט שהוא עושה הכל כדי להציל את הבחור משה רונברג מידי הרשעים. הוא ידע שהשומרים על כל הנערים שנלכדו מסכימים לשחרר אותם תמורת בצע כסף. בשוחד של סכומי כסף עצומים הם נכונים לשחרר ולהוציא אחד מהנערים הלכודים, אלא

אוצרות הפרשה

עקיבא מאן רצה למסור נפשו בעד תלמיד חכם ולהציל את הבחור משה רוזנברג, אלא שבעל 'מקדשי ה' לא הניחו לעשות כן, ורק כך נותר עקיבא מאן בחיים במשך כל תקופת מחנה אושוויץ. ועתה, ראו זה פלא, שאותו עקיבא מאן שניצול לחיים מחמת פסקו של בעל 'מעשה ה' הוא היה השליח הטוב של שני המלאכים להציל את בתו על ידי המנעלים שנתן לה, ונתקיים בו 'שלא לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו'.

על הפסוק (דברים טז יח): 'שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשֹׁטְרֶיךָ, פִּירֵשׁ רֵבִינוּ הַרְהֵק הַאֲבִיר יַעֲקֹב זִיעֵ"א בְּסִפְרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתֵם' בְּהַקְדָּם דְּבָרֵי הַזּוֹהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"א יב): על הפסוק (תהלים צא יא) 'כי מלאכו יצוה לך', ששני מלאכים עשה הקב"ה עם האדם להורותו ולהזהירו תמיד שייך בדרך ישרה, והם עומדים עמו משעת השכמתו בבוקר ובמשך כל היום כולו. ויש לכל אדם שיראת ה' נגד פניו לדעת מקיומם של מלאכים אלו ולשמוע לאזהרתם התמידית, בכדי שאכן ישארו עימו ויהיו לו לעזר במלחמתו עם היצר הרע, אמנם אם אינו שומע לדברי המלאכים הרי הם עוזבים ונוטשים אותו.

וזהו שאמר הכתוב: 'שופטים ושוטרים' הם שני המלאכים ששולח הקב"ה לאדם להורותו את דרך הישר שייך בה, והם ניתנו 'לשבתיד', להוכיחך בשבת מוסר, אמנם הדבר תלוי בידי האדם ואין הם נשאים אצל האדם אלא לפי מעשיו הטובים. וזהו שנאמר 'תתן לך' שהאדם צריך לעשות מעשים טובים בכדי שאכן המלאכים ישארו אצלו, וזה על ידי שיזהר וישמר 'בכל שעריך', היינו בכל האברים שלו.

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א -

ספיר ויהלום

שזכתה להנצל מהמלחמה היה בזכות נעליים טובות אלו שהצילו אותה ממוות וודאי. וכך היה מעשה:

סמוך לגמר המלחמה, כאשר הנאצים נחלו מפלות בכל החזיתות וצבאות הברית עמדו לכבוש את מחנה אושוויץ, ביקשו הנאצים לסגת מאושוויץ ולברוח אל תוך גרמניה. גם כשעמדו רשעים אלו על פתחו של גיהנום ועל סף האבדון, לא הסכימו להרפות ידם מהיהודים המעונים, ובברחם לקחו עמם את כל השבויים שנשארו בחיים והובילו אותם כשהם מהלכים רגלית במצעד אכזרי שנקרא 'מצעד המוות'. במצעד נורא זה תכננו הרשעים הארורים לחסל את שארית הפליטה בהליכה מהירה וכך הם הריצו אלפי יהודים חלשים ורפי אונים, רעבים ומוזרע, שבקושי יכלו לעמוד על רגליהם ופקדו עליהם לרוץ בכל כוחם מאות קילומטרים, כשהם יחפים ובמלבושים קלים בקור עז. וכל מי שאפסו כוחותיו ולא יכול להמשיך ולרוץ, ירו בו והרגוהו תיכף. כך שרוב רובם של הצועדים במצעד המוות לא שרדו אותו ונפלו מתיים.

במצעד המוות הלכה גם אחותי הרבנית לייטנער שהיתה אז נערה צעירה, ואלמלי הנעליים הטובות שניתנו לה מהבחור עקיבא מאן היא לא הייתה מסוגלת להמשיך וללכת. ומאת ה' היתה זאת, שהקדים רפואה למכה ונעליים אלו שקבלה מעקיבא מאן הם שהצילו אותה ממוות לחיים וכך זכתה להקים דור ישרים.

סיים גאב"ד סיגעיט ואמר: אמנם גם עקיבא מאן נשאר בחיים עד סוף המלחמה, ואף הוא היה בתוך ההולכים במצעד המוות, אלא שלדאבוננו לא היה בו כוח לשרוד את הליכה אכזרית זו ועל אם הדרך אפסו כוחותיו ויצאה נשמתו בטהרה.

נענה רבי שמואל דוד פרידמן ואמר: בשמעי מעשה נורא זה מנצנץ במוחי רעיון נפלא: הנה

נפשו והתבטלותו של הבחור עקיבא מאן בפני מי שגדול ממנו בתורה, עד כדי כך שהיה לבבו בווער כאש לרוץ ולתת את נפשו תחת נפש התלמיד חכם, וזו מדרגה נעלה המורה על פנימיות הנפש וזך המדות, שהרי כאשר האדם מצוי במצב כזה שבו חייו תלואים לו מנגד, הרי הוא יעשה כל טדקקי שבעולם כדי להציל את נפשו, וכל שערי תירוצים פתוחים לפניו למצוא טעם והסבר מדוע בראש ובראשונה עליו להציל את נפשו, והנה כאן ראינו את עדינותו וגבורת נפשו של עקיבא מאן ביקש למסור את נפשו בכדי להחיות את נפש התלמיד חכם.

והתנהגותו המופלאה של הבחור עקיבא מאן העירו את רעיוני לחקור ולהוודע מה עלתה בו ומה היה המשך השתלשלות קורותיו שלו, ועוד והוא העיקר: האם זכה לצאת מעמק הבכא ולהנצל לחיים?

מחשבותיי דחקו בי ולא נתנו לי מנוח עד שפניתי לידידי הגאון רבי זלמן לייב מייזליש שליט"א, אב"ד סיגעיט ובנו של בעל מקדשי ה', שאף הוא היה במחנה אושוויץ יחד עם אביו וחקרתי ודרשתי אצלו מה עלה בגורלו של עקיבא מאן הזה?

פתח אב"ד סיגעיט ואמר: הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א אמר, שכל יהודי שניצול מהשוואה הנוראה היו אתו עמו שני מלאכים שליווהו על כל צעד ושעל לשמרו ולהצילו. ושמעתי בשם הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א שהוסיף, שמדברי הרה"ק מבעלזא מפורש יוצא כי במלאך אחד לא היה סגי להצילו, כי לגודל הסכנה ושעת הדין הקשה היה צורך בשני מלאכים דייקא. ואכן כאשר שמענו כן ראינו שכל מי שניצל מהמלחמה היו אתו שני מלאכים לשמרו.

כי הנה במחנה הריכוז היה צריך מיוחד בו נאספו בגדים מהקרבות והונחו למשמרת. על צריך זה היה ממונה הגאון רבי אהרן מגיד, מחבר סדרת הספרים הנודעה 'בית אהרן', ויחד עמו היה עובד במחסן הבגדים גם הבחור עקיבא מאן. בתוקף תפקידם זה במחסן הבגדים השתדלו שניהם, רבי אהרן מגיד ועוזרו הבחור עקיבא מאן, לעשות ככל יכולתם על מנת להטיב עם היהודים ותושבי המחנה והיו מחלקים בגדים לכל הנצרכים לכך.

פעם אחת עמד הבחור עקיבא מאן על יד הגדר ושמע קול נערה השואלת מצידו השני של הגדר: האם יש כאן יהודי מעיר ווייצען? נענה עקיבא מאן ואמר: אני הנני בא מווייצען! האם את צריכה איזה דבר? נענתה הנערה והשיבה: זקוקה אני לנעליים כי אין לי מנעלים ברגליי. ביקש ממנה עקיבא מאן שתמתין מעט ורץ להביא לה זוג נעליים.

ממשיך ומספר גאב"ד סיגעיט: נערה זו הייתה אחותי, בתו של אבי בעל 'מקדשי ה', והיא לימים נישאה להגה"צ רבי אברהם לייטנער זצ"ל. וכל

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

תשלום ועד בית לשוכרים דירה בגג | תשלום וועד בית למי שיש לו שני דירות בבנין | ברכת הגומל לאחד שזרקו עליו בקבוק תבערה | תרם בחלום עבור ה'מגבית' שבקהילתו אם צריך לתרום בהקיץ

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

נהגו לזיזת היום אף בזה.

ובערוך השלחן כתב שהיום הנוסעים יחד באוירון או ברכבת כיון דיש תמיד אנשים שנוסעים עמו נחשבים כלווייה ולכן אין מצוה, וכ"כ בספר עמק הברכה בשם החזון איש זצ"ל, אך החפץ חיים זצ"ל בליקוטי הלכות פ' עגלה ערופה נראה שם דס"ל דעכ"פ ד' אמות לכל הפחות חייב אף שיש שיירות בדרך וכדומה.

ובשם כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל (רבי יואל טיטלבוים) שמעתי שיעקר מצות לוויה על זקני העיר דהיינו ת"ח אבל פשוטי המון עם אין בהם המצוה, ויש לצרף השיטות בזה שאם הוא ביחידות החיוב חל לכל אחד ללוותו, שאז מזיקין לא יתגרו בו, וכפשטות הסוגיא בסוטה מ"ו, וברמב"ם הנ"ל, אבל כשיש עוד נוסעים עמו, כשהוא צדיק ומתפלל עבורו ומברך אותו כשמלווהו יש בזה ברכה וחסד, אבל בפשוטי העם כשיש אחרים מלוין אותו לא נהגו ללוות כלל, וא"ש מנהגי ישראל להקל בזה.

אמנם ראיתי אצל הצדיק רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל שנהג ללוות כל אחד, שיצא מביתו עד הרחוב ושאלתי אותו פשר הדבר והלוא לא נהגו כן, ופירש שמבואר בסה"ק שצריך כל אחד להחזיק איזה מנהג מיוחד טוב שיזכיר לאחר אריכות ימים והוא בחר לעצמו הנהגה זאת!

דהאידיגא אין נוהגין ללוות תלמיד לרבו עד פרסה שבזמן הזה מוחלים על כבודם ויש לילך עמו או עם חבריו עד השער או לכל הפחות ד' אמות, ולא

האם בזמננו יש חיוב מדינא ללוות אורח לאחר שהתארח בביתו?

שאלה: האם יש חיוב מדינא ללוות אורח לאחר שהתארח בביתו?

תשובה: ברמב"ם (פרק י"ד מהלכות אבל) מביא דחיוב לוויה הוא מצוה מדרבנן, וע"ש ששכר ההלווייה מרובה מן הכל, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה ולוויים יותר מהכנסתם, חכמים אמרו כל שאינו מלווה כאילו שופך דמים. ועיין בבאר הגולה דהביא מגמרא דסוטה מו: כופין ללויה כדרך שכופין לצדקה וב"ד היו מתקנים שלוחים ללוות אדם העובר ממקום למקום ואם נתעצלו בזה כאילו שופכי דמים אפילו המלוה את חבריו ד' אמות יש לו שכר הרבה ע"ש, ובזוה"ק פרשת וירא מפליג מאוד במצות לוויה והיא שמירה, וזה לשון הזוה"ק שם: תא חזי כד בר נש עביד לוויה לחבריה איהו אמשך לשכינתיה לאתחברא בהדיה ולמהך עימיה באורחא לשיזבא ליה ובגון כך בעי לבר נש ללוויי לאושפיזא בגין דחבר ליה לשכינתא ואמשך ליה לאתחבר בהדיה, ועיין בשו"ע חו"מ סי' תכ"ז ובסמ"ע שם

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיינברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א
דיין ורב בית הכנסת 'דברי שיר' בבני ברק

תשלום וועד בית למי שיש לו שני דירות בבנין

שאלה: לאחד מהדיירים יש שני דירות בבנין, השייכים לו האם צריך לשלם ועד הבית פעמיים כמו שני אנשים או לא.

תשובה: אם זה הכל דירה אחת גדולה, וכניסה אחת לחדר מדרגות, משלם רק פעם אחת. אבל אם זה ב' דירות נפרדות אפילו שבפועל הכניסה היא רק דרך דלת אחת, אם הוא גר בשניהם צריך לשלם פעמיים, ואם משתמש בדירה שניה רק בגדר מחסן יתפשרו על התשלום.

תשלום ועד בית לשוכרים דירה בגג

שאלה: דייר שגר בקומה שלישית, בנה דירה על גגו והשכירו למשפחה אחרת, והכניסה לשם הוא דרך הדלת הראשית של הדייר, האם גם אלו שגרים על הגג צריכים להשתתף בתשלום ועד הבית, או שמא מכיון שיש רק דלת אחת לחדר המדרגות, הרי אלו כמו משפחה גדולה ואינם צריכים לשלם.

תשובה: תשלום "ועד הבית" לא תלוי בדלתות הדירות, רק כל משפחה שגרה בדירה באותו בנין צריכה להשתתף בזה, ובוודאי גם הם צריכים להשתתף.

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

עבור ישיבה והוא תרם סכום מסוים, האם צריך לשלם הסכום גם בהקיץ דהוה כנודר בחלום, והשיב שאינו צריך שהרי כבר שילם, עיי"ש.

ומדבריו יש לדייק, דווקא היכא שחלם על העבר שכבר תרם אז לא חיישינן לחלומו, אבל אם חלם על העתיד שמתחייב לתרום, אע"פ שראה בחלומו איך שהוא כבר תרום, מ"מ כיון דהוי על העתיד הר"ז דומה לנבואה וחיישי' שזה חלום אמת, ויש לתרום בהקיץ, ודו"ק. ושו"ר שכ"כ בשו"ת באר משה (סי' קעד) עיי"ש. ויש לצרף לזה דברי שו"ת חתם סופר (יו"ד, סי' רכב) שמבאר דהא דלא חיישינן לחלומות משום שחלומות הן מהרהורי היום, אך נדרים שאני דכיון שהנודר בהרהור לבו חייב לקיים נדרו, לכן אם נדר בחלום חוששין שמא היה מהרהורי לבו במשך היום לקבל על עצמו קבלה זו, ולכן צריך התרה על ההסכמה בלב, עיי"ש. וא"כ הה"נ לענינינו, כיון שבחסידות זו עשו עסק גדול מהמגבית, מסתמא חשב ביום שברצונו לתרום למגבית זו והוה עיקר חלומו, וא"כ עליו לקיים נדרו.

עו"ל, דכיון שלפי דבריו מסר את הכסף לרבו בחלום, יש להביא עדותו של הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זי"ע (דברי חנה, חלק ב, עמ' מה) בשם זקינו דו"ז הגה"ק משינאווע זי"ע, שאם רואים צורת צדיק בחלום, סימן שהחלום אמת, משום שכוחות זרים יכולים להתלבש בכל דבר זולת בדמות צדיק עכ"ד. וכעיי"ז כתב בס' צמח דוד להרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע (ליקוטי אמרים, שבת ד"ה אשרי)

תרם בחלום עבור המגבית' שבקהילתו אם צריך לתרום בהקיץ

שאלה: אחד מחסידות מסוימת שהכריזו שם על 'מגבית' מיוחדת, והנה בחלומו הוא רואה את עצמו מוסר סכום מסוים לרבו עבור המגבית, האם צריך לתרום גם בהקיץ.

תשובה: צריך לתרום בהקיץ את הסכום המסוים. דהנה כבר נשאל בזה בשו"ת דובב מישרים (חלק ג, סי' פה) במי שחלם שעשו מגבית

ברכת הגומל לאחד שזרקו עליו בקבוק תבערה

שאלה: אחד נסע ברכבו ולפתע זרקו עליו בקבוק תבערה, ואיתרחיש ל"י ניסא שהבקבוק נפל על הרכב אך המשיך במעופו ולא התפוצץ, האם צריך לברך ברכת הגומל.

תשובה: צריך לברך 'הגומל'. והנה מכבר הימים היה לנו בזה מו"מ עם גדולי ההוראה, ולדעת הגר"י בלוי זצ"ל והגר"מ בראנדסדארפער זצ"ל אין לברך, ואילו הגרי"י פישר זצ"ל ומו"ח הגר"מ הלברשטאם זצ"ל פ' שיברך.

ברם לענ"ד נראה ברור שצריך לברך בברכה, דהרי נפסק בשו"ע (סי' ריט, סעי' ט) שהני ארבעה דברים לאו דוקא וה"ה שאר סכנות מברך הגומל, ואף שמביא חולקים ומכריע שיברך בלא שו"מ, מ"מ כ' המשנ"ב (שם, ס"ק לב) שהמנהג כדעה הראשונה דמברכים על כל הסכנות וכן מסתבר, עיי"ש. וכ"כ בשו"ת הריב"ש (סי' שלז) ובשו"ת תשב"ץ (חלק ד, חוט השלישי, אות ל), וא"כ הה"נ בנידו"ד.

ושו"מ ראי' מפורשת מדברי הח"א (כלל סה, דין ד) שכתב וז"ל, אם באו עליו גנבים או שנפל אבן או ברזל סמוך לו אע"פ שה' בסכנת מיתה אילו נפל עליו, אינו מברך שעשה לי נס, אבל האחרונים הסכימו לברך הגומל עכ"ל. וכש"כ הכא שנפל ממש על רכבו שלו ולא רק סמוך.

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף עה-פא

קימה מפני אדם בגיל שישים או שבעים

בגמ': אמר רב אחא בר יעקב אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה שנאמר יחשוב תהום לשיבה ואין שיבה פחותה משבעים (בבא בתרא עה, א).

בשו"ע (יו"ד סי' רמד ס"א) נפסק, מצוה לקום מפני שיבה, דהיינו בן שבעים שנה. מקור הדברים הוא בראשונים (הו"ד בב"י שם), עפ"י המשנה באבות (פ"ה מכ"א) בן שבעים לשיבה, וכן ממה שאמרו בסוגיין אמר רב אחא בר יעקב אין שיבה פחותה משבעים שנה, וכן פסק גם הח"י אדם (ח"א כלל סט ס"ב).

אולם בתיקוני הוזהר (תיקון כא דף מח.) כתב, לית שיבה פחותה משתינן שנין, והכי אתמר בן חמישים לזקנה, והגר"א בביאוריו לספר התיקונים (וילנא תרכ"ז דף סג:) כתב, שהוזהר חולק על המשנה באבות שאמרה בן שישים לזקנה בן שבעים לשיבה.

לפי דברי הוזהר הק' בן שישים שנה נחשב שהאדם הגיע לשיבה, ואם כן צריך לקום מפניו כמו שכתוב (ויקרא יט לב) 'מפני שיבה תקום'. וכן כתב הברכ"י (סי' רמד סק"ד) בשם האר"י, שכל שהוא בן שישים שנה מצווה לקום מפניו. וכן פסק גם בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ג ח"א סי' קי). וכתב הבן איש חי (שנה שניה פרשת כי תצא אות יב) שצריך להיזהר בזה, כי דברי האר"י נאמנים על פי הסוד דברי אלקים חיים.

ובמנחת חינוך (מצוה רנז אות ט) מביא דעה שאף לפי שיטת הנגלה צריך לקום, כפי המבואר מהתרגום שפירש על 'מפני שיבה' מן קדם דסבר באורייתא, ועל 'והדרת פני זקן' פירש מפני סבא, וסבא הוא מבן שישים שהרי מבואר במשנה באבות שבן שישים לזקנה, אם כן מוכרח שלדעתו צריך לעמוד מפני בן שישים, וכתב שלמעשה יש להחמיר כהתרגום לעמוד מפני בן שישים, ובפרט שכן דעת האר"י הק'.

[ועיין בפניני הלכה (גיטין כח). ממתי נקרא אדם זקן לענין דברי הב"ש (אהע"ז סי' ט סק"ו)] על אשה שמתו לה שני אנשים, שאם היה אחד מהם זקן, מקילים ואומרים שאינה קטלנית].

תוארים של הקב"ה לאדם

בגמ': עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא (בבא בתרא עה, ב).

בספר חסידים (סי' תקל"ו) כתב, אין משנים את השם לכיון אותו כלפי הדיוט, כגון אחד ששלח לנדיב אחד במקום יהי כבוד ה' לעולם יהי כבוד אדוני הנ' בחיריק לעולם, שלא יתכן לעשות כן כעין מה שאמרו בראש השנה (כד.) לא יעשה אדם אולם תבנית אולם כנגד מנורה וכו'.

והחיד"א ברבית עולם בהגהותיו על הספר חסידים (שם) כתב, ואני ראיתי במכתב ששלחו לשר אחד אל מלך יושב על כסא רחמים, ונצטערתו מאד עד היכן הגיעה החנופה ואיסור

למה לי שטר מטלטלא הוא, תרתי קא פריך, כיון דאיכא משיכה, למה לי שטר, דמטלטלין במשיכה סגי להו, ועוד דשטרא למטלטלין לא מהני ולא מידי, שאינו נקנה בשטר אלא קרקע או עבד שאפשר לסיימו בתוך השטר, אבל מטלטלין שאין אדם יכול לסיימן בשטר, אין קנייתן בשטר... והרשב"א הוסיף עוד בטעמו של דבר, לפי שחכמים לא למדו הקניות אלא מן הכתוב, וכדאיתא בפ"ק דקידושין (דף כו ע"א) ולא מציינו שטר אלא בקרקע, דכתיב וכתוב בספר וחתום, אבל במטלטלין מציינו אגב, כדכתיב ויתן להם אביהם מתנות עם ערים בצורות וכו', עכ"ל הר"ן. ויתכן דיש נפ"מ בין שני הטעמים, דלפי טעם הר"ן, שמטלטלין אין אדם יכול לסיימן בשטר, הרי כיום לכל אניה גדולה יש שם, ובכל העולם כולו משתמשים בשם זה, ואם כן לכאורה אפשר לסיימו לפי שמו, וכך נוהגים לסיים כל אניה גדולה בשם. אבל לפי טעם הרשב"א דכתב שלא מציינו שטר אלא בקרקע, גם אניה גדולה בימינו לא יצאה מכלל מטלטלין ואינה בכלל קרקע, ולא נקנית בשטר.

והנה יעוין בקובץ שעורים (ב"ק סימן פד) שכתב בפשיטות את סברת הרשב"א, דלא מציינו בקרא שטר רק בקרקע. והקשה הקו"ש מדנפשיה, דלכאורה לא שייך כלל קנין שטר במטלטלי, דבשלמא בקרקע אפשר לברר ע"י השטר, איזה קרקע מכר לו שמסיים את המצרים מארבע רוחותיה, אבל במטלטלי, איך אפשר לברר מהשטר איזה חפץ מכר לו, א"כ אין כאן שטר כלל, [והוא בעצם סברת הר"ן]. ותיירץ דשמא י"ל שיכתוב בשטר סימנין מובהקין של החפץ, ולענין עבדים שייך שטר שיכתוב בשטר שמו, יעו"ש. ואם כן לכאורה דברי הר"ן שכתב שלא מהני שטר כי אי אפשר לסיימן, צ"ב, הרי הקו"ש כתב שאפשר לסיימן על ידי סימנים מובהקים. ואולי

גמור הוא, מכל שכן ממה שכתב רבינו, ומלבד שהפכו מלת אל שהיא קודש ועשאוה חול, איך יתארו לבשר ודם ח"ו בתואר מלך הכבוד, ומזה יש להקיש על כמה דברי שטות שכותבים סופרים בורים בימינו ולא יראו אלקים, ויש למחות בידם בחזקת היד.

ובספר עקרי הד"ט (יו"ד סי' כו אות ל) הביא מה שכתב החיד"א, וכתב לתמוה מזה על המוציא לאור שו"ת רבינו ברוך אנג'יל, שכתב בדברי ההקדמה שלו על הגאון המחבר רבינו הגדול והקדוש ברוך הוא, אם לא שנאמר שבצדיקים מותר שהקדוש ברוך הוא חפץ ביקרם ורוצה שיקראו על שמו, כמו שאמרו במגילה (יח.) שקראו ליעקב אל, וכן הביא מה שאמרו בסוגיין עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, וכן עתידים שיאמרו לפניו קדוש כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא, ולפי זה יש להליץ על מה שעשו סופרים מוקירי תורה להגאון רבי אלעזר רוקח כשנתקבל לאב בית הדין באמסטרדם וכתבו לו בין השאר לשון שבח וקילוס לעילא מן כל ברכתא.

איך קונים בימינו אניה גדולה, האם במשיכה בלי שטר

בגמ': ספינה נקנית במשיכה, ואותיות בשטר (בבא בתרא עו, א).

שאלה. נאמר במסכת ב"ב דף עו ע"א רב נתן אומר ספינה... נקנית במשיכה ובשטר. מקשה הגמרא שטר לספינה למה לי, מטלטלי הוא [ומכי משכה קניא, (רשב"ם)], מתרצת הגמרא הכי קתני... ספינה נקנית במשיכה, ואותיות בשטר. האם גם בימינו אניה גדולה נקנית במשיכה בלבד? תשובה. כתב בחידושי הר"ן שם וז"ל: ספינה

הן חולין. הרי שאין אומרים שיקנה החצר להקדש, עיי"ש.

אמנם בקצוה"ח (סי' ר סק"א) כתב להעיר ע"ז למה חצר ביהכ"נ הוא של הקדש, הרי אין זה אלא כחצר השותפים כיון שכל בני העיר שותפים בו. וע"ע בזה בשו"ת עונג יו"ט (סי' טז) שגם דן בד"ן זה של המוצא מציאה בחצר ביהכ"נ אם היא של מוצאה או צריך ליתנה לגבאי ביהכ"נ, והעלה שם שהעיקר הוא כדעת האגודה שהוא של המוצא, וביאר שאף לדעת הר"ן המבואר בשיטמ"ק שרק אין בהם מעילה כיון שלא הוקדש מה שבתוכו, אבל באמת חצר הקדש קונה, י"ל שחצר ביהכ"נ אינה זוכה להקדש כיון שחצר זו שייכת לכל בני העיר ובכללם קטנים וחרשים.

נטילת ידים כשאוכל מאכל עם דבש או חמאה

בתוס': תריץ ואימא הכי חישוב עליו כו'. אינו מגיה הברייתא אלא ה"ק דבש ככוורתו אינו לא מאכל ולא משקה לענין זה שאם חישוב לאכילה שיהא מטמא טומאת אוכלים. (בבא בתרא פ, ב).

בשו"ע (או"ח סי' קנח ס"ד), אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקים ולא נתנגב, אפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה.

בין המשקים נמנו הדבש והחלב, במג"א (שם) סק"ז ע"פ המחצית השקל) כתב לבאר בדברי התוס' בסוגיין (ד"ה אינו) שכתבו לחלק בין דבש שהופרש מהשעווה שדינו כמשקה, לבין דבש ככוורתו שהוא עם השעווה שאו יש לו דין אוכל. שהחילוק הוא שכשדבש עם השעווה הרי הוא קרוש ולכן יש לו שם אוכל, ומכאן כתב להוכיח שדבש קרוש אינו משקה, ולכן אין צריך ליטול ידיו כשאוכל מרקחת מדבש. ולמעשה כתב שאפילו אם חזרו ונימוחו שוב, אינו מיקרי משקה. לפי זה כתבו הפוסקים לדון על האוכל מאכל עם חמאה, אם צריך ליטול ידיו מאחר וכשהיא קרושה היא כדבש קרוש שאינו משקה.

לדמיהם או שמחמת חביבות המצוה מוחל הלוקח על האונאה ובשבילו שווה יותר. ומ"מ כתב שאם נתאנה לוקח שהוא אדם גדול ומפורסם לחובב מצוה, והמצוה היא מצוה עוברת כמו ד' מינים שבלולב, אפשר שהמקח קיים אף לדעת תנא קמא. משום שבלוקח כזה אומרים שברור לנו שהוא מוחל על האונאה כדי לקיים מצוות ד' מינים. וע"ע בשו"ת להורות נתן (ח"ח סי' קכ) שהעיר על דברי הבית יצחק הנ"ל, שבדבר שאין בו שער ידוע לרוב הפוסקים יש אונאה.

מציאה שנמצאת בביהכ"נ

בגמ': אבל הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים וכו', מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן (בבא בתרא עט, ב).

בסוגיין מבואר שהמקדיש בור ואחר כך נתמלא מים, שובך ואחר כך נתמלא יונים, אשפה ואחר כך נתמלאה זבל, לדברי הכל אין מועלים במה שבתוכם, הואיל ואינם גידולי הקדש. וביארו התוס' (ד"ה ואין) שמה שאין קונה ההקדש מה שבתוכו בקנין חצר שהרי הבור וכו' של הקדש הם, משום שאין הקדש קונה בקנין חצר כמו הדיוט.

וכן הביא הרשב"א (לקמן עט: ד"ה והקשה) בשם ר"י הזקן שאין קנין חצר להקדש, משום שחצר הוא משום יד ואין יד להקדש.

אמנם בשיטמ"ק (ד"ה אבל) כתב בשם הר"ן ליישב קושיית התוס' למה אין קונה הקדש בקנין חצר, שאפילו אם תאמר שחצר הקדש קונה, מכל מקום אין בהם מעילה כיון שלא הוקדשו על ידי אדם, אלא הגיעו ממילא ליד הקדש ובדבר שהגיע ממילא אין מעילה.

בנידון זה ידועים דברי המג"א (או"ח סי' קנד ס"ק כג) שכתב בשם האגודה, שהמוצא דבר בחצר בית הכנסת זכה בו ואין אומרים שחצר ביהכ"נ זוכה להקדש, משום שחצר קונה מכח יד ואין יד להקדש, והוסיף שכן משמע ג"כ מהמשנה (שקלים פ"ז מ"ב) שמעות שנמצאו בהר הבית הרי

יש לומר שהר"ן ס"ל שמכיון שברוב המקרים אי אפשר לסיימן, אם כן אמרינן לא פלוג, ולא מהני קנין שטר כלל במטלטלין. ולפי זה אף בעניננו, לא תועיל קנין שטר.

והנה כל זה כאשר אין מנהג ברור, אבל אם כולם נוהגים לקנות בשטר, לכאורה מהני קנין שטר, מדין קנין סיטומתא, וכן משמע מדברי הכנה"ג (ח"מ סימן קצח הגה"ט אות ג). ואם כן אם למעשה נוהגים לקנות כיום אניות בשטר, יהני אף מדין תורה, עכ"פ מדין סיטומתא, וצ"ע (חשוקי חמד).

אונאה באתרוגים

בגמ': ואיבעית אימא כי אמור רבנן אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה אבל בכדי שאין הדעת טועה לא אימור מתנה יהב ליה. (בבא בתרא עח, ב).

בשו"ת אבני חפץ (סי' מה) כתב, מפאת המלחמה הנוראה אשר תלהט כעת מוסדי תבל וחללים לרבות תפילי, המקום ירחם על עולמו ויאמר למלאך המשחית הרף, מחיצה של ברזל מפסקת בינינו ובין ארצות הדרום ששם גדלים האתרוגים, ואי אפשר היה להביא בשנה הזאת אתרוגים לצורך ימי החג, ורק בקושי גדול אחרי השתדלות מרובה אצל הממשלה הובאו אתרוגים במספר מצומצם מאד לבירת המדינה, אשר לא כולם יכלו לזכות להם, והרבה ערים נשארו בלי אתרוגים.

ובזמן שסמוך לימי החג הביא אחד לאחת הערים אתרוג ומכרו לקהל בדמים מרובים, ובאותו יום הביא אחר גם כן אתרוג ורצה למוכרו במחיר הרבה יותר זול מהקודם, וטענו הקהל שנתאנו במקחם ורצו לחזור, ונולד דין ודברים ביניהם ובין המוכר הראשון, ואמרת לרשום את אשר עלה במחשבתי בזה.

בתשובתו שם האריך הרבה בדיני וגדרי אונאה, והביא מדברי המחנה אפרים (אונאה סי' כד) שכתב, שדין אונאה לא שייך אלא בדבר שיש לו שער קבוע אבל לא בדבר שאין לו שער קבוע, ולפי"ז במקום ובזמן שאין מצויים אתרוגים לא שייך אונאה בזה, שבדבר שאי אפשר להשיגו בשוק לא שייך דין אונאה.

עוד דן שם בארוכה על ענין זה אם יש לומר שאין זה אונאה מחמת שכל הקהל קנו את האתרוג והרי הם כשותפים בזה, ואם נחלק את האונאה בין כל בני העיר יצא שלא התאנה כל אחד בשיעור פרוטה, עיי"ש שהאריך בזה.

למעשה הביא את דברי הבית יצחק בתשובה (או"ח סי' קיח אות ג) שרצה לתקן שבקנין אתרוג לא שייך אונאה גם במקום שמצויים אתרוגים, וזאת מפני ששער האתרוג משתנה בכל שעה. ולפי"ז כתב האבני חפץ שיש ללמוד שכ"ש בשנה כזו שאין מצויים אתרוגים שאין בזה אונאה.

בענין אונאה באתרוג בזמן שהאתרוגים מצויים, כתב בשו"ת אבני זכרון (ח"ג סי' ט) שהיות ולהלכה אפילו בספר תורה יש אונאה, יש ללמוד קל וחומר לשאר מצוות כמו תפילין יציאת וד' מינים שיש בהם אונאה, ואין אומרים שאין קץ

ש"ס עיני וְהָרַר מִשְׁנָה
מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינוי 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי אליעזר הגר מוויז'ניץ זי"ע

בעל דמשק אליעזר
ב' אלול תש"ו

השכנת שלום - בדרך חכמה ונבונה

יום אחד הלך בלוויית משמשו ברחובה של עיר בדרכם עברו ליד חנות שעונים, אחרי שהמשיכו מעט, אמר רבינו, "הבה נכנס לחנות השעונים". בהיכנסם אמר רבינו, "זקוק אני לשעון הטוב ביותר בחנותך, לתיתו כמתנה לרבנית".

המוכר הציע לפניו כמה שעונים, ועל כולם נענה רבינו, "לא לשעונים כאלו כוונתי, לא באלה אני חפץ, הבא בבקשה עוד כמה שעונים נאים מהם, כך חזר ונשנה כמה פעמים באמרו, "הרבנית מבינה גדולה היא, על כן חייב השעון להיות משופרא דשופרא כראוי וכיאות למבינים".

עד שאמר, "קרא נא לבני ביתך, אולי הם יבינו מי הוא זה ואיזה הוא השעון אשר ימלא את רצון הרבנית בשלימות". וכן הווה, אחד השעונים שהציעו בני ביתו של המוכר נשא חן בעיני רבינו, הוא לווה סכום מעות משמשו ושילם למוכר, וקנה את השעון היקר.

המשמש לא ידע את נפשו מרוב תדמיה, מה אירע שהרבי ראה לעשות כן, להכנס לחנות ולא עוד אלא לקרוא לבני ביתו של המוכר, ולקנות שעון שהרבי כלל לא זקוק לו. הוא שטח את תמיהתו הגדולה בפני הרבי ושאל מדוע זלול הרבי כל כך בכבודו.

ענהו רבינו, המצווה להשכין שלום בין איש לאשתו גובר ועולה על הכל. כשעברנו סמוך לחנות, שמעתי את המוכר גוער בבני ביתו שהיא מקלקלת לו את מסחר השעונים, אינה מבינה מאומה בטיב השעונים וביפיים, בבערותה בעסקי שעונים, מרחיקה את הקונים מחנותם.

שכתי איפוא על עקבותי ונכנסתי אל החנות, הראיתי לו שאינני סומך בבחירת השעון עליו כלל כי אם עליה ורק היא המבינה, בזה בוודאי תשקוט הסערה וישבו השלום לשרור במעונם.

לא לחפש אצל העניים חטאים

הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן יְהִי דְבַר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעֵל לְאָמֹר וְגו' וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאַחֶיךָ הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא (דברים טו, ט).

דרך העשירים לחפש חטאים על העניים, על זה באה האזהרה שישמר האדם מלומר על העני שהוא איש 'בליעל', למען יפטור עצמו מלחמת לו צדקה. כי תדע אשר העני יקרא עליך אל ה', ואז יהיה גם כך אותו חטא שאתה אומר עליו, לכן 'נתון תתן לו', ו'בלגל הדבר הזה' שאתה לא תדקדק עליו, 'יברכך ה' אלקיך' וגם הוא לא ידקדק עמך.

(דמשק אליעזר)

בלב ים. ולאחר חג הפסח, דרכו רגליו על אדמת ארץ הקודש, לשמחת מאות חסידיו ותלמידיו. ביתו מלא היה במבקשי פניו, שבאו לקבל את ברכתיו שלא שבו ריקם.

בארץ השתקע רבינו בתל אביב, בה הקים את ישיבת וויז'ניץ מחדש, לאחר שעלה ארצה אחיינו, הישועות משה זיע"א, מסר רבינו את ניהולה בידי בלב שמוח.

מצב בריאותו של רבינו לא היה תקין עוד מימי נעוריו, המאורעות הנוראים של ימי המלחמה, עם כליאתו בבית האסורים, רופפו עוד יותר את בצב בריאותו, בארץ עבר טיפולים רבים, אולם הוא נחלש מיום ליום. כפי שאמר לבעל שומרי אמונים זיע"א שהגיע לבקרו, "הרופאים אומרים כי אני חש יותר בטוב, אך אני מרגיש שכוחותי הולכים ואזולים מיום ליום.

על אף מצבו הקשה, המשיך רבינו לקבל את הכלל בסבר פנים יפות, בירך עודד תמך וסייע, והמשיך לעסוק רבות בעניני אגודת ישראל ושאר עסקי הכלל. כן שלח סכומים עצומים לצרכי צדקה. והמשיך ללוות את כל עיני ישיבתו הקדושה בתל אביב.

ביום חמישי ב' אלול בשעות הערב, נשבה ארון הקודש ורבינו עלה בסערה השמימה, כשתלמידיו וחסידיו סובבים את מיטתו. למחרת נקבר בהלוויה גדולה שירושלים טרם ראתה כמותה, בהשתתפות גדולי ורבי ארץ הקודש. אחדים מתלמידיו שהיו קשורים אליו בלב ונפש, אשר רבינו שימש להם כאב ואם, התעלפו בשעת ההלויה מרוב צער ועוגמת נפש. מקום מנוחתו במרומי הר הזיתים, צמוד לאוהל רחמיסטריווקא.

עריסתו של רבינו עמדה ביום כ"ב שבט תרנ"א בכדוילא, בבית אביו הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויז'ניץ זיע"א, שהיה חתן האמרי נועם מדז'יקוב זיע"א. אביו הקדוש התבטא אודותיו, "כשאבוא לעולם העליון שם ישאלוני מי אתה ומה מעשיך, אשיב, אני אביו של אליעזר"ל".

בהיותו בן שש עשרה שנים, היה לחתנו של הרה"ק רבי יצחק מאיר העשיל מקאפשניץ זיע"א. אחרי חתונתו הגה בתורה יומם וליל, הדיר שינה מעפעפיו, והכל בהסתר ובהצנע מעיני הבריות.

בעת מלחמת העולם הראשונה, התגלגל רבינו לוונייה, בה עסק רבות בצרכי ציבור עבור הפליטים הרבים שהיו בה. עבר בין בתי החולים והתעניין במצבם, כן שלח כספים רבים לארץ הקודש, בה סבלו באותה עת חרפת רעב. בנוסף, פעל רבות עבור כלל אחינו בית ישראל מכל החוגים, שחוייבו לשרת בצבא, לא חת מלכת לבדו אל הממונה על לשכת הגיוס, שהיה אדם קשה עורף ורשע לב, והשפיע עליו לעשות כמיטב יכולתו לשחרר יהודים מהשירות בצבא.

בווינה, עסק רבינו בלימוד עם הגאון בעל מחזה אברהם, רבי מאיר אריק, רבי יוסף ענגיל, כן התיידד עם הרה"ק רבי משה מבאיאן, ועוד גדולי עולם ששהו בווינה באותן שנים. שנים אחרי כן, משמיע היה לתלמידיו חידושים אותן שמע מפיהם באותן שנים.

בשנת תרפ"ב, נקרא לכהן כרבה של וויז'ניץ. ובתרפ"ג פתח שם את ישיבתו "בית ישראל ודמשק אליעזר" שהתפרסמה בכל העולם, בה התחנכו מאות בחורים בני עליה. אודותיה ספרו, שכאשר פגש רבינו את רבי מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת חכמי לובלין, אמר לו, "מקנא אני בכם על תלמידים המצוינים". השיבו רבי מאיר, "אדרבא, אני מקנא בכם, אנו מקבלים בר אוריין, ובישיבתנו הוא משתלם יותר. אבל אתם לוקחים בחור פשוט, והופכים אותו לתלמיד חכם, שלכם גדול משלנו". (ימי זכרון)

בשנת תרצ"ו אחרי הסתלק אביו הקדוש, דבקו בו חסידי אביו, ואהבוהו כנפשם. רבים מכל החוגים, נהרו בשבתות ובימים טובים לשולחנו הטהור, לחזות באור פני מלך, ולשמוע את נועם זמירותיו, שהרעידו את מיתרי הלב. גדול היה בתורת הנגלה ויד לו בתורת הנסתר.

בשנות המלחמה ברומניה, נעצר רבינו מספר פעמים על ידי השלטונות האנטישמיים, ונאסר משך זמן בכלא. אחרי ששחרר בעקבות מאמצים מרובים, לא חדל מלאסוף כספים רבים עבור היהודים ששהו אז במחסור ובמצוקה קשה, ושלחם לנזקקים בדרכים שונות ומסוכנות.

בשנת תש"ד, קיבל רבינו אישור לעלייתו ארצה, והוא מיהר לממשו ולעלות דרך היבשה, מאחר שדרך הים באותן שנים הייתה רבת סכנות, עקב הצוללות הגרמניות שהטביעו כל כל שייט שמצאו

הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זי"ע ג' אלול תרכ"ד

"עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט"...

ה"תולדות יעקב יוסף" מביא (בליקוטים שבסוף הספר) מרבו מרן הבעש"ט הק' זיע"א: שמעתי ממורי, ביאור גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה' (שבת קכז). שלפעמים הכנסת אורחים הוא ביטול תורה או סיפורי לשון הרע, מכל מקום גדולה הכנסת אורחים עכ"ל.

בענין זה מסופר על הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זצ"ל נכד הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא זי"ע, שפעם איקלע בדרך והתארח אצל מאן דהוא, ובאמצע שהייתו שם נכנס פעם הבעה"ב אצלו, והתחיל לדבר עמו עניינים שהיו בגדר לשון הרע ואבק לשון הרע, העיר לו הרה"ק מזינקוב ואמר "עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט" (לא כתוב, לא כתוב). התפלא הבעה"ב מאי קאמר, והסביר לו כוונתו, שהבעש"ט הק' אמר שאף אם האורח מדבר ללשון הרע חייב הבעה"ב להכניסו לביתו, אבל אם המארח מדבר דיבורים אסורים, בודאי שאין שום ענין על האורח להישאר ולהתאכסן אצלו.

(מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל)

נולד בשנת תקע"ג לאביו הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב זי"ע, והיה אהוב וחביבו של אביו זי"ע ושל זקנו הרה"ק מאפטא זי"ע. זקנו זי"ע מזכיר בספרו אוהב ישראל קושיא של נכדו זה בהיותו בן שמונה.

מקטנותו ניכר כעילוי בלתי רגיל. נשא את הרבנית סימא ע"ה נכדת הרה"ק רבי משה מסאווראן זי"ע, ואחרי נשואיו נשאר לגור זמן מה אצל חו"ז זי"ע, וקיבל גם ממנו.

לאחר פטירת אביו בשנת תרט"ו מילא את מקומו בזינקוב והשפעתו היתה עצומה, שישים קהילות מסרו לו כתבי מגירות וקבלו את מרותו.

מלבד צדקתו וקדושתו, וידעותיו הרחבות בתורת הנגלה והנסתר, היה מורם מעם בחכמה ודעת, בעל נפש פיוטית בעל קול ערב ומנגן נפלא. רבים היו צובאים על דלתות בית מדרשו בכל תפלותיו, ורבים מלחינותיו היו מושרים בפי המוני חסידיו.

השאיר אחריו הרבה חידושי תורה שנשאר בכתב ידו הק' אך הוזרר בחרם שלא להדפיסם. ונמצאים בידי צאצאי צאצאיו.

נסתלק בג' אלול תרכ"ד ומנו"כ בזינקוב באוהל אביו.

להגות בפרשת השבוע
עם האוצר הבלום

אוצר צדיקים ומסידור נביל • אגרות בעני דורות • בנין עולמים • דקויות נפלאות סגור ודולק
מרכז "כילתא דהרמ"ל" עם פנים סגורות של כל האגרות רבי דוד דו אבהניא שליט"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל

**בעל 'אור שמח' ו'משך חכמה'
ד' אלול תרפ"ו**

לשאלתו, לשמחה מה זו עושה, ענה לו ה'בית ישראל' זו סעודת מצוה של סיום. ומה סיימתם שאל ה'אור שמח'? - סיימנו את ספר תהילים, היתה תשובתו.

רבי מאיר שמחה, ששמע שאין כאן סיום מסכת, והסעודה נערכת בניגוד להלכה. מחה בהם באומרו "על סיום כזה אפילו סעודה חלבית לא הייתי אוכל...". והוכיחם בחומרה בדברים נוקבים על חובת קיום מדוקדק של כל הכתוב בשולחן ערוך, וחומר עוון הזלזול באבלות על ירושלים.

בצאתו שאלוהו האברכים מדוע לא אמר לו את האמת שסיימו את מסכת בכורות. ענה ה'בית ישראל': "הכרתי בכוונת הגאון ה'אור שמח' שעומד להרצות בפנינו תוכחת מוסר ודברי התעוררות וחבל היה לי להפסידם..."

וסיפר להם ה'בית ישראל' שזקנו ה'שפת אמת' שנתייתם בילדותו וגדל אצל סבו החידושי הרי"ם אחר פעם בהשכמת הבוקר, וסבו הוכיחו על כך בחריפות. החברותא שלו שידע שסיבת האיחור היתה בגלל שלמדו כל הלילה עד לפנות בוקר. תמה עליו ואמר לו מדוע לא תספר לזקנך את הסיבה האמתית ולא יקפיד עליך.

ענה לו ה'שפת אמת': "יקרים לי מאד דברי מוסרו ותוכחתו של זקני ואיני חפץ לתרץ את עצמי..."

ואף הוסיף לו שיש ללמוד כן מבני גד ובני ראובן בפרשת מטות שקבלו את כל דברי תוכחתו של משה רבנו באהבה עד תומם, ולא אמרו לו מיד שכונתם להיחלץ חושים לפני בני ישראל למלחמה בכדי להניח את דעתו.

(אוצר אפרים - פר' מטות)

תוכחתו של ה'אור שמח' למרן ה'בית ישראל' מגור וחבורתו...

מסופר על האדמו"ר מגור הבית ישראל זצ"ל, בצעירותו סיים עם בני חבורתו את מסכת בכורות באחד מתשעת הימים שמור"ח אב ועד תשעה באב, והסבו לסעודת מצוה עם בשר ויין, באכסניה בעיר הנופש אטוואצק שבפולין.

הג"ר מאיר שמחה הכהן זצ"ל מדווינסק מח"ס אור שמח, בעברו שם שמע קולות שירה וזמרה, ונכנס לבנין והגיע עד לחדרם, לברר מה פשרה של שירה זו בימי אבלות אלו. לתדהמתו ראה שלא רק שרים אלא גם אוכלים סעודה בשרית.

נולד בשנת תר"ג בעיר בלטרומנץ פלך ווילנא לאביו רבי שמשון קלונימוס. אביו היה למדן גדול ומרביץ תורה.

התפרסם כגאון מצעירותו. אחרי חתונתו ישב בביאליסטוק אצל חמיו. אשתו פרנסה אותו במסחר והוא ישב ועסק בתורה שנים רבות.

בשנת תרמ"ח נפטר הגאון רבי ראובן הלוי דינבורגר אב בית דין של דווינסק, ורבי מאיר שמחה נתמנה לממלא מקומו והפך לרבה של דווינסק.

כארבעים שנה שימש כרב העיר דווינסק. רבי מאיר שמחה חי בדוחק ולא רצה ליהנות משל אחרים. פעם החליטו ראשי הקהילה להוסיף על משכורתו, והוא התנגד לכך באומרו שבמשכורתו הקבועה יש לו די מחסורו, וסירב לקבל שום הוספה.

בשנת תרס"ב, כארבע עשרה שנים לאחר שנתמנה לרב בדווינסק, החל בהדפסת ספרו הגדול "אור שמח" על הרמב"ם. שלושה חלקים יצאו בחייו בוורשא, והחלק האחרון נדפס לאחר פטירתו בעיר ריגא על ידי רבי מנחם מנדל ז"ק, אב בית הדין של ריגא, שהוציא לאור גם את הספר "משך חכמה" על התורה שנה לאחר פטירתו של רבי מאיר שמחה.

רבי מאיר שמחה היה נערץ בקרב קהל עדתו ובקרב אנשי העיר דווינסק.

בשנת תרפ"ו נפטרה אשתו הרבנית חיה. מספרים שרבי מאיר שמחה התכופף כלפי ארונה ואמר: "חיה חיה, אל תדאגי, עוד בשנה זו אבוא אליך". ואמנם באותה שנה נתבקש לישיבה של מעלה ביום ד' באלול תרפ"ו.

בס"ד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידרמן זי"ע מלעלוב ה' אלול תרע"ח

הראה מופתים רבים, מכל עבר באו אליו עם פתקאות ובקשות, שמו נישא בפי כל, אף הערבים היו מנשקים את שולי גלימתו ונתקיים בו הכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. סדר יומו היה עמוס בשעורים בתורה ובעבודת הקודש, מדי יום היה נוהג ללמוד ח"י פרקי משניות, ששה פרקים בבוקר ששה לפני מנחה וששה בערב, ומסיים ששה סדרי משנה בכל חודש. ממעט לישון בלילות, כדוד המלך היה מתנמנם כסוס עד חצות הלילה, ומכאן ואילך היה מתגבר כארי לעסוק בתורת הנסתר, מיעט לישן במיטה, לילות רבים היה רק יושב על כסאו ומתנמנם מעט ליד השלחן.

הקים וביסס בירושלים מוסדות תורה וחסד רבים, ביניהם את ישיבת חיי עולם, כן ייסד את שכונת בתי וורשא בכהונתו כנשיא כולל פולין. באדר תרע"ח חלה אנושות ונפל למשכב, מקורביו חרדו לשלומם ומשהורע מצבו פרצו בבכי מר, חשבו כי הגיעו כבר רגעי הפרידה. בו ברגע חלה השתפרות במצבו, עד אשר שב לאיתנו. אחר גילה את אוזן מקורביו, לאמיתו של דבר הגיעה כבר שעתו והייתו לא רחוק מ"שער ציון", הוסיפו לי עוד חצי שנה של חיים כדי שאספיק לעקור מכשלה מסוימת.

ביום ה' אלול תרע"ח השיב נשמתו ליוצרה במעמד העדה שהקיפה את מיטתו וקראה 'שמע ישראל', קברו נכרה במעלה הר הזיתים.

תשובתו הנפלאה בימי ילדותו

בילדותו שאלו אביו, נאמר בתורה הקדושה (שמות כ טז) 'דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות', והקב"ה השיבם על זה (דברים ה כו), 'מי יתן והיה לבבם זה' וגו' 'כל הימים', 'היטיבו אשר דיברו'. מדוע 'היטיבו אשר דיברו' בכך שפחדו מכלות הנפש בדביקות לה' שהיא התכלית של כל יהודי, ומדוע ברכם 'מי יתן והיה לבבם זה' 'כל הימים', מה טוב בדבר.

ענהו הינוקא, 'היטיבו אשר דיברו' מה שהיה בלבם, ולא נהגו אחד בפה ואחד בלב, 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי' 'כל הימים', ולא ידברו אחד בפה ואחד בלב.

(תפארת בית דוד)

בנוסף ביקר בחצרות בני המגיד הקדוש מטשערנוביל, המגיד מטריסק, רבי אהרן מטשערנוביל, רבי יצחק מסקוריא, רבי יעקב ישראל מטשרקאס, ורבי דוד מטולנא.

בשובו לארץ ישראל החל מתנהג בכל עניניו בנוסח קרלין, במצות רבו הבית אהרן יסד בשנת תרכ"ז את בית המדרש הראשון לחסידי קרלין בירושלים. געגועיו לרבו הבית אהרן גברו והלכו, כעבור שנים ספורות בשנת תרל"א, נסע שוב לקרלין אל הרבי.

משנסתלק אביו בשנת תרמ"ג, נתנו בו בני העדה את עיניהם שיטול על שכמו את עול ההנהגה, בתחילה מיאן בדבר אך הללו לא הרפו עד שנתרצה בעל כורחו. סביבו התלכדו החסידים שלא הרפו ממנו אף לרגע, יחד עמו היו הולכים לכותל המערבי ומתפללים שם מנחה ומעריב, עמו השתטחו על קברי האבות בחברון ועל קברי הצדיקים בצפת ובטבריה.

איש אמונים היה לכל תושבי ירושלים, חביב ומקובל גם על אלה שלא נמנו על בני חוגו, כל מי שהיה זקוק לעצה או להדרכה, היה בא לביתו, מגולל מלבו את משא דאגותיו, שומע מפיו של חכם הרזים עצה נבונה והדרכה, ומתברך מברכותיו.

צעירי החסידים בירושלים לא עשו דבר במילי דשמיא כמו במילי דארעא ללא שאלת פיו והכרעתו, עצתו אמונה היתה, וכאבותיו הקדושים נתפרסם גם הוא כפועל ישועות וכבעל רוח הקודש שענינים פקוחות לו הצופות לעתיד ולמרחקים, רואות את הטמיר ואת הנעלם.

אורו של רבינו זרח ביום ערב סוכות תר"ד בבית אביו הרה"ק רבי אלעזר מנדל, נקרא על שם אבי סבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב ועל שם סבו רבי שלמה, ועל שם אביו אמו הרה"ק רבי צבי, בן הרה"ק מלובלין זיע"א. כשמלאו לו שש שנים בשנת תר"י, יצא סבו הרה"ק רבי משה למסעו ההיסטורי לארץ ישראל אליו הצטרפו רבים מבני משפחתו וביניהם בנו רבי אלעזר מנדל והילד הרך, רבינו.

בדרכם, סרו לסדיגורה לבקר בהיכלו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, בשהותם ברוז'ין, הראה הרבי חיבה יתירה לרבינו, ליטף על לחיו באהבה, סלסל פיאותיו, לקחו על ברכיו שעה ארוכה ואמר בהתפעלות, "עינים טהורות", "עינים מאירות". חצר רוז'ין סערה ורגשה, לא נשמע כדבר הזה שהרבי יקח תינוק על ברכיו ויחזיקו כבן טיפוחיו.

זמן קצר אחר הגיעם לירושלים נסתלק רבי משה, ובנו אבי רבינו נתמנה למלא את מקומו בהנהגת העדה. משנות נעוריו נתבלט בהתמדתו המופלאה, הגה בתורה הקדושה ימים ולילות ללא הרף, ולא ביטל רגע.

בהגיעו לפרקו היה לחתן הרה"צ רבי פנחס הלוי הורביץ מברוד, רבה של מגרוב אשר התגורר בצפת, ונין ונכד להרה"ק רבי שמלקע מניקלשבורג ואחיו הרה"ק רבי פנחס בעל ההפלאה, אז עבר להתגורר בצפת.

מלומד היה בסבל וביסורים לא יתוארו שפקדוהו מפעם לפעם, בצעירותו חלה בדלקת פנימית שסיכנה את חייו, אביו הרבי העתיר עבורו ימים ולילות, אך גם אחר שחלפה הסכנה, חיו הרופאים דעתם כי אף אם יחלים לא יצמחו לו שערות בראשו ובזקנו תחת שערותיו שנשרו, אביו הרבה להתפלל ולצום תעניות עבורו ותפילתו התקבלה, רבינו נרפא וכעבור זמן כבר היה זקנו מגודל.

אחר שהבריא עבר לירושלים, אך נפשו הסוערת לא מצאה את סיפוקה, הפליג לאירופה לחפש לעצמו רבי ומורה דרך לאורו יתחמם, ומצא בקרלין את שאהבה נפשו, בבית מדרשו של הרה"ק הבית אהרן מקרלין זיע"א.

כן נסע לצאנז אל הרה"ק הדברי חיים שהנחיל לו כבוד מלכים, משם עשה דרכו לצדיקי פולין, רבי שלמה מראדומסק רבי מנחם מנדל מוורקא, רבי יעקב אריה מראדומין, רבי אלימלך מגרודז'יסק ורבי יעקב צבי מפוריטוב. כן שהה בצל רבי אברהם יעקב מסדיגורא.

הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זי"ע

הייטב לב מסיגעט

ו' אלול תרמ"ג

ובקומנו נשיח בחוקיק, יצאה נשמתו הטהורה ועלתה למרום, לדאבון כל בית ישראל, הספידו אותו גדולי הדור, ורבים מההספדים נדפסו בספרים רבים. (זכות אבות, עיר חנוך)

השאיר אחריו לברכה את ספריו, ייטב לב, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק, הגדה של פסח עם פירוש ייטב פנים, ועוד חיבורים בכת"י

כשהדפיס את ספרו הראשון ייטב לב על התורה, חשב מחמת ענותנותו שאין צורך לכתוב את שמו על הספר, אך אז אימץ לו אחד את הספר 'ייטב לב', והדפיסו עם שער משלו. מקורבי רבינו נאלצו לפרסם מודעה בעיתון, בכותרת 'קושטא קאי שיקרא לא קאי', בו נאמר מי הוא באמת מחבר הספר ייטב לב. (מאורות מעולם הקבלה והחסידות)

טעם לסעודת 'וואך נאכט' בלילה שקודם המילה

יש לומר טעם על מה שנהגו לעשות סעודה בלילה שקודם יום המילה שקורין 'וואך נאכט', שלא מצינו זה בשאר מצוות, לעשות סעודה כי אם בסיום המצוה, אבל הענין כי מצות מילה שאני שהיא חביבה עלינו ביותר, עד שאמרנו ז"ל (שבת קל). כל מצוה שקבלוה בשמחה עדיין עושים אותה בשמחה שנאמר (תהלים קיט, קסב) שש אנכי על אמרתך וגו', א"כ כל כך לבנו בטוח קודם לכן שבודאי למחר נעשה המצוה עלינו בלב שלם שמוח, עד שאנו עושים סעודה וששים ושמחים על העתיד, על דרך שכתב ה"ק (פר' בשלח - בתורה אור) 'עתידין ישראל שיאמרו שירה לעתיד לבוא' כלומר בשביל העתיד לבוא, על דרך זה הסעודה שלפני המילה, והו טעם נכון, ואפשר זהו שאמר מצוה 'שקבלוה' בשמחה ר"ל בוואך נאכט, עדיין עושים אותה בשמחה במעשה המילה.

(ייטב לב - ריש פר' עקב אופן ח')

כך לומדים תורה

ילד אחד הגיע ליבחנו אצל הרה"ק בעל הייטב לב' מסיגעט זי"ע פרק איזהו נשך, ביקש הייטב לב' מן הילד שיתחיל את המשנה, ואכן פתח ואמר "איזהו נשך ואיזהו תרביית", מיד עצרו הייטב לב' ואמרו לו "לא כך מתחילים, אלא ס'שטייט אין הייליגע תורה [-אמרה התורה הקדושה] את כספך לו בנשך, ועל זה שואל המשנה איזהו נשך ואיזהו תרביית".

ובזאת בירר מי הוא המלמד וצויה שידיחו אותו על כך, ובסוף נודע הדבר שהיה רחוק מלהיות ירא שמים.

(מפי ספרים וסופרים - חלק המועדים)

רבה של העיר חוסט הסמוכה הגאון המהר"ם שיק. כרועה נאמן ורבן של ישראל, היה מוסר נפשו לטובת הכלל עד כדי מסירות נפש ממש, רבות נפלאות מסופר איך שהיה עומד לישועתן של ישראל, ממתיק מדת הדין המתוחה, וממליץ טוב בעת צרה ליעקב. (עלים לתרופה)

יסורים רבים עברו על ראשו, פעם אמר למקורביו שיש לו הרבה יסורים, מחמת שהרבה להעתיך בתפילה עבור ביאת משיח יותר מדאי, כאשר ראה כי גובר עליו החולי, אמר כי הוא לא פוחד ולא דואג, כי אפילו אם לא יקום מחליו, יש לו במה לילך.

אחת השנים בהושענא רבא, כאשר היה רח"ל מגיפת חולירע, אמר באמצע הושענות בעת חום לבבו, שכל איש אשר יש לו החולירע או פחד ממנה, יצייר לעצמו את תואר צורתו, ושב ורפא לו, ותנוח דעתו ורוחו בקרבו, וכן היה כי שלח ה' דברו וירפאם. (עיר חנוך)

שנה אחת באמצע ההקפות בשמחת תורה, הפסיק רבינו באמצע הרקידה, קיפל את טליתו מעל פניו, ואמר לפני העם. "אנו שמחים כי הוא זמן שמחתנו על שעשינו תשובה, ועבירות נהפכו לזכיות, אבל איך נוכל לשמוח, אפשר ח"ו כתבו וחתמו בשמים גזר דיננו חייב, ובשמים אין מוחקין".

העם בשמעם את דבריו אלה געו בכביה, והמתין מעט ואחר אמר, "אל תדאגו, הגם שאין מוחקין בשמים מה שנכתב ונחתם, אבל עושין תגין על תיבת חיי"ב, שהוא נוטריקון 'חסידים יעלו ירננו בכבוד' (תהלים קמט ה), לכן המשיכו לרקוד בשמחה. (כרם שלמה)

בליל שב"ק ו' אלול תרמ"ג באמצע תפילת ערבית באמרנו התיבות על כן ה' אלקינו בשכבנו

אורו של רבינו זרח בשנת תקס"ח בעיר אוהעל, לאביו רבי אלעזר ניסן הרב מדראהביטש, בנו יחידו של הישמח משה. לימים סיפרה אמו כי כמה שנים אחר נישואיה היתה שכולה מבנים רח"ל, שנעדרו בעודם קטנים, והיה להם צער גידול בנים.

פתאום בא מכתב מאת חותנה הישמח משה, בו כתב לאשר כי יש לה אב זקן, הרב יקותיאל זלמן שהוא זקנה, והיה אב"ד הראשון בדראביטש, על כן תשתח על קברו ותבקש רחמים שם, ותבטיח שכאשר תלד בן זכר, תקרא אותו על שמו, היא עשתה כאשר צוה עליה, ונולד לה רבינו.

כאשר היה בן ארבע שנים, נודע שמו להקדוש מלובלין על ידי פתקא ששלח אביו, והרבי מלובלין התבטא אודותיו, "הוא זורח, הוא מאיר".

עוד בימי נעוריו נתפרסם כעילוי, והאב שלחו בהיותו בן י"ב להתחנך בבית הסבא הגדול, הישמח משה מאוהעל, שראה בו את יורשו הרוחני, ולא זז מחבבו עד שמסר לו רובי תורתו, מה שקיבל מרבתי הקדושים.

מלבד זקנו שנחשב עליו כרבו המובהק, הרבה להסתופף בצל צדיקי הדור, רבי אשר ישעיה מראפשיץ, רבי צבי הירש מרימנוב, השר שלום, והדברי חיים מצאנז, ועוד מצדיקי הדור.

בהיותו בן ט"ו היה לחתן רבי משה דוד אשכנזי בעל תולדות אדם, בשנת תקצ"ג עוד בחיי זקנו והוא בן עשרים וחמש בלבד, התקבל לרבה של סטרופקוב. לאחר הסתלקות זקנו הישמח משה, התמנה למלאות את מקומו ברבנות אוהעל.

כאשר קיבלוה לרב באוהעל בשנת תר"א, התנו עמו שלא יתנהג כדרך החסידים, לא יקבל פתקאות, ולא יאריך בדרשות. כשלא עמד בזה, קבלו עליו לשלטונות עקב התנגדותם העזה לדרכי החסידות, והוא נאלץ לברוח מהעיר בערב ראש השנה תר"ז.

משם עבר לכהן ברבנות גורליץ, ובשנת תרט"ז עבר לדראהביטש כממלא מקום אביו הקדוש, אך גם שם לא היה לו מנוחה ורדפו אותו מאוד, לימים אמר שהיו אלו השנים המרות ביותר בחייו, ביום ח"י תמוז תרי"ח נתקבל לרבנות העיר הגדולה סיגעט, שם כיהן במשך כ"ה שנה, הקים בה ישיבה שהיתה הישיבה החסידית הראשונה בהונגריה כולה, בה העמיד עדרים של תלמידים מופלגים מרביצי תורה בישראל, ועשאה למבצר לתורה וחסידות.

היה מגדולי גאוני וצדיקי דורו, צדיקי הדור ואלפי בית ישראל נסעו אליו ללמוד הימנו דרכי העבודה, היה מוכיח גדול ופה מפיך מרגליות, ודבריו נשמעים. (אגרא דברי הלולי)

היה אחד מגדולי מנהיגי הרוחניים של הונגריה היהודית, עמד בקשרי תשובות בהלכה עם רבים מרבני דורו, קשרי ידידות מיוחדים נקשרו לו גם עם

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות הערות וצינונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

צדיקים שופטים ושוטרים

שכן אם אותו רשע יפק את זממו הרע, תסגר הישיבה לאלתר. החליטו ראשי הקהילה כי הם יכנסו אל היכל בו מוסר החתם סופר את שיעורו, יתיישבו אל מול פני קדשו, כך שבמהלך השיעור בוודאי יבחין בהם ויבין שדבר דחוף הוא שהביא אותם אליו, והוא זה שיחליט אם לעצור את השיעור אם לאו. כך הם אכן עשו, וכשמרן החתם סופר הבחין בהם הוא סימן להם בידי לאות שאלה, כמי שתמה על מעשיהם כאן וכמבקש מהם שיסבירו לו מה הביא אותם הנה.

באותו רגע פרצו ראשי הקהילה בכבי נסער וסיפרו לו על הסכנה האיומה המרחפת על ראש תלמידי הישיבה. שמחה המלשין המקומי נודע לו מהשתמטות הבחורים מהגיוס לצבא, והנה הוא מתרברב ואומר שתוך ימים ספורים יגויסו כל התלמידים לצבא. יאמין לנו רבינו, סימו ראשי הקהילה את דבריהם, שלא רצינו להפריע את מהלך השיעור החשוב, אלא שסברנו כי 'ביטולה זהו קיומה' במקרה זה, ועל ידי שיתבטל השיעור עתה לכמה דקות ונביא את הדברים לידיעת רבינו, נוכל להציל ולקיים את הישיבה לתמיד.

כשסיימו ראשי הקהילה את דבריהם הנרגשים, חזר החתם סופר וסימן בידי את סימן השאלה: ועדיין מה אתם רוצים ממני? ענו לו ראשי הקהילה: היות ולא הצלחנו לטכס עצה כדת מה לעשות, הרי שבאנו הנה להודיע זאת לרבינו כדי שיורנו עצה ותושיה על דרך ההתנהלות המתבקשת במצב חמור שכזה.

הצביע מרן החתם סופר אל הגמרא שלפניו וספרי המפרשים שעמדו על השולחן, ואמר בקצרה: "איך טי"א" [=אני אכן עושה]. ותיכף המשיך במסירת השיעור כאילו לא אירע דבר. כיון שראשי הקהילה כבר היו בשיעור, הם לא עזבו את המקום ונותרו לשמיעת דברי אלוקים חיים יוצאים מפי מרן החתם סופר בקדושה בטהרה, שהמשיך את שיעורו והפליא פלאות בביאור הסוגיא ובבירור שיטות הראשונים תוך שהוא מתרץ קושיות עצומות שנתחבטו בהם גדולי המפרשים.

עם סיום השיעור, נעמד מרן החתם סופר ואמר לתלמידיו: הנה אנכי הולך עתה אל ביתו של שמחה, לבקש מלפניו ולדבר אל ליבו שיחדל להרע לתלמידי הישיבה. מיד קמו ראשי הקהילה והצטרפו אל מרן החתם סופר בדרכו אל שמחה. היו כולם מהלכים, ואף חלק מתלמידי הישיבה מהלכים אחריהם, ומי רואה אותם יוצאים ואינו יוצא עמהם. משהגיע החתם סופר אל ביתו של שמחה, הוא דפק על הדלת ונכנס.

בגודל עזותו וחוצפתו השתרע שמחה על הספה ולא קם ולא זע מפני כבודו של מרן החתם סופר, רבן של כל בני הגולה. שמחה, סרוח על הספה, ואילו החתם סופר עומד לפניו ופותח בדברי כבי ותחנונים שיחדל ממעשיו הרעים ומתוכננותיו המגוננות להרע לבחורי הישיבה. החתם סופר ניסה להסביר לשמחה כי מדובר בבחורים ישרים ותמימים, העוסקים בלימוד התורה בהתמדה, וכי מעולם לא הרעו לאיש, ומה לו כי נטפל אליהם להלשינם ולאמלל את חייהם?!

דבריו הנרגשים והיוצאים מן הלב של מרן החתם סופר לא עשו כל רושם על שמחה המלשין. לב אטום היה לו ונפש שפלה. ברוע מידותיו, וכשהוא עדיין שרוע על הספה, השיב שמחה לחתם סופר כי הוא אדם עסוק וכלל אין לו זמן לדבר עכשיו. כל שהוא יודע זה שמחר עם בוקר עתיד הוא ללכת אל בית המשפט, ושם יתבררו הדברים לאשורם.

לשמע הדברים התרגש מאוד מרן החתם סופר ואמר בלהב אש קודש כלשון הפסוק (במדבר טז ה): 'בְּקֹרֶךָ יִדְעֶה ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ'. כמי שאומר לו: אתה סבור שמחר עם בוקר תהיה בבית המשפט ותעשה ככל העולה

סיפר הגאון הנודע רבי אברהם יהושע פריינד זצוק"ל, רבה של נאסויד, את אשר ראו עיניו בהיותו נוכח בשעת מעשה שסיפר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א, בעל 'דברי יחזקאל', בשעת עריכת השולחן הטהור של סעודה שלישית בשבת שבין יום הכפורים לחג הסוכות:

למרות גזירת הגיוס שמרחפת הייתה על כל הבחורים הצעירים של מדינת הונגריה הגדולה, הרי שתלמידי ישיבתו של מרן החתם סופר זיע"א, הישיבה הרמה שבעיר פרשבורג, היו מתחמקים ומשתמטים מהגיוס בתואנות ותחבולות שונות. סכנה רוחנית איומה ונוראה הייתה כרוכה בגיוס לצבא ההונגרי, שכן המפקדים לא הניחו ליהודים לשמור על מצוות דתם, להתפלל וללמוד. אף אוכל כשר כמעט שלא היה, והאווירה המתירנית בצבא הוסיפה גם היא לחורבן המוחלט.

בחורי ישיבת פרשבורג ביקשו לקבל עליהם עול תורה ולהסיר מעצמם את עול המלכות ועול הדרך ארץ. בדרכים מתוחכמות עלה ביד הבחורים למצוא תכסיס להמלט מקסרקטיני הצבא. הם לא נרשמו כראוי ברשימות האוכלוסין, כפי שחייב החוק, וכך לא ידעו על קיומם ולא באו לגייסם. הייתה זו כמובן עבירה פלילית שעונשה חמור מאד, אלא שהם בטחו בזכות התורה שתגן עליהם מפני כל רע.

באותם הימים התגורר בפרשבורג איש רשע ורע מעללים, שפל וגס רוח, ששמו היה 'שמחה'. אותו שמחה היה נוהג לאכול קורצא אצל שלטונות העיר ולהלשין באזניהם על כל יהודי שעבר את החוק באופן כזה או אחר. אילו היה שומע שאצל יהודי פלוני מצויה סחורה מוברחת, כזו שלא שילמו עליה את המכס, או אם היה יודע על יהודי שבנה ללא רשיון וכיוצא בזה, לא היה ממתין רגע אלא תיכף פונה אל רשויות החוק ומגלה את אזנם על כך.

כאשר נודע שודם של בחורי הישיבה לשמחה המלשין, שלח אל ראשי הקהילה ומנהלי הישיבה הודעה שכללה בתוכה את המידע המלא על התכסיס שאותם עושים בחורי הישיבה כדי להתחמק מהגיוס. בשמחה לאיד, תרתי משמע, הודיע שמחה כי הוא מתכנן כבר בקרוב להודיע לשלטונות הצבא על יותר ממאתיים הבחורים הלומדים בפרשבורג, המשתמטים מחובת גיוסם.

תחילה ניסו ראשי הקהילה לבוא בדברים עם שמחה המלשין אלא שעד מהרה גילו שהוא כפתן חרש יאטום אזנו. שנאתו העיוורת לתורה וללומדיה העבירה אותו על דעתו והוא החל לצעוק עליהם: אתם תראו שתוך ימים ספורים יהיו כל בחורי הישיבה לבושים במכנסיים אדומים, שם קוד למדים הרשמיים של הצבא. דבר לא יעצור אותי מליידע את שלטונות הצבא על ההפקרות שמתחוללת מתחת לאפו והוא כלל אינו מודע לזה.

כיון ששמו של שמחה המלשין כבר נודע בראש כל חוצות וראשי הקהילה ידעו היטב כי האיש אינו מדבר 'אחד בפה ואחד בלב', ואם הוא מאיים לעשות כך, הרי שהוא מסוגל לכך, ואף חזקה עליו שלא יתמהמה אלא יעשה זאת בהקדם, ואנה הם באים. בדאגתם הרבה הבינו ראשי הקהילה כי להם כבר אין מה לעשות על מנת לעצור אותו מדהירתו המסוכנת אל התהום, ולחומר הדבר עליהם להביא את הדברים במלואם ובדחיפות לפני רב הגדול, ראש הישיבה, הלוא הוא מרן החתם סופר.

הדבר לא סבל דיחוי, ולמרות שמרן החתם סופר היה באתה עשה באמצע מסירת שיעורו היומי לתלמידי הישיבה, והיה ידוע לכל עד כמה הקפיד שלא יפסיקוהו במהלך מסירת השיעור, תהא הסיבה אשר תהא, עם זאת הם ידעו שכאן הדבר שונה: זהו פיקוח נפש עבור בחורי הישיבה,

כשהשמועה על מותו של שמחה מסיג הגבול הגיע לאזני הרה"ק משינאווא, היה סוכתו לקראת ימי חג הסוכות הממשמשים ובאים. הודיעו לו כי הנה זה עתה עומדת הלווייתו של שמחה זה לעבור בסמוך לסוכה הנבנית והולכת. מיד כששמע זאת הרה"ק משינאווא קפץ במהירות ממקומו ונכנס אל חדרו הקדוש, כשהוא מסתגר שם עד עבור מסע ההלוויה

על ליבך? מחר בבוקר יודע ה' את אשר לו, ומן השמים יעמידו אותך במקומך.

החתם סופר לא נותר בביתו של הרשע אפילו רגע אחד ותיכף ומיד יצא משם ופנה ללכת אל ביתו. מהלך היה ברחובה של עיר פרשבורג כשפניו לוחטות ובווערות כלפידים, והוא עדיין לא הגיע אל ביתו נאוה קודש, והנה קולות של צווחה ויללה נשמעים מתקרבים ובאים. הייתה זו אשתו של שמחה המלשין שהגיעה מבוהלת ודחופה כשהיא מצעקת בקול גדול על בעלה שלפתע החל להחנק באופן משונה ביותר: לשונו התארכה והשתרבה החוצה, כשהיא חוסמת את צינורות הנשימה. פניו של שמחה הכחילו והאדימו ונראה היה כי עוד שעה קלה הוא מת במיתה משונה.

אשתו של שמחה שהייתה עדה לחילופי הדברים ולחוצפתו הנוראה של בעלה נגד החתם סופר, הבינה היטב על מה אירע לבעלה כזאת. היא ידעה שהוא מקבל כעת את עונשו המיידית על דברי הבלע ועל תוכניתו להלשין את בחורי הישיבה. היא רצה אחרי החתם סופר תוך כדי שהיא זועקת ומבקשת מהחתם סופר שיבקש על בעלה.

נעצר החתם סופר מדרכו, וענה לאשה הצועקת: אכן אני מתפלל על בעלך את התפילה ההוגנת והמתאימה לו ביותר, הלא היא תפילת "ולמלשינים אל תהי תקווה". זו היא הבקשה הראויה אליו ואותה אני מבקש, והשי"ת אכן ישמע שוועתנו ובקשתנו ויקבל את תפילתנו זו.

אחרי דקות ספורות כבר הגיע רץ מביתו של שמחה המלשין והוא הודיע כי שמחה מת במיתה משונה וביסורים נוראים. החתם סופר שמע את ההודעה בפנים רציניות וכבוד ראש, ונענה ואמר: רצוני להגיע ולהשתתף בהלוויה ואף לומר מספר מילים.

למותר לציין שאיש מבני פרשבורג שהסיפור הנורא הגיע לאזניו לא חשב להפסיד את הספדו של החתם סופר בהלוויה זו. אלפי איש עמדו דומם והקשיבו לחתם סופר שהגיע ואמר מילים קצרות: אנו אומרים בסדר תפילת ראש השנה: 'שְׁמַחָה לְאַרְצָהּ וְשָׁשׂוֹן לְעִירָהּ'. ויש לפרש זאת בדרך המליצה והרמז: כששמחה הולך לארצך - כשקוברים אותו באדמה, הרי שששון לעירך פרשבורג, שכולם מברכים ומהללים ברוך שפטרנו מעונשו של זה, והעיר צלה ושמחה.

מעשה זה סיפר הרה"ק משינאווא בשעת סעודה שלישית, ורבה של נאסויד שישב על יד השולחן ושמע את הסיפור, הבין כי יש דברים בגו. הרי לא בכדי מספר הרה"ק משינאווא את סיפור זה, ולכן תיכף ומיד לאחר ברכת המזון יצא רבה של נאסויד לחקור ולדרוש על הסיבה לכך. עד מהרה נודע לרבה של נאסויד דבר נורא: באותו שבוע ממש התקיים דין תורה בשינאווא, ומעשה שהיה כך היה: אדם, ששמו גם היה "שמחה" השיג את גבול חברו וחזר את החנות שהלה החזיק בה. שמחה הגיע לבעל החנות והציע לו סכום כסף גבוה יותר אם יחכיר לו את החנות. בעל החנות שהסתנוור מסכום הכסף הגדול הודיע למחכיר החנות הוותיק כי עליו לעזוב בהקדם את החנות, כיון שהחנות עוברת לרשותו של שמחה.

מחכיר החנות, שמטה לחמו נשבר עליו, פנה אל בית הדין בשינאווא ותבע את שמחה לדין תורה. הדיינים שדנו בעניין הכריעו כי על שמחה להחזיר את החנות ולחזור בו מהחכירה. אלא ששמחה סירב לשמוע בקולם של הדיינים ולא קיים את פסק הדין.

במצוקתו פנה החוכר הוותיק אל הרה"ק משינאווא, וסח לפניו את צרתו: אובד עצות הוא מול שמחה זה המסרב במצב נחושה לפסק הדין שהוציא נגדו הדיינים. שמע זאת הרה"ק משינאווא והזמין אליו את שמחה. שמחה הגיע כשדעתו זוחחה עליו. גם כשהרה"ק משינאווא

הזהיר אותו כי מרה תהא אחריתו אם הוא ימשיך במריו ולא יציית לפסק הדין, אלא ששמחה נענה בלגלוג והודיע כי הוא ממשיך להחזיק בחנות, יהיה אשר יהיה.

והנה בשבת סיפר הרה"ק משינאווא את סיפור זה עם מרן החתם סופר ודרשתו בהלוויה אודות "שמחה לארצך וששון לעירך", וביום ראשון כבר באו והודיעו שמשגי הגבול מת במיתה חטופה. הוא החל לרעוד לפתע בכל גופו עד שהתכווץ, נפל ומת.

כשהשמועה על מותו של שמחה מסיג הגבול הגיע לאזניו של הרה"ק משינאווא, היה הרה"ק משינאווא עסוק בסיכוך סוכתו לקראת ימי חג הסוכות הממששים ובאים. הודיעו לו כי הנה זה עתה עומדת הלווייתו של שמחה זה לעבור בסמוך לסוכה הנבנית והולכת. מיד כשמע זאת הרה"ק משינאווא קפץ במהירות ממקומו ונכנס אל חדרו הקדוש, כשהוא מסתגר שם עד עבור מסע ההלווייה.

על הפסוק בתחילת פרשת השבוע (דברים טז יח): 'שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפֵּט צֶדֶק, פִּירֵשׁ רֵשׁ': שופטים ושוטרים - שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושוטרים, הרודין את העם אחר מצותם. שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט. והביא הגאון רבי יעקב טעננבוים זצ"ל אב"ד פוטנאק בעל 'נהרי אפרסמון' בספרו 'שמן אפרסמון' (פרשת בהעלותך) פירוש נפלא שהתכלית היא שהשופטים עצמם הם אלו שיהיו גם השוטרים בעצמם:

"כי הצדיק מושל על הטבע, ובידו לשנות סדרי בראשית, הוא גזור והשי"ת מקיים כמאמר חז"ל (תענית כג.) על 'ותגזור אומר ויקם לך' (איוב כב כח). דאמרו (שבת פח:): 'שמעו כי נגידים אדבר' (משלי ח ו) - 'מה נגיד זה ממית ומחיה כך דברי תורה ממית ומחיה', עיין שם... [ובזה] חז"ל נתכוונו גם על חיי טבעיים ממש, שהיות שאיש צדיק מושל על הטבע, לכן בידו לגזור מיתה וחיות, וכל מה שגזור השי"ת מקיים. וחזינון שמשנה הרג את המצרי על ידי שם המפורש (רש"י שמות ב יד, ממדרש תנחומא), ורבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר כשיצאו מהמערה ענשו את בן גרים שאכל עלייהו קורצא בי מלכא בעונש מיתה, ויהבו בו עין ונעשה גל של עצמות (שבת לג:),

ואליהו החיה את בן הצרפית (מלכים א' יז כב), ואלישע החיה את בן השונמית (מלכים ב' ד לג-לז). אם כן, יפה אמרו שכמו שהנגיד ממית ומחיה מיתה וחיות טבעיים כמו כן דברי תורה ממית ומחיה אף מיתה וחיות טבעיים.

אבל עדיין יש חילוק בין גזרת נגיד לגזרת צדיק על ידי התורה הקדושה, כי בגזירת הנגיד - הוא הגזור ומשרתיו עושי רצונו מקיימים את גזירתו, זה חבר זה בסיף זה לתלותו, כפי מה שיצא הגזרה מפי הנגיד. לא כן הצדיק, כשגזור גזירה, הוא הגזור והוא המקיים גזירתו אל הפועל. ואם גזור מיתה על אחד אינו צריך עוד לאיש אחר שיוציא גזירתו אל הפועל להרגו. ומשה גזר על המצרי עונש מיתה והרגו בשם המפורש. ורבי שמעון בר יוחאי ובנו שגזרו על אותו מסור עונש מיתה על ידי ראייתם עליו על ידי זה נעשה מיד גל של עצמות ולא היו צריכים עוד מי שיוציא גזירתם אל הפועל. וכן אליהו ואלישע שהחיו את הבנים הסכמתם היה שיחיו והן עצמם החיו אותם. וזהו מה שאמר השי"ת למשה (במדבר יא טז) שיבחר לו שבעים איש מזקני ישראל שיהיו בבחינה זו שאת אשר יגזרו בצדקתם יוציאו בעצמם אל הפועל ולא יצטרכו עוד לשוטרים, רק שהם עצמם יהיו הזקנים והשוטרים וברוח שפתותיהם ימיתו רשע ויחיו את אשר יגזרו לחיים."

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כסיימו ראשי הקהילה את דבריהם הנרגשים, חזר החתם סופר וסימן בידיו את סימן השאלה: ועדיין מה אתם רוצים ממני? ענו לו ראשי הקהילה: היות ולא הצלחנו לטכס עצה כדת מה לעשות, הרי שבאנו הנה להודיע זאת לרבינו כדי שיוורנו עצה ותושיה על דרך ההתנהלות המתבקשת במצב חמור שכזה

מהדורת כ"ץ

מִזְהַפְכַת הַנַּיִן: לְתַלְמִידִים

ה, נחש, מזיק, מוקד. לאמז ולמז

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

ב"ה גרין ט'

מלאכת כותב בשבת

[מלאכת שבת, וכן מורה הגר"מ סירוטה].

ו. בשו"ת בית יצחק [ח"ב י"ד ס"א] כתב שאסור לדבר בשבת לתוך מכשיר הקלטה כי יש בזה איסור כותב, מאידך בשו"ת ערוגות הבשם [או"ח ס"ח] העלה שזה רק כותב דרבנן, דנחשב ככותב בפיו או ברגלו שאסור רק מדרבנן, והעיר בספר מלאכת שבת דכיון שכן הוא הדרך לכתוב במכונה זו, נראה יותר לאסרו מן התורה, אמנם למעשה כבר הורו האגרות משה הבאר משה והגרז"נ גולדברג, שאין בהקלטה יותר מאיסור דרבנן דאין כאן איסור כותב מן התורה כיון שאין רישומן ניכר, וכן מורה הגר"מ סירוטה.

ז. אסור לצלם או להסריט בשבת, לפי שיש בזה משום איסור כותב, יש אומרים מן התורה ויש אומרים מדרבנן.

ח. כתב בספר הלכות שבת בשבת, דגדולי הפוסקים התירו להשתמש במצלמות אבטחה ללא מסך, משום חשש גנבים וכיו"ב, כיון דלא נעשה כתיבה במסך, והרשימה שנעשה בזכרון המחשב גם כן אין לאסור, דלא ניכר הרשימה, וגם היא נעשית מאיליה ללא כוונה וחשיבות, ואין כאן אפילו כותב מדרבנן.

ט. לכתוב במחשב או מכשיר דיגיטלי, לדעת רוב הפוסקים יש בזה איסור כותב מן התורה, דבשעת מעשה רואים את הכתיבה, והוא מתקיים כל עוד שאינו מוחקו, ועל כן לא התירו רק במקום חולה שיש בו סכנה שמותר לחלל שבת עבורו, ועל כן נהג אמבולנס שחילל שבת עבור חולה שיש בו סכנה, מותר לו [וצריך] לרשום את הפרטים שהם לצורך החולה ורפאותו ואל יסמוך על זכרונו, כי לפעמים יכולים לשכוח פרט חשוב הנוגע ממש להצלת חיים. [ע"פ שבט הלוי, ארחות שבת].

י. השימוש במד חום דיגיטלי, כרוך גם באיסור כותב, ועל כן בכל אופן שיש צורך של מדידת חום ראוי לכתחילה להשתמש במד חום מכני, אך בחולה שמחללים עליו שבת, מותר להשתמש לכתחילה במד חום דיגיטלי. [הלכות הצלה, ועיין מה שכתבנו בזה למעלה בד"ה חום גבוה].

א. במשכן היו מסמנים על כל קרש את לסימן כדי לידע מקומו, ולמדו מזה לאסור מלאכת הכתיבה בשבת.

ב. אסור לכתוב בשבת בכל צורה שהיא, אפילו אם הכתיבה אינה מתקיימת דהיינו שעתידה לימחק מעצמו, בין בכתב אשורי ובין בשאר סוגי כתב, בין באותיות, בין במספרים, ואפילו ציורים, אלא שיש מהם אסורים מן התורה ויש מהם אסורים מדרבנן. [לדעת האור זרוע חל איסור תורה רק בכתב אשורי, ועל פי דבריו כתב הילקוט יוסף בשם אביו מרן הגאון רבי עובדיה זצ"ל דבמקום הפסד גדול מותר לומר לנכרי לכתוב בכתב שלו דהוי שבות דשבות במקום הפסד דמותר].

ג. אסור לכתוב אפילו דבר שאינו מתקיים על דבר שאינו מתקיים, כגון, לכתוב על גבי משקים שעל השולחן, או על פירורים, וכן על עפר, ואפילו על אדים שעל החלון. [שו"ע ומ"ב סי' שמ ס"ד].

ד. מותר ללכת עם נעלים על גבי עפר או שלג, אפילו שנוצר מזה צורה, אותיות ומספרים, דכיון שאינו מתקיים ונעשה כלאחר יד ולא ניחא ליה. [מלאכת שבת להג"ר יחיאל מיכל שטרן. ומובא בספר הלכות שבת בשבת להגר"מ קארפ, שהרה"ק מהר"א מבעלז זיע"א החמיר לטשטש הצורות במנעליו. ובענין זה ראיתי בספירו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מעשה נפלא, רב קהילה בעיירה קטנה בחו"ל, שאל את מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שבעיירה שהם מתגוררים, בתקופת השלגים, היה התקפת גנבות בבתים שלא ראו סימני נעלים לכיון בית הכנסת, נשאלה שם שאלה האם מותר לאחד המתפללים ללכת לכיון הבתים של אותם שלא נמצאים בשבת, כדי להצילם מגניבות, דכאן ניחא ליה בסימני הנעלים, השיב הגר"ח, דמי שהולך לשם עשיית סימנים, ילבש את הנעל השמאלית על ימין ושל ימין על שמאל, כך שיעשנה רק דרך שינוי, שאל השואל, הרי זה קשה לשכחה, השיב הגר"ח בצחות, "יום שבתון אין לשכוח".

ה. פאזל שלא במסגרת יש מתירים לעשותו בשבת, דהצמדת ב' אותיות זו לזו לא נחשב ככותב. [שש"כ]. ויש אסורים דגם זה בכלל כותב דרבנן.

הלכות צניעות לכוונן הצלה

מהלכות צניעות

הטיפול. אמנם אם אפשר לטפל בה על ידי אשה, ודאי דנכון יותר.

ד. צריך להימנע מנגיעה מיותרת, שלא להכנס לחששות של איסורים, אך כשהנגיעה לצורך ריפוי או בדיקה רפואית, מותר, אלא שאם מתאפשר ראוי ללבוש כפפות, ובפרט שזה אחד מהדרישות של מד"א.

ה. כשמגלים מקומות המכוסים, צריך לראות לקצר בזה, ולכסות מה שאינו מוכרח להיות גלוי. [אחד שאל את הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שצריך לרחוץ את חמותו במקומות המכוסים, ושאל את הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, והשיב שבמקום הצורך שאי אפשר על ידי אחר, מותר].

ו. והוסיף הגר"מ זילברשטיין שליט"א, דאצל רופא יש יותר מקום להתיר לטפל באשה, א' דבעבדותיה טריד, דהיינו שהוא עסוק בפעולת הריפוי וזה מונעו מהרהור, ב' דשומר על שמו הטוב ולא מריע אומנותיה.

[יעוין בסוף הספר מה שלקטנו בהלכות התרחקות מן העריות הנוגעים למעשה].

א. כתב השו"ע [אבן העזר ס"א ס"א]: צריך האדם להתרחק מהנשים מאד מאד, ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות, ואסור לשחוק עמה, להקל ראש כנגדה, או להביט ביופיה, עכ"ל.

ב. וכבר אמרו הקדמונים דרמז גדול נמצא בראשי תיבות של "נשים", והוא: שומר נפשו ירחק מהם. [ואין הבדל בין זקנה לצעירה, ישראלית או להבדיל נכרית, צנועה או פרוצה].

ג. הסתכלות בנשים שמביא לידי הרהורים וכו', כרוך באיסור תורה, אך רופא או חבר הצלה שעסוק בפעולת הצלה, עצם פעולת הצלה מונע ממנו דברים שאינם רצויים, ועוד, דזכות מצות הצלת חיים מסייע בידו להיות ניצל מהרהורים לא טובים, אך ראוי שלא להסתכל במקומות האסורים אך ורק לצורך הטיפול. ואם מדובר בטיפול פסיכאטרי כגון החפיצה לאבד עצמה ח"ו שחייבים להסתכל יותר, מותר להסתכל מה שלצורך יעילות

הלכות יחוד לכוונן הצלה

מהלכות יחוד

ג. וכן הוא בשו"ע [אהע"ז ס"ב ס"א]: וגם כשרים וצדיקים צריכים להיזהר מאוד מן היחוד כי אין אפוטרופוס לעריות. ובסעיף טו כתב השו"ע: אין ממנין אפילו אדם נאמן וכשר להיות שומר בחצר שיש בו נשים, שאין אפוטרופוס לעריות. ובבאר הגולה שם הביא מהירושלמי "אפילו חסיד שבחסידיים".

ד. איסור יחוד הוא בכל מקום בו נמצאים איש ואשה לבדם באין רואה, אפילו בזמן קצר, להגרש"ז אויערבאך, וכך פוסק בספר דבר הלכה, משלושים וחמש שניות ומעלה.

א. אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל רמז ליחוד מן התורה מנין, שנאמר [דברים יג, ז] "כי יסיתך אחיך בן אמך", [קידושין פ:], והגם שכן אביך יכול גם כן להסית לעבודה זרה, אמרה תורה בן אמך, לומר לך, בן מתייחד עם אמו, וממה שהוצרכה התורה להתיר יחוד בן עם אמו, למדנו דעם שאר עריות אסור להתייחד.

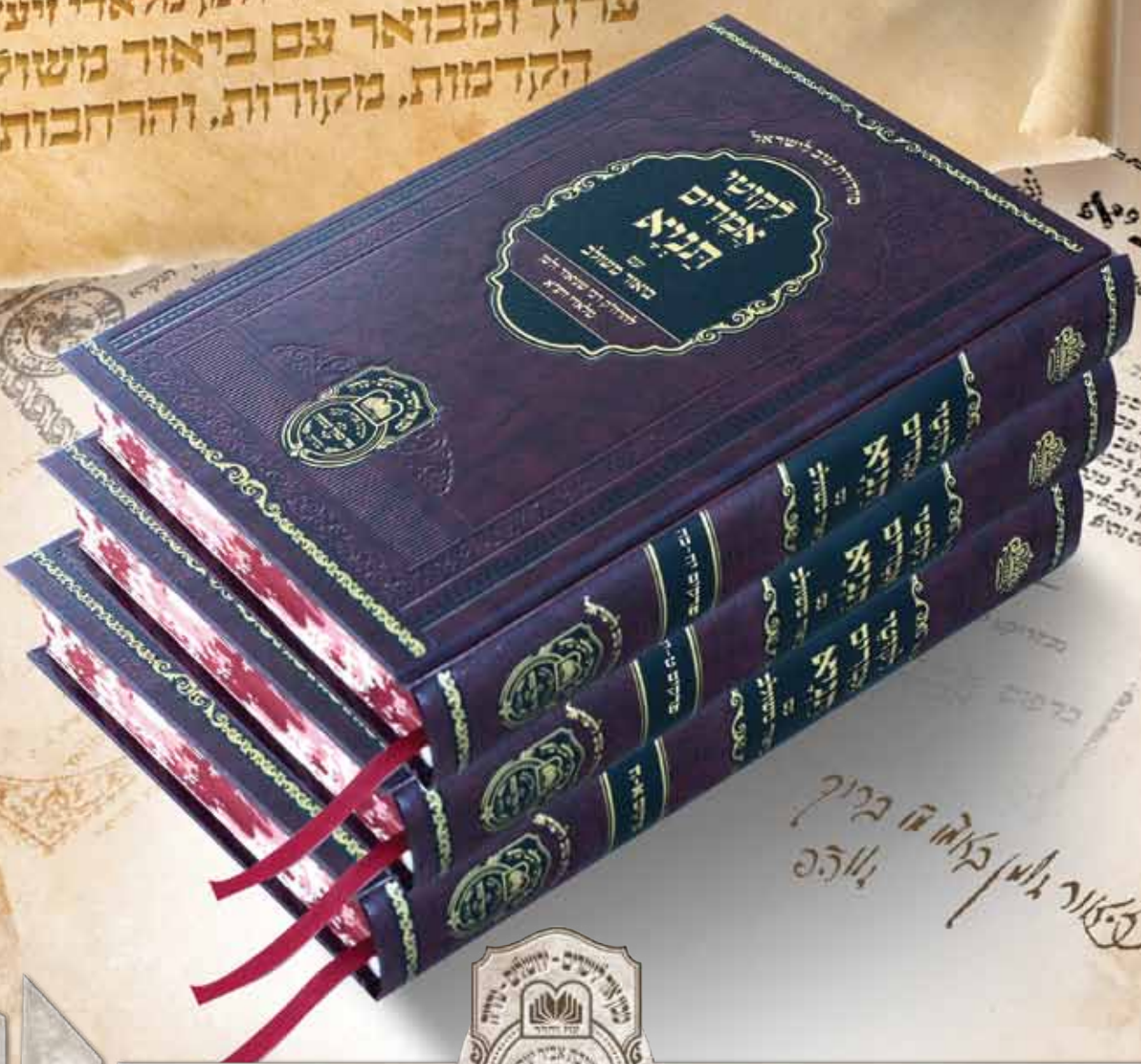
ב. כתב הרמב"ם [איסורי ביאה פכ"ב ה"א]: אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה, שדבר זה גורם לגלות ערוה.

יצא לאור חלק ג':

תניינא

ספרן של בינונים

להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
ערוך ומבואר עם ביאור משולב
הקדמות, מקורות, והרחבות

יצאור גאון באורו עו ברוך
גאון

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵרֵא חֹזֶה-פֶּאֶ

חֹזֶה-פֶּאֶ דְאֹרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ברכת העשירות מתרבה ללא גבול לנותן צדקה מממונו

לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום. כיון שכך קיבל מן השמים מידה כנגד מידה והתעשר בלי גבול.

צא ולמד מה שכתב **בשפתי צדיקים** לתלמידו המובהק של **מון הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ע"ה** (ראה ד"ה עשר), כתוב במעשר (דברים יד כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' ודרשו בגמרא (שבת קיט). 'עשר בשביל שתתעשר'. והנה ההבדל בין עשר שפירושו עשירות לבין עשר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד ימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר. אבל אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג רק לעושר, 'ואשמאילה' אכביד עליך עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:): אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל [שכן העומד ופניו קדמה לצד מזרח נמצא צד צפון בשמאלו], והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר.

ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז י"א) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י כתב מחז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת חכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית.

לעשירות מרובה. שאלו הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה** הכיצד משפיעה ברכתך עשירות גדולה כל כך, ילמדנו רבינו ואשפיע גם אני למבקשים ברכתי. אמר לו רבי מנחם מנדל, האמת כי ברכתי אותו בעשירות סתם, אך הוא עצמו גרם במעשיו שיתעשר בלי גבול, שהלך ונתן ממנו לצדקה ולמצוות ללא גבול, וקיים מה שרמז **בעל הטורים** בתיבת 'ונתנו' (שמות ל יב): אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו',

וְשִׁמְרַת לַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְגו' לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יְמִין וּשְׂמָאל (יז, י"א).

על כל אחד לדעת שנתנית הצדקה ועשיית מצוות ה' באמצעות כספו לא רק שאינה מחסרת מממונו כלום עוד הם הנותנים שמירה וברכה לממונו, וכמסופר על הרה"ק **רבי מנחם מנדל מרימנוב ע"ה** שברך לאדם שיתעשר, וילך האיש וילך וגדל עד כי גדל מאוד שזכה

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

כשמספר בגנות אדם מצטרף חלילה לעד חמס לקיום עדותו

לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עֹוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חַטָּא אֲשֶׁר יַחְטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים וְגו' (קום דָּבָר (יט, טו)).

מה מאוד יש להיזהר על שום אדם מישראל, ואפילו אם חברו נהג שלא כהוגן יזהר מלדבר בגנותו, כי השטן אין לו נאמנות לקטרג בשמים על בן ישראל, וגם אם הוא מוסר עדות בבית דין של מעלה הרי אינו כי אם עד אחד, והתורה אמרה (דברים יז, ו) 'על פי שנים עדים יקום דבר', ועצת השטן היא להמתין עד שימצא יהודי מספר רעה על חברו, ואז הוא מצרף אותו אליו להיות כמו שני עדים כדי להכריע הדין לרעה, וזהו שהזהירה התורה בפרשת משפטים (שמות כג, א) **אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס**, 'רשע' הוא השטן, וצריך להיזהר שלא להצטרף עם השטן להיות עמו עד חמס כנגד יהודי אחר. ולכן גם כשצריך לגנות אדם רשע, יאמר בפירוש שאינו מגנה את האדם כי אם את מעשיו הרעים.

המלמד זכות על חברו גורם טובה לעצמו

ובאמת כפי מה שזוהר מלדבר רעה על חברו, הרי הוא גורם בכך טובה גם לעצמו, כי הרבה פעמים עומד האדם לדין בפני בית דין של מעלה על מעשיו, ואין הדין נפסק בשמים בלי הסכמת בעל דין בעצמו, וכמו שאמר **הבעל שם טוב ע"ה** שקודם גזר הדין שואלים להסכמת כל באי עולם, וגם את האיש הנדון בעצמו שואלים לדעתו, וכיון שהוא מסכים גוזרים את הדין על פיו, והסביר הרה"ק **רבי נחמן מברסלב ע"ה** (ליקוטי מוהר"ן תורה קיג) שבודאי אין אדם מסכים לחרוץ דינו לרעה, אלא שמביאים אותו מן השמים לידי טעות, ומגלגלים שישאלו אותו כעין זה על אדם אחר, והוא אינו יודע שבהבל פיו הוא גוזר את פסק הדין שלו בעצמו, וזהו שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מט"ז) 'נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו', היינו שמבלי דעתו הוא עונה ופוסק על גזר דין שלו בעצמו, ולכן צריך האדם מאוד להיזהר שלא לחרוץ דין על שום אדם, כדי שלא להביא עצמו לידי סכנה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים - ומכוחם זוכים כולם ליראת שמים

ממנו כמו מלפני ה'. ולכאורה קשה מה דרש מהפסוק (שם ו, ה) 'ואהבת את ה' אלהיך' הקודם ל'את ה' אלהיך תירא', ומדוע לא פירש כשהגיע ל'ואהבת'. אלא הפירוש הוא כנ"ל, שהאהבה יכולה להיות לכמה דברים, ואפשר לרבות אהבה לתלמידי חכמים בכלל אהבת ה', אבל בענין היראה אין להתיירא אלא מלפניו יתברך כי אין מי שיכול להרע או להיטיב בלעדיו, עד שבא רבי עקיבא ולימד לרבות גם יראת תלמידי חכמים, כי מתוך יראת ה' הוא נשמע להם לקבל עליו יראת ה' ומצותיו.

להוסיף ולהתאמץ לקנות יראת שמים בכל עת

ואולם גם כשזוכה האדם ליראת שמים לא ינוח במקומו, ויוסיף בכל עת להתיגע ולהוסיף ביראתו, וכמו שרואים אצל אברהם אבינו שאחר מעשה העקידה נאמר בו (בראשית כב, יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', ומשמע שרק עתה הוא בחזקת ירא ה', ואין בכך ידיעה על יראתו להבא, כי בכל שעה צריך להיות נזהר להתעלות ביראתו ולא לבטוח במה שכבר השיג.

לעולם אל יבטח בעצמו

וכמו שידועים דברי הרה"ק האוהב ישראל ע"ה מאפטא, על דברי הגמרא (נדה ל:) אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע, 'כל העולם' הכוונה להקב"ה שמלא כל הארץ כבודו, שאף אם הקב"ה בעצמו אומר לך צדיק אתה, אל תאמין בעצמך, כי שמא רק באותו זמן הוא כך, ואין לאדם להאמין בעצמו עד יום מותו.

אל תאמין בעצמך

וכן היה הרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין ע"ה אומר ברוב ענותנותו, כי גם אם ישמע מפי מלאך שהוא צדיק לא יאמין לו, ואפילו אם ישמע כן מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו לא יאמין אלא רק על אותו רגע בלבד, אבל מיד לאחר מכן ישוב לחשוש שמא הכשיל אותו יצרו והפיל אותו ממדרגתו (היכל הברכה ח"ב רעו:).

של הקב"ה הם בבחינת אוצר של יראת שמים, ויראתם נופלת על כל העמים ומכוחם נשפע יראת שמים על העולם. ועל פי זה יובן מה שאמר יוסף לאחיו (בראשית נ, יט) 'אל תיראו כי התחת אלקים אני', ותרגם אונקלוס 'ארי דחלא דה' אנא', ופירוש הדברים שאין לכם להתיירא ממני כי אין בדעתי להרע לכם, והיראה שאתם מרגישים עתה היא מחמת שאני ירא שמים, ויראת שמים שלי משפיעה יראה גם עליכם.

יראת שמים היא עיקר האדם

ואל יעלה אדם בדעתו שיראת שמים היא רק מעלה באדם, וגם מי שאין בו יראת שמים הוא בגדר אדם אלא שחסרה לשלמותו מעלה מן המעלות, כי כן כתוב (קהלת יב יג) 'את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם', ופירש רבי אלחנן בונם וסרמן הי"ד, ש'זה כל האדם' ממש, ואם אין בו יראת שמים אינו בגדר אדם כלל. וכל מדרגת האדם תלויה במידת יראת שמים אשר בקרבו, אם מעט ואם הרבה, ואם יש בו יראת שמים מרובה הוא אדם גדול, ואם יש בו מעט יראת שמים הוא אדם קטן, ואם אין בו כלום אינו אדם כלל, רק בעל חיים בתמונת אדם.

יראה רק מה' יתברך לבדו

והנה המצוות התלויות בלב האדם עיקרן שתיים, האהבה והיראה, והצטוונו לעבוד את ה' בשתייהן, לאהוב אותו וליראה מפניו. אכן בעוד שבענין האהבה יכול האדם לאהוב הרבה דברים ואין אהבה אחת גורעת מחבירתה, כמו שאכן הצטוונו לאהוב את ה' וגם לאהוב את בני ישראל ואת הגרים, אבל היראה צריכה להיות מיוחדת רק לה' יתברך, כי היראה האמורה היא שיתירא מה' שביכולתו להרע ולהיטיב, ובלעדי רצונו יתברך אין ביכולת שום נברא להרע לו, ולכן אין להתיירא מאף נברא זולתו. על פי זה יובנו דברי הגמרא (פסחים כב.) ששמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, וכשהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (דברים י, כ) פירש לו מלדרוש, כי לא היה לו מה לרבות שיש להתירא

נביא מקרִבך מאחִיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן וגו' (יח, טו).

ידוע שמכוחו של משה רבינו ע"ה זכו כלל ישראל למידת היראה, וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא', שמכוחו של משה רבינו היתה היראה מילתא זוטרתא גם אצל בני דורו הדבקים בו. וזהו שנאמר בו (שמות לד ל) 'וייראו מגשת אליו', ויראו' שהגיעו ישראל לידי מדרגה זו של יראת ה', 'מגשת אליו' מקרבתם אל משה רבינו שכל מהותו יראת ה'.

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים

וכן הוא בכל הדורות ניתן הכוח הזה לתלמידי חכמים צדיקים, ולפיכך מצוה ליראה מתלמידי חכמים ולבוא מכוח זה ליראת שמים, כמו שדרשו (פסחים כב:): 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים, כי הם באים מכוחו של משה רבינו, כמו שכתוב (דברים יח טו) 'נביא מקרִבך מאחִיךָ יָקִים לָךְ כְּמוֹנִי, הרי שבכל דור ישנם צדיקים שהם בבחינת משה רבינו, והם קרואים על שמו כמו שאמרו (שבת קא:): 'משה שפיר קאמרת', ועל ידי היראה מתלמידי חכמים הבאים מכוחו של משה זוכים הכל ליראת שמים.

מכוח הצדיקים זוכים כולם ליראת שמים

כי מכוח הצדיקים יכולים כל הדבקים בהם לזכות גם כן אל היראה, והצדיק הירא שמים נעשה כמין אוצר של יראת שמים והכל יראים ממנו, והקרובים אל הצדיקים יראי ה' נופלת עליהם יראה מכוח יראתם של הצדיקים, וכן כלל ישראל היראים מלפני ה' משפיעים יראת שמים בכל אומות העולם, כמו שכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. וזהו שנקראו בני ישראל אוצרו של הקב"ה, והרי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים (ברכות לג:), אלא בני ישראל שהם סגולתו ואוצרו

בזילין וקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

העיקר לקיים הכל בתמימות בעונה ובצניעות

בשני עניינים אלו, רק כלפי שמיא גליא אם תמימות זו או ענוה זאת היא אמיתית או מסולפת, ולכן הזהירנו הכתוב בשתיים שיהיו 'עם ה' אלקיך', כלומר, שתי מידות אלו צריכות קיום מאת ה' הבוחן לבבות, כי בשתי מידות אלו אפשר לרמות בני אדם ורק הבורא יתברך שמו הוא היודע לקבוע את האמת בעניינים אלו.

עם ה' אלקיך' מלבד שתי פסוקים אלו, שכן בשתי מידות אלו יכול האדם בנקל לרמות אחרים, הוא יכול להתחכם ולהעמיד פנים של איש תמים, בשעה שליבו מלא ערמה ותחבולות רשע, וכמו כן ישנה ענוה מזויפת, הגאווה מתעטפת בטלית של ענוה והיא סמויה מעינו של האדם מבחוץ.

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יח, יג). שיזרה להתנהג בכל העניינים בתמימות, בענוה ובצניעות, כדכתיב (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', 'הצנע לכת עם אלקיך' (מיכה ו ח), ומובא בשם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ע"ה שלא מצינו בשום מצוה או מידה טובה שנאמר בהם שהאדם צריך לקיימם

התעלות חדשה בכל יום בעבודת ה'

כאילו רק באופן זה ראוי לו לעבוד את ה' יתברך, הרי הוא דומה כמי שעובד לאותה העבודה וכאילו אינו עובד לה' יתברך, וגם כאשר אוחד בדברים טובים המסייעים לו בעבודת ה' [כמו תענית בכל יום או טבילה בכל יום וכדומה], מכל מקום צריך לדעת שעיקר הקדושה תלויה בידי שמים ולא באופן מסוים שהרגיל עצמו לאחוז בו, וזהו הרמז 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא לחשוב כאילו דוקא עבודה זאת היא הנכונה אלא הכל בידי שמים.

האדם נפעל כפי פעולותיו

וכפי מה שעובד ה' מוסיף בעבודתו כך מוסיפים לו מן השמים, לסייע בידו ולפתוח לו שערי אורה וקרבת ה', ואחר הפעולות והמעשים נמשכים הלבבות בהתעוררות והתלהבות בעבודתו, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה ט"ז) כי האדם נפעל כפי פעולותיו, וכשמעוררים את הלב בהתלהבות בחשק ובמרץ זוכים לתוספת התעלות בבחינת מצוה גוררת מצוה.

התורה מהפכת החומר לרוח

וביותר בכוח התורה המזככת את האדם ומסייעת בידו להפוך החומר לרוח, שכן התורה נמשלה לאש 'הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג כט), ואף תלמידי חכמים עצמם כל גופם אש (חגיגה כז), כי טבע האש שכל דבר שהיא שולטת בו נהפך אף הוא להיות אש, והיגיעים בתורה ודבקים בה נעשים בעצמם תורה, וכמו שיש בזה מדרגות רבות כל אחד לפי שיעורו, יש מי שליבו חם בקרבו ויש שהחמימות גוברת בו ברתיה של ממש, וכך מוסיף לחמם עצמו כמו אש בוערת ליהטת ושורפת, במידה שאדם מודד כך מודדים לו מידה כנגד מידה, ואם זוכה למסור עצמו על התורה הרי נהיה הוא בעצמו גופי תורה, וכפי ההתעוררות שלו מלמטה כך מתעוררת כנגדו השפעה מלמעלה.

רצויה פעם אחת עלולה להיות פסולה בפעם אחרת, ואי אפשר לפרש כל מיני האופנים המתחלפים, והעיקר שלא יהיה אופן העבודה קבוע כבמסמרות אצל האדם, אלא יתמיד להתבונן ולבדוק בכל פעם אזוהי העבודה הרצויה לפי השעה והמקום והזמן, ובזה תהיה עבודתו רצויה ומקובלת לפניו יתברך.

וכן אמר הרה"ק מווארקא ע"ה שצריך לבדוק עצמו תמיד אם כוונת ליבו עודנו רצויה לפני ה', כי גם הכוונה שהיתה רצויה ביום הראשון שמא כבר אינה רצויה למחרת, ולא יסתפק בעבודתו הקודמת אלא יהיה מוסיף והולך מחול על הקודש, לילך תמיד מחיל לחיל וממדרגה למדרגה ולעבוד את הקב"ה בכל כוחו, כי לכך נוצרת לחשוב תמיד חשבונות של מצוה, לחשוב היום מה שעשה אתמול אם טוב הוא ונכון, וכן למחר יחשוב מה שעשה היום ולקבל על עצמו לעשות טוב יותר.

וכידוע על רבינו סעדיה גאון בהיותו אורח בלתי מוכר אצל אדם שהיה מכבדו ביותר, וכשנודע למארח מי הוא אורחו הגדול ביקש את סליחת הגאון על שלא הוסיף לכבד אותו ביתר שאת ועוז, ולמד מכך הגאון שככל שהוא מתעלה בעבודת ה' ראוי לו להצטער על שלא התאמץ יותר עד עתה בעבודת ה' (סידורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג).

לא להיות משועבד לדרך עבודה אחת

עוד יותר מזה כתב בנועם מגדים (כי תשא ד"ה א"י אך) בשם הרה"ק מלובלין ע"ה, כי מי שמרגיל עצמו לסדר מסוים קבוע בעבודת ה' והוא מדמה בעצמו

לא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלקיך (טז כב). כבר נודע וידוע לכל שוחר דעה את ה', כי עבודת ה' צריכה להיעשות מתוך התלהבות והתעוררות פנימית, ולא כמצות אנשים מלומדה, וכמו שפירש הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה על הפסוק (לעיל יב ד) 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא תהיה עבודת ה' נעשית כפי שהיא בדרך סתמית, אלא תהיה מתוך הכנה דרבה ובהתעוררות הלב באהבה וביראה.

יתעלה תמיד מדרגה למדרגה

בפסוק זה רמזה לנו תורה תוספת מעלה בעבודת ה' שגם כאשר שזוכה לקיים מצוות ה' לא יאמר די במה שזכה להשיג, אלא יחפש להוסיף ולהתעלות ולא לעמוד במדרגה אחת, כמו שנאמר (שמות יט יב) 'השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, לא להסתפק בנגיעה בקצה אלא לאזור חיל ולעלות מעלה מעלה בהר ה'.

ואדרבה כתב המאור ושמש (ד"ה א"י צדק הב') כי הנה הגבר אשר הוקם על ונכון ליבו בעבודת בוראו, ראוי שיעלה תמיד במעלות גבוה מעל גבוה, ולהוסיף בכל יום אומץ כח ותעצומות בעבודת ה' יתברך, כי האיש הנשאר ניצב על עמדו במצב אחד, ותפילתו היום היא כתמול שלשום בלי תוספות, זהו אות וסימן כי עודנו במדרגה פחותה ולא זכה להשיג נעימות אור ה' ועבודתו.

וזהו הרמז הרמוז, לא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אלקיך, לא תקים לך מצבה שלא תהיה מצוי וקיים במצב אחד, אשר שגא ה' אלקיך' כי עבודה כזו אינה רצויה לפניו יתברך.

יפשפש תמיד אם כוונתו רצויה ונכונה

הוסיף באר הבני יששכר ע"ה באגרא דכלה (ראה): ובאמת אותה עבודה שהיא

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכמתק יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
 להרה"ק רבי מנחם נחום זי"א מטשערנאביל
 בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחוקה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה דיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

מבקש לשכור דירה המושכרת אצל אחר

כה), מה להלן עד שעושה מעשה, אף כאן עד שעושה מעשה (רמב"ם הלכות גזילה פ"א הלכה ט, וספר המצוות ל"ת רסה-רסו; יראים קטו).

נחלקו הראשונים באיזה אופן עובר על האיסור, ויש בזה שלוש שיטות: א. שיטת תוספות (בבא מציעא ה: ד"ה בלא סנהדרין כה: ד"ה מעיקרא בתירוף הראשון, וראה בבארי היטב סימן שנט סק"ו שהבין שכן דעת השו"ע) שעובר רק אם לוקח את החפץ ללא נתינת דמים, אבל אם נתן את דמיו אינו עובר בלאו זה. ב. שיטת הרמב"ם (שם הלכה ט), שגם בנותן דמים עובר בלא תחמוד, וסובר שאף אם לבסוף מתרצה הבעלים למכירה ואומר 'רוצה אני', עם כל זה עובר בלא תחמוד. ג. שיטת הראב"ד (בהשגות שם) והתוספות (סנהדרין שם בתירוף השני), שעובר גם עם נתינת דמים אך רק כאשר המוכר לא התרצה למכירה, אבל אם הסכים אין הקונה עובר בלא תחמוד.

לא תחמוד במפציר שישכירו לו חפץ

בראשונים לא דנו בפרוש אם יש איסור 'לא תחמוד' במפציר לשכור מחברו, ויש להסתפק אולי כיון ששכירות ליומא ממכר היא, יתכן לומר שכיון שמוציא ממנו מידו לזמן השכירות, גם זה בכלל 'לא תחמוד', אולם בספרי כמה אחרונים מצאנו שנטו לומר בפשיטות שאינו עובר, בשו"ת נדיב לב (ח"מ סימן כ) כתב דאין בשכירות 'לא תחמוד', דלא אסר רחמנא אלא במכר דכתיב 'בית רעיק שורו וחמורו' שחומד ומפציר בו לקנותו, ולא משתמיט שום פוסק לומר שגם בבית שכור איכא 'לא תחמוד', והטעם הוא, משום דלא אסר הכתוב אלא דומיא דאשה דלא שייך בה שכירות אלא קנין (הביא דבריו בשדי חמד מערכת הלמוד אות קל). גם בספר יד איתן (לרבי אברהם משכיל איתן, על הרמב"ם גזילה שם) הוכיח שאין איסור 'לא תחמוד' אלא בהוצאת החפץ לגמרי מרשות הבעלים, ולא באופן שהוא נשאר בבעלותם, [אמנם עיין בספר בית יעקב (אסטרין, סימן שנט ס"ו) שדחה ראיותיו].

ואם כי מדבריהם עולה להקל שאין שכירות בכלל איסור לא תחמוד, רבינו השפת אמת כתב שאין לסמוך להקל ללא ראייה, שהשיב במכתב על נידון כעין זה, וזה לשונו (אוצר מכתבים ומאמרים מכתב יח): היינו יכולים לומר דליכא לא תחמוד על שכירות רק בשחומד ממנו כל הבית שיצא לגמרי מרשותו, אבל בחומד להשכירו לו, שגם

המשך בעמ' ב'

מזה תקופה שבמקומות רבים קיים מחסור גדול ביחידות דיור להשכרה, כאשר מספר הנישאים בשעטו"מ גדול למול היצע הידירות הקיימות באותם אזורים, והמחותנים מתקשים למצוא יחידה ראויה לשמה בה יתגורר הזוג לאחר החתונה, ושואל מחותן אחד שעומד לחתן את בתו בקרוב, שיש לאל ידו לשכור יחידה שבעלות חברו המושכרת כעת ותאריך החוזה מסתיים בשבועות אלו, אלא שהוא מסתפק האם הדבר כשר וישר, וזאת מאחר שהשוכר התעניין מצידו והביע נכונות להאריך את החוזה לעוד שנה, ומשכן הוא מבקש לדעת, האם מותר לו לשכנע את המשכיר שישיים עם השוכרים הקודמים ולהשכיר לזוג שעומד להתחתן, או שבכך שהוא חומד להוציא את הדירה מהשוכר הוא עובר על איסור 'לא תחמוד'.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

יש לדון בשאלה זו מצד שני עניינים: א. איסור 'לא תחמוד', ויש לברר האם יש בכלל איסור 'לא תחמוד' כאשר חומד לשכור מחברו ולא לקנות ממנו, כי ברמב"ם ובשולחן ערוך ובספרי הפוסקים עסקו בעניין לחמוד להוציא רכוש מיד בעליו לגמרי, שהוא רוצה שיהיה שלו ויקנהו ממנו, ולא כתבו אודות שכירות. וגם זאת יש לדון עוד מצד השוכר, שהדבר השכור אינו שלו רק מושכר בידו, האם גם מצדו - כאשר חומד וחפץ להוציא הדבר מידו יש בכך איסור 'לא תחמוד'. ב. דין 'עני המהפך בחררה', דהיינו אחרי שהתחיל אדם לחפש לקנות או לשכור דבר מה, אף על פי שעדיין לא עשה קנין, אסור להקדימו ולקנות או לשכור את הדבר ההוא מיד הבעלים.

גדר איסור לא תחמוד

כבר הרחבנו בס"ד במהות איסור 'לא תחמוד' ונביא כאן בקצרה. עיקרו של לאו זה הוא שאסור לעשות מעשים על מנת להוציא מהכוח אל הפועל את החמדה שיש לבבו לממונו של חברו; כלומר, אדם שמתאוהו וחומד לחפץ מסוים שברשות חברו וחושב מחשבות יוצא להוציא מידו, ולאחר מכן הוא פועל למעשה להוציא את החמדה שבליבו על ידי שמפציר בבעליו שימכרו לו, הרי הוא עובר במעשיו אלו על איסור 'לא תחמוד', וכך שנינו במכילתא דרבי ישמעאל (יתרו בחדש ח פרשה ח): יכול אפילו חומד בדיבור, תלמוד לומר - לא תחמוד כְּפֶה וְהָבָה עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ (דברים ז

גם בהלוואה יש אופנים שמותר (ראה הערה)², ולגבי שכירות, יש מהפוסקים שסוברים (ראה בכסף הקדשים שם) שדוקא בהלוואה נאמר איסור זה, ויש שחוששים גם בשאר אופני חובות כמו בפועל וכו', אך דוקא כאשר ברור שאין לו לשלם.³

להחזיר סכום גבוה מההלוואה מתמת ספק

לוחית מחברי ואיני את הסכום המדויק, האם אני יכול להחזיר סכום גבוה שבדודאי מכסה את ההלוואה, או שכיון שיתכן שהוא גבוה יותר מסכום ההלוואה יש בזה שאלה של ריבית:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מותר לו להחזיר עד שיצא הספק מליבו, שכל שעושה כדי לצאת מהספק - אין בו איסור ריבית.⁴

לפנותו מהדירה כדי שלא יצבור חובות נוספים.
4 תמים דעים לראב"ד (תשובה ס), שו"ע (ח"מ סימן עה סעיף יח). כמובן שיש לומר לו שמה שמעבר לחוב, הוא נותר בריבית גמורה, מכל מקום כאן יש לומר זאת, (ברית יודעה פ"ה ס"ו).

מיוחד, אין זה מגרע עדיין ממעלת השני, באופן כזה הבוחר יבחר. אך אם השאלה היא שיש אחד שהוא ירא שמים ודאי, ועל השני יש ספק לגבי היראת שמים שלו, ברור לקחת את הירא שמים.¹

לדחוק בשוכר שאינו משלם תקופה

השוכר שלי אינו משלם לי כבר תקופה ארוכה בשל מצוקה כלכלית, והוא מנצל את טוב ליבי כדי לשלם חובות שאינו יכול להתחמק מהם, האם מותר ללחוץ עליו שישלם, או שיש בזה איסור 'לא יגוש' כמו בחוב של מלוה:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

האיסור הוא לא תהיה לו כנושה (ח"מ צו ס"ב), 'לא יגוש' כתוב במצות שמיטה (דברים טו ב) לגבי הלוואה. אמנם

כך גם כתבו הבן איש חי ובספר קול יעקב (פ"ק קטו) בשם אמרי שפר, להעדיף את היר"ש על כתב יפה.
2 והכללים התבארו במכתלי בית הדין (ח"א סימן ז) שכל שלא ידוע בוודאות שאין ללוה אפשרות לפרוע את חובו אפילו על ידי מכירת רוב ככל נכסיו ומטלטליו (כל מה שבית דין נוהגים

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

עדיפות לסופר שכתב ידו הדור או ירא שמים

ברוך ה' מתקרב מועד היכנס בני לעול תורה ומצוות, ויש לי שתי הצעות לסופר שיכתוב את הפרשיות, סופר אחד ירא שמים מרבים ותלמיד חכם, אולם הכתב שלו אף שהוא בסדר גמור, אבל פחות הדור ויפה כשל הסופר השני, שאינו מתייחד ביראת שמים מיוחדת, אולם הכתב שלו מיוחד מאוד, את מי ראוי לעדיף:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מעיקר הדין אם שני הסופרים הם יראי שמים, אלא שאחד נודע ומפורסם לתלמידי חכם וירא חטא באופן

1 שהרי כתב נאה הוא רק הידור מצוה, ואילו יר"ש עניינו שיהיה בקי בדיני כתיבת הסת"ם (כמבואר בבי' בסיון לב), ושיקיים את כל הדינים, בתפילין הרי צריך כסדרן (נושא בעייתו מאד), ולא ניתן לתקן למפרע. היר"ש גם מקפיד על הדינים בהחלט, וגם הכוונה של הכתיבה נעשית כראוי, לכן המסקנה

אחר כך יהיה של הבעלים, אפשר דאינו בכלל לא תחמוד, מכל מקום אין יכולים לסמוך על זה בלי ראייה.

אלא שלמעשה הכריע השפת אמת להקל מטעם אחר; שתמה מאוד על שיטת הרמב"ם שאוסר להפציר בבקשות ולהרבות רעים אל על פי שבידו לומר איני רוצה, אלא שמרוב בקשה מתרצה, וכתב שצ"ע מנין הוציא הרמב"ם לאסור באופן זה, ומסברא נראה עיקר כשיטת הראשונים שאין לא תחמוד אלא כאשר עושה תחבולה לכופו ממש, כגון שמעמיד עליו שר ומלך לבקשו באופן שיוודע שלא יוכל כלל לומר איני רוצה ובעל כורחו, וסיים שאולי גם כוונת הרמב"ם היא באופן שמעמיד עליו רעים כאלו שבדאי לא יוכל למאן ולומר איני רוצה.

על כן פסק שאפשר להקל להפציר בבקשות בצירוף הסברא שבשכירות אין איסור 'לא תחמוד' הואיל ואינו מוציא לגמרי מרשותו, ולכן אפשר להקל כדעת החולקים על הרמב"ם לבקשו בלי הכרח גמור.

כששוכר מוחזק בו

והנה כאשר בא להוציא דבר שהוא בשכירות מיד שוכר שהדבר בידו או שהוא יושב באותו בית והוא מפציר במשכיר שישכירנו לו, הרי הוא מעוניין להוציא כעת את החפץ מידי השוכר. ואכן במשנה למלך (גזילה פ"א הלכה ט) הביא את דברי המהרש"ך (ח"ב סימן קמ"ט) שמדבריו מבואר שיש 'לא תחמוד' להוציא את הבית מיד השוכר, שדן שם באחד שהלך וקנה מהמשכיר כדי לגרש את השוכר וזה לשונו: אין מקום להכחיש שהדין נותן שקונה המולק"י להוציא את היהודי המחזיק מחזקתו נקרא רשע, דהא אפילו המהפך אחרי החררה לקנותה אף על גב דאכתי לא מטא לידיה ולא קנאה ובא אחר ונטלה נקרא רשע (קדושין נט). כל שכן בקונה מולק"י מהבית שישראל חבירו מחזיק בה ומטא לידיה וזכה בה כמה ימים דודאי נקרא רשע, ועובר על לאו ד'לא תחמוד בית רעך' אף אם יפרע לו [לשוכר] דמי שיוין חזקתו, וסיים במשנה למלך: ויש לפקפק בהוראה זו כי לא מצינו שיקרא רשע במי ששכר בית ובא אחר ולקחה ודו"ק.

מאידך בשו"ת מחנה חיים כתב (או"ח סימן לב ד"ה והדרגא) שאין איסור לא תחמוד בדבר שאין לו בו קנין הגוף, שהתורה אסרה בלא תחמוד רק ביתו שורו ועבדו שהם קניני הגוף, וכן אשת רעך נחשבת גם כן 'קנין כספו' לאכול בתרומה, והביא ראייה מדברי המשנה למלך שלא הסכים עם המהרש"ך, וביאר שטעמו הוא משום שאין לשוכר המולק"י קנין הגוף, ואין על כך אזהרת התורה של לא תחמוד.

נמצא שנחלקו האחרונים אם עובר בלא תחמוד כאשר משתדל להוציא מהשוכר; אך לכאורה נראה שכל זה הוא נכון כאשר פועל להוציא מהשוכר בתוך ימי השכירות, אמנם בנידון דידן שמבקש מהמשכיר לזמן שאחרי תום תקופת השכירות שבחזרה, בזה יש לומר שאינו עובר במה שמוציאו מהשוכר כיון שביד המשכיר להוציאו ואינו צריך להסכמת השוכר, וכמו שביאר השפת אמת במכתבו הנזכר על פי דברי המכילתא (ה"ל שם): מה הפרט מפורש בדבר שאינו בא ברשותך אלא ברצון בעלים, אף אין לי אלא דבר שאי אפשר לבא ברשותך אלא ברצון בעלים, יצא, שאתה חומד בתו לבנך או בנו לבתך; והוא הדין בנידון זה, כיון שיכול אחר לשכור את הבית מהבעלים בלי דעת השוכר, לא שייך בו 'לא תחמוד'.

דין עני המהפך בחררה

ואולם עתה נשאר לברר אם יש בנידון זה דין עני המהפך בחררה; ועיקרו של דין זה הוא שאדם שמבקש לקנות חפץ או קרקע ובא אחר וקנאו, נקרא השני 'רשע' (קידושין דף נט). ונחלקו הראשונים בסוגיא שם האם דין עני המהפך בחררה נאמר גם בהפקר מציאה ומתנה, שיטת רש"י (ד"ה עני המהפך בחררה) שגם בהפקר

נאמר דין זה, ולדעת רבנו תם בתוספות (ד"ה עני המהפך בחררה) אין דין עני המהפך בחררה' כי אם במכר משום שהוא יכול להשיג לקנות דבר זה במקום אחר, אבל אם היתה החררה דהפקר ליכא איסור, שאם לא זכה בזאת לא ימצא אחר'.

בשולחן ערוך (סימן רלז ס"א) הביא שתי הדעות, והרמ"א (ס"ב) הכריע כדעת ר"ת וכן נראה שדעת השו"ע (בס"ב ע"פ הנהיגות סק"ב), וכן פסק בשו"ע הרב (הפקר והשגת גבול ס"י), אמנם כתב 'ומכל מקום בעל נפש יחמיר לעצמו', וכן השפת במכתב ה"ל כתב 'יש לחוש לדעת רש"י וסייעתו לאסור גם במציאה'.

עוד נחלקו הראשונים בדין מקח שנמכר בזול, האם דינו כמציאה שלדעת ר"ת אין דין עני המהפך בחררה; הרמב"ן כתב שאפילו לקח בפחות מכדי דמיו הואיל ומכר הוא אין לחלק, אולם הרד"ך כתב (בית כז) שמקח בזול יש לו דין מציאה, והרמ"א (שם) פסק: אם קונה דבר אחד ובא חבירו ויוכל לקנותו בזול שאינו מוצא לקנותו במקום אחר הוי כמו מציאה.

והנה בנידון זה שאינו מוצא לקנות במקום אחר דינו כמקח בזול שאינו מוצא לקנותו במחיר זה במקום אחר, וכ"כ בכנה"ג (הגב"י סימן רלז אות ד) בשם מהר"ש יפה (תשובה בכת"י) שדבר שאינו נמצא בכל מקום נחשב למציאה, ורוב הפוסקים נקטו כשיטת רבינו תם שאין בו דין עני המהפך בחררה, וכן פסק באבני נזר (ח"מ סימן יז) שעל אף שהש"ך (סק"ג) הביא את דעת הרמב"ן, 'ודאי אזלינן לקולא וסמכינן על המיקל שאין כאן אלא איסור דרבנן'. [יש להעיר שמה שכתב שאינו אלא איסור דרבנן ועל כן הולכים להקל בדרבנן, וכן מפורש בשו"ע הרב שכתב 'עשו חכמים תקנה', אמנם בפתחי תשובה (שם סק"ב) הביא בשם ספר ארעא דרבנן (אות תצט) שהסתפק אם הוא איסור מן התורה או מדרבנן. ובמשפט שלום (ס"א) ציין לדברי המהר"ט (על הרי"ף קידושין שם) שהוא איסור מדברי קבלה שהוא כלול באיסור יורד לאומנתו של חבירו שנלמד מיהוואקא (יח"ו) ואת אשת רעהו לא טמא, שעליו כתבו ורשעת הרשע עליו תהיה, וכ"כ החתם סופר (ח"מ סימן עט) שהוא רשע מדברי קבלה, וכ"ה בערוך השולחן (ס"א) שעובר על לאו מדברי קבלה. ונחלקו הראשונים אם ספק דברי קבלה לחומרא כמו בדאורייתא ואכ"מ].

אמנם נראה שבמקרה זה שבו גם המשכיר מצידו אמר שהוא מעדיף להשכיר את הדירה לזוג צעיר מחמת בני הבית שהתרבו עם השנים ובשל כך יש יותר בלאי בבית, ואף בעל הדירה לא אישר את הסכמתו להמשך השכירות, בוודאי אין בו דין עני המהפך, משום שאין דין זה רק במקח שכבר פסקו הדמים והתרוצו למכור ולקנות, (שם רמ"א ס"ב), ועל כן גם בעל נפש אינו צריך להחמיר כשיטת רש"י שיש במציאה דין עני המהפך בחררה'.

להלכה:

- א. נחלקו הראשונים באיסור 'לא תחמוד' אם עובר גם במפציר בחבירו עד שמסכים ומתרצה למכור. ב. לענין איסור 'לא תחמוד' בשכירות כשמשדל את בעלי החפץ שישכירו לו, נחלקו אחרונים, ובאופן שחבירו מתרצה לבסוף הכריע השפת אמת להקל בצירוף דעות הראשונים שאינו עובר בשכירות. ג. לענין איסור 'לא תחמוד' כשמוציא מהשוכר את הדבר המושכר שבידו, נחלקו אחרונים, אולם לאחר תום תקופת השכירות נראה שאינו עובר. ד. בדין עני המהפך בחררה נחלקו הראשונים אם נקרא רשע בדבר שאינו מוצא במקום אחר, והכריעו הפוסקים לקולא, ובעל נפש יחמיר. ה. בנידון זה שרוצה לשכור מהמשכיר את הדירה לאחר שהסתיימה תקופת החוזה עם השוכר הראשון, נראה שאין בו איסור 'לא תחמוד'. ואף מצד עני המהפך בחררה שתלוי במחלוקת הראשונים שכתב בשו"ע הרב שבעל נפש ראוי שיחמיר, באופן זה שהמשכיר לא סיכם עדיין עם השוכר על המשך השכירות וגם יש לו סיבות שאינו רוצה להשכיר לו הלאה, אין זה בכלל דין זה, כיון שנחשב קודם פיסוק הדמים וריצוי על המקח.

הענין שאינו אלא לזמן קצר, ולכן אף שהוא שוכר את הבית, פטור ממוזזה ולא חייבוהו חז"ל. ולכן גם בדירת קיט פטור ממוזזה. אמנם לדעת בעל שבת הלוי אין הדבר כן, ופונדק היה מקום שאינו שוכר את גוף הבית רק שלנים בו לילה או שנים וממשיכים בדרך, אבל אם שוכר את הבית מתחייב באר"י מיד. ולי צ"ע על דברי בעל השבת הלוי. א. אם כן מדוע לאחר שלושים יום הוא מתחייב, הרי אינו שייך לשכירות הבית ומדוע חייבוהו. וכמו שמבואר מדברי האבני נזר שהביא בתו"ד שבית חולים פטור לעולם שאינו בגדר שוכר. ב. נראה לי להביא ראייה שפונדק היה מקום ששוכרים את הבית

תנ"א סס"א [סק"מ]. ועי' משנה ברורה סימן תנא (ס"ק קב) וז"ל: עוד הסכימו הפוסקים דאם הכלי היה מין שרף אסור בדיעבד אפילו אם אינה בן יומא דעינינו רואות שנותן טעם לשבחה הוא.

יישר כוחכם על כל פועלכם אברהם שלום מושקוביץ בית שמש

בדבר מוזזה בדירות קיט במאמרו של הרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א בגיליון כ, והעולה מתוה"ד שנחלקו בהגדרת 'פונדק' שפטור ממוזזה. יש שפירשו שהוא מקום שניכר מצורת

במאמרו הנפלא של הרב ישראל שטרנפלד שליט"א פרשת ראה אודות כלי הבלוע ויסקי שעעה"פ, הנה במאמר התיר הרב מטעם אינו בן יומו משום דנותן טעם לפגם. ויש להעיר שלמרות שבכל בליעות איסור כן הוא הדין, ברם ביין שרף כתבו הפוסקים דשאני שאין טעמן הבלוע בכלי נפגם אחר בן יומו. עי' מגן אברהם סימן תמו (ס"ק כ"ה) בשם הט"ז, וז"ל: ומ"ש [הט"ז] לאסור בירות של יין שרף בסי' קכ"ב ס"ג כ' דאין החריפות הראשון משוי ליה לשבחה ע"ש, ואפשר דס"ל דין שרף חריף טפי וצ"ע לדינא דאפשר לדמות יין שרף ליין נסך דלא מהני בו מה שאינו ב"י (ועמ"ש סי'

תגובות והערות

תגובות והערות שהתקבלו במערכת

ולא רק סוג של בית הארחה, בבא מציאע דף כה: אם מצא בתוך הבית הרי אלו שלו, ובגמרא העמידו זה בעשאו פונדק. ופירש"י שלנים בו לילה או שנים, מבואר שעל פונדק אמרו במשנה שהוא על אופן שמוגדר משכירו לאחרים, ודו"ק.

חזקו ויאמץ לבבכם להרבות חיילים לתורה בישראל שלמה חיים רוזמרין

בענין איסור מחיקת ה'

עמוד התפילה שבבית הכנסת הקהילתי נעשה בידי אומן מיוחד בפאר והדר, כאשר אותיות 'שווייתי ה' מובלטות היו על גבי טס מנחושת מוזהבת כדי לשוות מראה ראוי והגון לכבוד המקום ולכבוד בית הכנסת, אך דא עקא, שלא חלף זמן רב וטס הנחושת החל להשחיר ולאבד מזויו כמו שמצוי בכלי כסף המשחירים במגע עם החמצן שבאוויר. גבאי בית הכנסת המסור עמד מוכן עם מטלית לחה כדי לשוב להבריק ולהחזיר את המראה המיוחד של טס הנחושת, אלא שלרגע התעורר אחד ממתפללי בית הכנסת והעיר את תשומת לבו, שאולי אסור לגעת באותה שחורית שדבקה באותיות ה', שהרי יחשב הדבר כמוחק את ה'; ויש לברר האם אומנם יש להימנע מלהבריק כלי כסף ונחושת שמופיע עליהם אותיות השם הקודש:

תשובה: במסכת סופרים (פרק א הלכה ט): מעשה בתורה של אלכסנדוס שהיו אזכרותיה כתובות בזהב, ואמרו חכמים-יגנו. ופסק השו"ע (י"ד רע"ו ס"ה) שאם כתב האזכרות בדיו זרק עליהם עפרות זהב (החינו, אבקה בצבע זהב) פסול. ובאוה"ח (סי' ל"ב ס"ג) כתב שאין לדבר תקנה, לפי שאסור להעביר הזהב הדיו כמוחק את השם. ובש"ך (שם סי' י"ב) כתב ששם הקודש שנכתב שלא לשם קדושה מותר למוחקו לצורך תיקון. ובלבושי שרד שם, חיזק את דבריו וכ' שכן נראה מפותי דעת הרמב"ם (פרק י' הל' ח' מהל יסודי התורה). אולם הפרמ"ג באוה"ח דייק מלשון השו"ע, שאפי' זרק זהב על גבי הדיו "שלא בקדושת השם"- אסור למוחקו ודלא כהש"ק הנ"ל.

והנא בנידון דידן להסתפק אם השחורית שעלתה ע"ג הנחושת או הכסף נחשב כדיו עפרות זהב, וא"כ יהא אסור לצחצח הכלי ולהסיר השחורית דדמי למסיר עפרות זהב מן הכתב דאסור אפי' בנעשה שלא לשם קדושת ה' כדעת הפרי מגדים, או שיש מקום לחלק וכדלקמן.

בתשובות "נודע ביהודה" [תניינא אוה"ח סי' י"ז] כתב בית הכנסת שבכפר שנתייחד בו חדר אחד ונכתב על הנתלים תפילות ובקשות משמות הקדושים שאינם נמחקים וכו', וכ' שלעשן בתוכו יין שרף, אסור, שמשחיר הנתלים וגורם מחיקת השם, ע"ש, ומדבריו נראה לכאורה שגם השחורית הנעשית על ידי עשן, יש בו ממש עד שנחשב כמחיקת השם, וא"כ לפי"ז נראה שגם השחורית שעל הכלי נחשבת כיש בה ממש, וכשבא להסירה מהכלי נחשב כמוחק אותיות שיש בהם ממש.

אולם למעשה נראה לחלק בין הדברים מכמה טעמים א. שכל עוד ולא נעשית השחורית בידיים אלא מאליה אינה נחשבת כיש בה ממש.

ב. ובפרט, מכיון והשחורית נעשית ע"י חימצון הנמצא באויר שבמגע עם הנחושת או הכסף היא נוצרת יראה לומר שאין בה ממש כלל, והמסירה לא יחשב כמוחק דבר מה, אלא רק מצחצח את הכלי. ומעשה שדן בו הנודע ביהודה איירו בעשן המוחק לגמרי את השם שתחתיו עד שלא נותר עוד לראותו, ושפיר נחשב כמחיקה גמורה אפי' אם נאמר שאי"ב ממש, משא"כ בנידון דידן שצורת ובלית השם נשאר כמקודם, אלא שקיבל גוון שונה ושחורית, אין זה סיבה להחשיבה כדבר שיש בו ממש.

העולה לדינא: בנידון זה אין להחמיר ולאסור מלצחצח הכלי, מאחר שהשחורית בידיים אלא מאליה נעשית על ידי חימצון הנמצא באויר שבמגע עם הנחושת או הכסף היא נוצרת יראה לומר שאין בה ממש כלל, והמסירה לא יחשב כמוחק דבר מה, אלא רק מצחצח את הכלי, ולא שייך באופן זה איסור משום איסור מחיקת השם.

בשבת בבוקר קם יהודי ושם לב לשלולית מים ליד הכיור במטבח, ורצונו לפתוח את הארון לבדוק מה המקור הבעיה וכיצד יטפל בו לאחר השבת, אך רגע לפני שפתח את הארון לבדוק נעצר והתבונן; האם פעולה זו מותרת בשבת, או שיתכן שאסורה משום ממצוא חפצך, שהרי מבואר בשולחן ערוך (בתחילת סימן ש"ו) "ממצוא חפצך- חפצך אסורים אפילו בדבר שאינו עושה שום מלאכה, כגון שמעייני נכסיו לראות מה צריך למחר":

תשובה: יש להבחין בין המקרים, לשם מה הוא רוצה לפתוח את הארון, ויש אופנים שאסור ויש שמותר וכמו שיבואר להלן:

א. פתח את הארון לבדוק אולי יש משהוא שיכול לעשות בשבת כדי לתקן את הנזילה ושלא ימשיך לקלקל כמו לדוגמה לסגור ברז וכדו' שהוא מלאכה המותרת בשבת, אין בו משום ממצוא חפצך כלל מכיון דמותר בשבת לתקן בדרך זו וממצוא חפצך היא במלאכות האסורות בלבד.

ב. אם בודק בשביל לראות אם זה משהוא שיכול לתקן לבד לאחר שבת או להזמין אינסטלטור זה אין לו לעשות כן שהרי זה ממש האיסור של ממצוא חפצך, ולא רק כשצריך לפתוח ארונות לבדוק הבעיה אלא גם כשהבעיה בשירותים ואין צריך אלא להתכופף כדי לראות מה הבעיה אסור דומיא דלטייל שאם הולך סמוך לשדהו נפסק בשו"ע סי' ש"ו ס"א שאסור מכיון שמוכחא מילתא שלצורך שדהו מטייל א"כ גם כאן ברגע שמתכופף לראות מה קורה מתחת לכיור או אסלה הרי זה מוכחא מילתא ואסור משום ממצוא חפצך, אך אם אין ניכר מתוך מעשיו שעושה משהוא בשביל להתבונן אלא נמצא בגובה עיניו וכדו' מותר וכמש"כ במשנ"ב שם סק"א שדוקא היכא שמינכרא מילתא כגון שעומד אצל שדהו הצריכה הירשה או קצירה וכיו"ב דמינכר הדבר שעומד שם לעיין בצרכיה, וכן לילך ולהחשיך על פתח המדינה כיון שדרך שהמרחצאות שם חוץ למדינה סמוך לפתח המדינה ניכר שלצורך המרחץ מחשיך אבל אם לא מינכר מלתא הוא בכלל הרהור בעסקיו שמותר. חשוב להבהיר שהאיסור כשמינכרא מילתא אינו משום מראית עין אלא עצם האיסור של ממצוא חפצך

ג. כשבודק בשביל סקרנות, לדוגמה בבית הכנסת וזה בכלל לא העבודה שלו לתקן את זה והוא גם לא מעוניין לעדכן את הגבאי האחראי, אלא סתם הגיע וראה נזילה ומעוניין לדעת מאיפה הוא מגיע, מותר מכיון שאין מתכוון לעשות כלום אם הידע אינו עושה שום איסור של ממצוא חפצך ומותר אף שנראה כבודק בשביל לתקן. דבר זה מוכח ממה שמובא שמותר להחשיך על התחום בשביל להביא בהמתו [כשלא צריכים להרימו דאז הוה מוקצה] ואע"ג דהעומד על התחום נראה שהולך לעשות איסור וכדמבואר בביה"ל ד"ה וכן. דהחשיכה גופא מסתמא מורה שהוא חשוב לעשות דבר שהוא אסור בשבת, עכ"ז מותר מכיון שבאמת אינו מתכוון שום איסור.

ד. אם הוא מעוניין לראות מה קורה מתחת הכיור אבל חלק גדול מהאינטרסים שלו הוא גם לבדוק איך לתקנו לאחר השבת, ככה"ג מצינו שהרב משה פיינשטיין דן בנושא דומה לזה (בה"ח סי' י"ח) מביא דלכאורה מה הוסיף הרמ"א עמש"כ המחבר שאסור היכא דמינכרא מילתא ומוסיף הרמ"א "וה"ה דאסור טייל למצוא סוס או ספינה או קרון וכיוצא בזה" ולאורה אין בזה שום חידוש והגרמ"פ מחדש ד"ל שכונת הרמ"א על אף שבאמת רוצה לטייל אך מטייל דווקא כאן כדי שירויח גם את בדיקת הסוסים אסור משום דמינכרא מילתא, ולפי"ז אם כוונתו גם לסקרנות וגם לבדוק כדי לדעת מה לעשות לאחר שבת אסור.

ה. במקרה שרוצה לפתוח את הארון לקחת משהוא דבכה"ג לא מינכרא מילתא דדעתו לראות מה שבו (וכגון שאינו מתבונן בו בעיון רב) ככה"ג מצינו הגרש"א (שש"כ פכ"ט הערה כ"ב וכ"ד) שדן בנושא והיינו אחד שמסתכל בחלון ראוה שזה דרך של העוברים ושבים לעשות כן אז מותר על אף שכונתו לראות אם הוא בגד יפה, וכן כשיש גשם לקראת מוצ"ש מותר לעמוד מתחנת אוטובוס על אף שיעקר כוונתו לחכות לאוטובוס מכיון שלא מינכר כלל, ולפיז כשפתח את הארון לקחת חפץ מהארון מותר אף שכונתו האמיתית הוא לבדוק את המצב, ובתנאי שמסתכל באופן שאינו מינכרא מילתא.

העולה לדינא:

- א. אם בודק את מקור הנזילה כדי לסגור את הברז או פעולה אחרת בשבת עצמה מותר.
- ב. אולם אסור לבדוק על מנת לדעת איזה תיקון נצרך לעשות לאחר השבת. ג. כשבודק בשביל סקרנות בעלמא והתיקון אינו מוטל עליו, ואף שלא על מנת ליידע את בעליו איזה תיקון, מותר. ד. אם פותח את הארון בו יש את הנזילה, אולם יש לו סיבות אחרות לפתיחתו, כגון להוציא חפצים וכדומה מותר באופן שלא מינכרא מילתא.

בסימן טוב
ובמזל טוב

מהיכלי תורה והוראה מוסדות "באר ישראל"
בשגר כוס של ברכה עם ברכת מזל טוב לבבית,
קדם מעלת ידידנו ומכובדנו היקרים והנעלים
רבני בית ההוראה

הגאון רבי אברהם מרדכי ארשטר שליט"א
ראש כולל חושן משפט

בעת שהשמחה במעונו בנישואי בנו החתן המופלג יחיאל מיכל הי"ו
עב"ג בת הרה"ח ר' מרדכי שמעון בבצייק שליט"א

יזכו לראות נחת ושמחה לאורך ימים ושנים טובות
מתוך אושר וכבוד, בריות גופא ונהורא מעליא

אַעָזָנוֹת

כּס"ד, עטיון רנ"ז

לפנינו עֵבֶת

פרשת שבוע

כְּשִׂיצְאוּ מֵעַל פְּנֵי וְעִמְדוּ בְּחוּץ פֶּנֶה הַגָּאוֹן רַבִּי אֶהְרֵן קוּטְלֵר אֶל הָאוֹרֵחַ בְּהַעֲרָה חֲשׁוּבָה וְנוֹקְבֵת: בּוֹדָאֵי וּמִן הַסְּתָם זְכוּר לָכֶם מֵה שְׁאַמְרוּ לְפָנָי זְמַן קֶצֶר בְּאוֹתָם חוֹגִים, בְּאוֹתָה שְׁעָה שֶׁהַחֲפִץ חֲיִים פָּרַסָם אֶת מַחְאָתוֹ הַחֲרִיפָה נִגְדָם עַל שְׁפָגְעוּ בְּכּוֹדוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי חֲיִים עוֹזֵר גְּרוֹדִיזִינְסְקִי, רֵבִה שֶׁל וִילְנָא וּרְבִם שֶׁל כָּל בְּנֵי הַגּוֹלָה, וְהָעֵמִידוֹ אֶדָם מְשַׁלָּהֶם כָּרַב רֶאשִׁי לְוִילְנָא, וּכְשִׂיצָא כְּתָב מַחְאָה זֶה טָעְנָה פּוֹרְקֵי הָעַל שְׁמֵרַב זְקָנָה וַחֲלָשָׁה שֶׁל הַחֲפִץ חֲיִים הוּא כְּבָר אֵינּוּ בְּצַלִּילוֹת הַדַּעַת ח"ו, אִוְלָם הֵנָּה כַּעַת הֵיְתָה לָכֶם הַזְדַּמְנוֹת לְהוֹכַח שָׁב"ה לֹא נֶס לַחוּ, גַּם כֹּחַ זְכוּרוֹנוֹ לֹא נֶחְלַשׁ וְשָׁכְלוּ רַעֲנָן (אשׁ הַתּוֹרָה עֵמוֹד רַעָא, 'בְּשַׁבִּילֵי רַאדִין' עֵמוֹד 269).

הוא זוכר היטב את האבא הגדול. אולם החפץ חיים חזר ושאלו פעם אחר פעם, האם הנו זוכר את אביו, והאורח עומד משתומם, וכי מה שאלה היא זו אם הוא זוכר את אביו.

והנה לפתע שנה החפץ חיים את טעמו ודבר אליו ברתת: כפי הנראה שכח מר איזה אבא היה לו! שכן אלו היה זוכר אותו בודאי לא היה כותב אלי אשתקד כפי שכתב, לא הייתם שולחים את המכתב לשלחתם, ומה היה כתוב במכתב? המשיך החפץ חיים ואמר: הלא כתבתם שאם לא יצטרפו החרדים שלומי אמוני ישראל לסוכנות היהודית סופנו להשאר מחוץ למחנה, לא פחות ולא יותר, ואני שואל אתכם, מי הוא המחנה ומי מחוץ למחנה? לאיזה מחנה ישראל התפניתם באותו מכתב? האם עלינו שלומי אמוני ישראל לפחד פן ישאירו אותנו מחוץ למחנה? לשמע תוכחתו נסה האורח להצטדק והזכיר את הכתוב (משלי כח יד) 'אשרי אדם מפחד תמיד', אבל החפץ חיים השיבו מיניה וביה את דברי הגמרא המספרת במסכת ברכות (ס.) על אותו תלמיד שהיה מהלך אחרי רבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון, ראה רבי ישמעאל שאותו אדם מפחד ורותת, אמר לו בודאי חוטא אתה, שכן נאמר (ישעיה לג יד) 'פחדו בציון חטאים'. שאל התלמיד: והרי גם נאמר 'אשרי אדם מפחד תמיד. ענהו רבי ישמעאל: 'הוא בדברי תורה כתיב'. והאורח הבין היטב את תוכחתו של החפץ חיים, שבודאי אין לפחד אלא בדברי תורה, ואלו שאר הפחדים מוכיחים פי אין זה מגיע אלא מחטאים.

פחדו בציון חטאים

על הפסוק (דברים כ ח): 'ויספו השטרם לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורה הלבב ילו ושב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבו', מפרש רבנו האור החיים הקדוש זיע"א, שהנה אמרו חז"ל (סוטה מד.) שהפונה היא לאדם 'הירא מעברות שבדו', והפרוש בזה הוא, שאדם החוטא, גם אם הוא אינו יודע מעברותיו, הרי שניצטעם העברות מכניסות בו פחד ואימה, והוא שאמרו 'פחדו בציון חטאים', שכל מי שיש בדו עברות לבו ירא וחרד מעצמו, ואפלו אם הוא אינו יודע שיש בדו עברות, הרי שהפחד שניכנס בלבו בעת מלחמה תודיעהו פי יש בדו עברות.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הירא ורה הלבב

ויספו השטרם לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורה הלבב ילו ושב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבו (כ, ח).

כאשר ארבה סכנת קיום לרשת תלמודית התורה במדינת פולין, הגיע הגאון החפץ חיים זיע"א במיוחד לעיר הבירה וורשה, בחדש שבט של שנת תר"ץ. בכדי להשפיע באפן ישיר על אנשי השורה שיעשו ככל יכלתם להעביר את רע הגזרה על גזרת החנוך של אותם הימים.

באותם ימים ששהה החפץ חיים בוורשה, לפני פגישתו עם ראשי השלטון, הוא היה שרוי בתעניות רבות ומרבה בתפלות ובתחנונים. כתוצאה מכך חלשתו של החפץ חיים, שמלבד כך היה זקן ובא בימים, גברה מאד. לפיכך לא אפשרו מקרביו של החפץ חיים את הכניסה אליו לאנשים מן החוץ שבקשו לישחר פניו ולקבל את ברכתו.

אולם כשאחד מאישי הצבור הביע בפני הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל את חפצו לראות את החפץ חיים, עמד רבי אהרן קוטלר והשתדל בעדו והניחו לו באפן יוצא מהכלל להפגס אל הקדש פנימה, וזאת בשל כבוד אביו שהיה אחד הגאונים הנודעים אשר בארץ. החפץ חיים פתח את שירתם בספור שבחיו של אותו גאון גדול, אביו של האורח, ומעלת ספריו הרבים שחבר על התורה שבכתב והתורה שבעל פה, לאחר מכן העיר החפץ חיים לאורח בלשון של תמה: הידעתם את אבא? האם זכור לכם מי היה אבא? האורח השיב בחיוב: בודאי

חידון אעָזָנוֹת - נושא פרסים - אילו שני אסורים בפרשה זו כוללים עצים?

פתרון החידה - פרשת במדבר:

על אילו שני אנשים נאמר במפורש בפרשתנו (במדבר) שלא היו להם בנינים? התורה אומרת שלבני הראשונים של אהרון, נדב ואביהו, לא היו בנינים משלהם (במדבר ג ד).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":
פרשת במדבר:
הרב אהרן לייב גוטליב ממודיעין עילית.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגיליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה אי"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".
את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון. בראש הדף לציון "עבור חידון לנוער".

וכבר העיד הנאמן רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר כאמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות היי המחבר

היום של היום

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66